

2021

Metodická příručka pro výuku o globálních souvislostech

ANEB 17 CÍLŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE
PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

ODPOVĚDNÁ
SPOTŘEBA

SKUTEČNÁ CENA
POTRAVIN

NAŠE ZMĚNA
KLIMATU

MIGRACE JE
CESTA

VZDĚLÁVÁNÍM
ZE SLUMU

FAIRTRADE

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury
a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Metodická příručka pro výuku o globálních souvislostech

**ANEB 17 CÍLŮ UDRŽITELNÉHO ROZVOJE
PRO STŘEDNÍ ŠKOLY**

AUTOŘI: Marta Veselá, Vojtěch Marek, Petra Svatková
ODBORNÁ KONZULTACE: Alena Kohoutová

GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ: Ondřej Horáček
ILUSTRACE: Tereza Šajnerová
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Zuzana Pokorná

ADRA, o.p.s
oddělení vzdělávání
Markova 600/6, 158 00 Praha
www.adra.cz

Praha 2021 ISBN 978-80-905085-6-9

O Adře

ADRA Česká republika je součástí mezinárodní sítě organizací ADRA, které působí ve více než 130 zemích světa. V České republice pracujeme od roku 1992. Posláním ADRA Česká republika je pomáhat lidem, jejichž život nebo majetek je ohrožen, žijí v osamění, chudobě a nouzi nebo jejichž základní lidská práva a svobody nejsou respektovány. Usilujeme o dosažení reálné, pozitivní a udržitelné změny v jejich životech. Poskytujeme okamžitou humanitární pomoc v zahraničí při mimořádných událostech (povodně, zemětřesení, válečné konflikty apod.).

Zároveň realizujeme dlouhodobé rozvojové projekty s cílem poskytnout lidem žijícím v chudobě a ve špatných životních podmínkách takovou podporu, aby dokázali vzít život do vlastních rukou. Ty se dají rozdělit do tří hlavních oblastí, jako je vzdělávání, obživa a zdraví.

V České republice ADRA koordinuje 15 dobrovolnických center, která se zaměřují především na pomoc seniorům, dětem a zdravotně postiženým. Patříme také mezi největší koordinátory pomoci při povodních a jiných živelných katastrofách v ČR.

ADRA se v České republice věnuje mimo jiné i globálnímu rozvojovému vzdělávání, které vede žáky, studenty i pedagogy k zájmu o globální témata, jako je migrace, ochrana životního prostředí, chudoba, odpovědná spotřeba, spravedlivý obchod či lidská práva.

Poděkování

Rádi bychom vyjádřili vřelé díky všem, kteří se podíleli na vzniku této metodické příručky. Na prvním místě bychom rádi poděkovali pedagogům a jejich žákům, kteří testovali aktivity a poskytli nám cennou zpětnou vazbu. Díky jejich postřehům mohl vzniknout materiál šitý na míru všem, kteří chtějí globální témata efektivně zapojovat do výuky. Děkujeme také organizacím, které nám poskytly své zdroje a umožnily nám doplnit materiály o zajímavé přílohy. Děkujeme České rozvojové agentuře, jejíž podpora umožnila vznik této příručky. A v neposlední řadě děkujeme celému týmu organizace ADRA za podporu a zázemí.

Vážení pedagogové,

otevřeli jste metodické materiály, jež vznikly v rámci oddělení vzdělávání organizace Adra, o.p.s., v programu Opravdový svět. Vzdělávání na českých školách se věnujeme od roku 2006 a skrze programy a metodické materiály podporujeme zařazení témat globálního rozvojového vzdělávání v českých školách. Naším cílem je poskytnout budoucí generaci dostatek informací a podnětů k pochopení komplikovaných procesů a jevů našeho světa. Globální rozvojové vzdělávání vnímáme jako celoživotní vzdělávací proces, který rozvíjí dovednosti, **podporuje vytváření hodnot a postojů a motivuje** k aktivní účasti na řešení lokálních a globálních problémů.

Proč začleňovat globální témata do výuky? Současný svět je díky globalizaci, komunikačním a dopravním technologiím čím dál více provázanější, komplikovanější a orientovat se v něm je stále složitější. Ze všech stran se na nás valí informace, kterým je často obtížné porozumět. Denně musíme dělat rozhodnutí, která ovlivňují nejen náš život, ale i životy lidí kolem nás. Ať už se jedná o spotřebitelské chování, postoj vůči menšinám či politickou orientaci, důsledky našich činů nikdy nekončí u našich dveří. Abychom taková rozhodnutí mohli činit odpovědně a na základě pravdivých informací, je třeba porozumět složitým procesům kolem nás. Díky začleňování globálních souvislostí do běžné výuky se žáci mohou seznámit s tématy, na která není během další výuky prostor. Jedná se přitom o témata, která se týkají (a budou týkat) každého z nás.

Žáci by měli získat základní přehled o propojenosti současného světa, o jeho problémech a výzvách, uvědomit si širší souvislosti a kriticky přemýšlet nad informacemi. Zároveň by si měli osvojit principy spravedlnosti, solidarity a empatie. Úkolem vzdělávání je připravit žáky na jejich budoucí úlohu v životě a poskytnout jim dostatek informací k tomu, aby svou roli zaujali zodpovědně a stali se aktivními a uvědomělými občany planety Země.

Na následujících stranách naleznete šest souhrnných témat, výukových lekcí, které společně propojují 17 Cílů udržitelného rozvoje. Soubor těchto cílů představuje škálu témat a problémů, s nimiž se v současné době lidstvo potýká – zastoupena je mimo jiné environmentální problematika, sociální a ekonomická nerovnost, gender, lidská práva či téma odpovědné výroby a spotřeby. Lekce jsou koncipovány vždy na 90 minut, tedy na dvě vyučovací hodiny a inspirují k navázání i v dalších hodinách a předmětech. U každé lekce jsou uvedeny cílové kompetence, zařazení do Rámcového vzdělávacího programu (RVP) a potřebné pomůcky. Na konci každé lekce je uveden seznam použitých materiálů a další užitečné odkazy a literatura k tématu. Přílohy jsou součástí lekcí, v některých případech však pouze v elektronické podobě. Pro jejich zobrazení využijte online verzi lekcí na adrese <https://adra.cz/oddeleni-vzdelavani> v sekci „Pro vyučující“.

1 KONEC CHUDOBY

Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

2 KONEC HLADU

Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství

3 ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT

Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

4 KVALITNÍ VZDĚLÁNÍ

Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

5 ROVNOST MUŽŮ A ŽEN

Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

6 PITNÁ VODA, KANALIZACE

Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi

7 DOSTUPNÉ A ČISTÉ ENERGIE

Zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE A EKONOMICKÝ RŮST

Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

9 PRŮMYSL, INOVACE A INFRASTRUKTURA

Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

10 MÉNĚ NEROVNOSTÍ

Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi

11 UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE

Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

12 ODPOVĚDNÁ VÝROBA A SPOTŘEBA

Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

13 KLIMATICKÁ OPATŘENÍ

Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládání jejích dopadů

14 ŽIVOT VE VODĚ

Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

15 ŽIVOT NA SOUŠI

Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity

16 MÍR, SPRÁVEDLNOST A SILNÉ INSTITUCE

Podporovat mírové a inkluzivní společností pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

17 PARTNERSTVÍ KE SPLNĚNÍ CÍLŮ

Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

1. Odpovědná spotřeba

str. 9

Anotace

Naše rozhodnutí a životní styl ovlivňují celý svět. V průběhu programu se žáci seznámí se základními pojmy týkajícími se odpovědné spotřeby. Příběhy skutečných lidí jim ukážou, jak velkou moc má spotřebitel a jaké dopady mohou mít naše rozhodnutí.

Cíle

- Žáci a žákyně definují, jak produkce či užívání vybraného druhu zboží ovlivňuje stav životního prostředí či životy lidí v místě výroby.
- Žáci a žákyně uvedou alespoň dva příklady odpovědného spotřebitelského chování.

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

2. Skutečná cena potravin

str. 37

Anotace

V tomto programu se podíváme pod pokličku problematiky plýtvání potravinami. Žáci se dozvědí, kde ve světě se vyhazuje nejvíce potravin, kde je jich nedostatek, zamyslí se nad příčinami a důsledky plýtvání potravinami a vymyslí možnosti, jak tuto problematiku řešit ve svém životě.

Cíle

- Žáci a žákyně definují příčiny a důsledky plýtvání potravinami.
- Žáci a žákyně vytvoří vlastní návrhy, co by šlo proti plýtvání potravinami podniknout v jejich každodenním životě.

2 KONEC
HLADU

10 MĚNĚ
NEROVNOSTÍ

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

3. Naše změna klimatu

str. 63

Anotace

Program se zaměřuje na lokální řešení globálního problému rychlých klimatických změn. Žáci a žákyně se seznámí s některými preventivními a adaptačními opatřeními, pokusí se navrhnout, jaká by byla vhodná pro místo, kde žijí, a seznámí se s procesem aplikace opatření do praxe.

Cíle

- Žáci a žákyně vyjmenují alespoň 3 mitigační či adaptační opatření, která se dají uplatnit v jejich městě.
- Žáci a žákyně znají postup pro zavedení zvolených opatření.

11 UDRŽITELNÁ
MĚSTA A OBCE

13 KLIMATICKÁ
OPATŘENÍ

15 ŽIVOT
NA SOUŠÍ

4. Migrace je cesta

str. 75

Anotace

V této lekci se budeme zabývat tématem migrace. Najdeme se žáky odpovědi na to, co je migrace, jaké jsou její příčiny a důsledky, a zaměříme pozornost i na náš postoj ve vztahu k migraci a migrantům.

Cíle

- Žáci a žákyně se seznámí s klíčovými pojmy v oblasti migrace.
- Žáci a žákyně pojmenují základní příčiny a důsledky migrace na konkrétních příbežích.
- Žáci a žákyně se zamyslí nad vlastním postojem k migrantům.

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

10 MĚNĚ
NEROVNOSTÍ

16 MÍR,
SPRAVEDLNOST
A SILNÉ INSTITUCE

5. Vzděláváním ze slumu

str. 97

Anotace

Během této lekce budeme společně hledat cesty ke kvalitnímu životu. V úvodu se zamyslíme nad tím, co si představujeme pod tímto slovním spojením, podíváme se na to, jak si představujeme sebe v dospělosti a přiblížíme si nástroj, kterým toho lze také dosáhnout. Totiž vzdělání. Hlavní část programu se zabývá podmínkami pro vzdělávání v Bangladéši jakožto zástupci zemí takzvaného třetího světa. Porovnáme vzájemné podmínky a podíváme se na to, zda a jak se může vzdělání stát nástrojem proti chudobě.

Cíle

- Žáci a žákyně porozumí vztahu mezi vzděláním a chudobou.
- Žáci a žákyně znají alespoň dva způsoby, jak mohou přispět k vymýcení chudoby ve světě.

1 KONEC
CHUDOBY

3 ZDRAVÍ
A KVALITNÍ ŽIVOT

4 KVALITNÍ
VZDĚLÁNÍ

6. Fairtrade

str. 123

Anotace

Během programu se budeme zabývat pracovními podmínkami v textilním průmyslu. Žáci a žákyně se zamyslí nad svou představou o tom, jaké podmínky by sami chtěli v zaměstnání mít, následně je porovnájí s realitou zaměstnanců z textilní manufaktury a zamyslí se nad možnými prostředky, jak tyto podmínky změnit. Seznámí se s konceptem fairtrade a možnými způsoby jeho podpory.

Cíle

- Žáci a žákyně porozumí přínosům i omezením fairtrade pro aktéry v textilním řetězci.
- Žáci a žákyně se seznámí s vlastními možnostmi pro podporu fairtrade myšlenek.

1 KONEC
CHUDOBY

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

10 MĚNĚ
NEROVNOSTÍ

1. Odpovědná spotřeba

ANOTACE:

Naše rozhodnutí a životní styl ovlivňují celý svět. V průběhu programu se žáci seznámí se základními pojmy týkajícími se odpovědné spotřeby. Příběhy skutečných lidí jim ukážou, jak velkou moc má spotřebitel a jaké dopady mohou mít naše rozhodnutí.

CÍLE:

- Žáci a žákyně definují, jak produkce či užívání vybraného druhu zboží ovlivňuje stav životního prostředí či životy lidí v místě výroby.
- Žáci a žákyně uvedou alespoň dva příklady odpovědného spotřebitelského chování.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 90 minut

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost, Ekologie a životní prostředí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

1.1 Vstupní informace

🕒 10 min

POMŮCKY: příloha 1: Vstupní informace, papíry, tužky

Na začátku hodiny vyvěsíme na viditelné místo ve třídě následující nápis (Příloha 1: Vstupní informace):

„Skrze to, co kupujeme a používáme, jsme každý součástí příběhů, které utváří současnou podobu světa.“

Řekneme žákům, že je to informace, které se budeme dnes věnovat. Necháme jim cca 3 minuty na to, aby k myšlence napsali vše, co je napadne. Pokud znají princip tvoření myšlenkových map, mohou si ji vytvořit.

Zeptáme se, jak tomuto tvrzení rozumí, a necháme 7 minut na společnou diskusi o souvislostech a slovech, která si napsali.

INFOBOX: K této úvodní myšlence se budeme v průběhu programu vracet, je tedy vhodné, aby ji žáci dobře viděli.

1.2 Pojmy

🕒 10 min

POMŮCKY: příloha 2a: Pojmy k losování, nádoba či sáček na losování, příloha 2b: Prezentace, dataprojektor, prezentace

Každý žák si vylosuje jednu kartičku s termínem (klíčovým slovem). Následně se žáci rozdělí do skupin tak, aby v každé skupině byl každý pojem jen jednou. Početně to pravděpodobně nebude vycházet, takže do skupin, kterým bude něco chybět, dáme zbývající pojmy na kartičkách zvlášť.

Ve chvíli, kdy mají skupiny již všechny termíny, najdou si místo ve třídě tak, aby viděli na data-projektor a zároveň měli prostor na rozložení karet.

Promítneme žákům prezentaci. Jejich úkolem je poskládat karty do pořadí, ve kterém se objeví.

Tedy například, pokud první slide v prezentaci ukáže popelnice za pekárnou plné neprodaného pečiva, přiřadí žáci k fotografii kartičku **PLÝTVÁNÍ**. Na dalším snímku se objeví mapa světa s vyznačenou trasou, kterou k nám putuje oblečení. K ní přiřadí žáci kartu **DOVOZ**. Takto pokračujeme až do chvíle, kdy budou všechny termíny přiřazeny.

Po prezentaci projdeme s žáky pořadí karet a znovu ukážeme jednotlivé slidy či videa. Řekneme si, proč jsme k nim přiřadili daný termín a jak se týká vstupní informace:

„Skrze to, co kupujeme a používáme, jsme každý součástí příběhů, které utváří současnou podobu světa.“

1.3 Příběhy

🕒 35 min

POMŮCKY: příloha 3: Příběhy, mapy, tužky, lepidla, obrázky, samolepící štítky, dataprojektor, prezentace, případně barevné papíry, staré časopisy, obrázky

Každá skupina dostane jeden příběh oblasti produktů:

- elektronika
- tropické ovoce
- oblečení
- čističe
- květiny

Každý příběh obsahuje informace o výrobcích a seznam otázek, na které budou žáci odpovídat:

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Pomocí informací vytvoří koláž (mohou využít například i barevné papíry, fixy, staré časopisy, obrázky) o dané oblasti produktů.

Po skončení práce necháme žáky, aby se rozdělili do nových (expertních) skupin tak, aby v nich byl vždy alespoň jeden zástupce každého produktu.

Nově vzniklá expertní skupina dostane sadu papírů A4 očíslovaných od 1 do 4. Zároveň každý žák dostane několik samolepících štítků a tužku. Když jsou žáci připraveni, položíme jim první otázku. Své odpovědi napíší žáci na lepicí štítky, které nalepí na papír s odpovídajícím číslem. Následně ve skupině prodiskutují svou odpověď ve vztahu k práci na koláži. Takto postupujeme i s dalšími otázkami.

OTÁZKY:

1. V jakých zemích se vyrábí/pěstuje váš produkt?
2. Jaké problémy může způsobovat výroba/produkce vašeho produktu?
3. Jak mohu ovlivnit řešení problémů, které tento produkt způsobuje?
4. Co nového mě napadá k informaci: „Skrze to, co kupujeme a používáme, jsme každý součástí příběhů, které utváří současnou podobu světa.“

Odpovědi na poslední otázku prodiskutujeme všichni společně.

INFOBOX: Na každou diskusi (kromě poslední, která bude delší) necháme cca 3 minuty. Doporučujeme využít zvonek či jiný zvukový signál, který upozorní žáky na novou otázku. Závěry, ke kterým žáci dojdou, nehodnotíme, jen se v případě potřeby doptáme, pokud myšlenka žáka neporozumíme.

1.4 Výběr nejlepší varianty

🕒 20 min

POMŮCKY: příloha 4a: Výběr nejlepší varianty, příloha 4b: Centra nakupování

V této části programu chceme žákům ukázat, že jako spotřebitelé máme možnost nejen být součástí těchto příběhů, ale také je měnit. Pokud budeme chtít.

Na začátku aktivity položíme žákům otázku: „Když jdete do obchodu (pro potraviny, elektroniku či oblečení), podle čeho se rozhodujete, co si koupíte?“ Vytvoříme si tak v podstatě seznam kritérií našeho výběru.

Následně řekneme žákům, že je pozveme na nákup.

Žáci se vrátí do skupin, ve kterých řešili koláže. Budou se nyní opět věnovat produktu z odvětví, které je předmětem jejich práce. Během přesunu žáků do skupin umístíme po třídě centra nakupování – obchodní centrum, re-use centrum, tržnice, secondhand, značková prodejna, soukromník. Ve všech místech, kde se dá produkt zakoupit, se žáci dozvědí, jaké údaje mohou o produktu získat. Na základě těchto informací mají za úkol vyplnit tabulku ke svému produktu.

PŘÍKLAD: TRIČKO

TRIČKO	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce*	Lokální výroba
Obchodní centrum	Ano	Ne	Ano	Ano	–		
Re-use centrum	Ne	Ne	Ne	Ne	–		
Tržnice	Ano	Ano	Ne	Ano	–		

* finanční ohodnocení, ochranné pomůcky

Po tom, co žáci projdou všechny alternativy, ve skupině zhodnotí, která z variant nákupu by pro ně byla nej přijatelnější a proč.

Důvody, které je vedly k tomuto rozhodnutí, následně sdílíme ve třídě. Směřujeme k tomu, že nakupování a volby nejsou černobílé, že jen máloco máme možnost koupit za ideálních podmínek. Nicméně: „Skrze to, co kupujeme a používáme, jsme každý součástí příběhů, které utváří současnou podobu světa.“

1.5 Komiksy dobré praxe

🕒 15 min

POMŮCKY: příloha 5: Komiksy

Každá skupina nyní dostane komiksový příběh. Každý z nich představuje jednu strategii pro odpovědnou spotřebu (Reduce, Reuse, Recycle, certifikované produkty, lokální produkty, přemýšlení, zda věc potřebuji, minimalismus), ale není v příběhu pojmenovaná. Žáci si mají komiks přečíst a přijít s vlastním pojmenováním strategie, která je v příběhu použita pro spotřebu šetrnou k životnímu prostředí.

Tuto strategii následně představí ostatním.

Na závěr si žáci vyberou jednu strategii ze seznamu, kterou by chtěli aplikovat do své praxe, a tím přispět k utváření odpovědnější podoby současného světa.

SLOVNÍČEK

REDUCE: Pojem vychází z anglického jazyka, v překladu snížit. V kontextu udržitelné spotřeby se používá jako snížení poptávky po produktu. Toho může být dosaženo například delší životností produktů nebo méně konzumním přístupem.

REUSE: Druhým krokem je „reuse“ neboli znovupoužití. Typickým a nejčastějším příkladem jsou skleněné vratné lahve. Právě v opakovaném používání obalů tkví největší potenciál. Výrobek může znovu posloužit k tomu, k čemu byl původně vyroben, nebo ho využijeme pro jiný účel.

RECYCLE: Dalším stupněm je recyklace (recycle), jak ji známe. Recyklaci předchází třídění odpadu. A právě kvůli recyklaci se třídí odpady. Aby se materiály mohly dále využít, je nutné je oddělit a roztřídit.

Seznam příloh

- příloha 1: Vstupní informace
- příloha 2a: Pojmy k losování
- příloha 2b: Prezentace
- příloha 3: Příběhy
- příloha 4a: Výběr nejlepší varianty
- příloha 4b: Centra nakupování
- příloha 5: Komiksy

Použité zdroje a užitečné odkazy

Sheffield Hallam University, 2017, [Zabíjí naše touha po avokádu životní prostředí?], YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=v381Tlww4sA&t=67s>

Thomson Reuters Foundation, 2019, [Podporuje naše láska k avokádu chilské sucho?], YouTube video.

[5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VdSOpU9vVMA>

Happy Learning English, 2017, Reduce, Reuse and Recycle. YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=OasbYWF4_S8

Asociace soukromého zemědělství ČR, 2021, Jak a kde nakoupit lokální potraviny?, YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XP94h6YQjyM>

TheEEBchannel, 2018, Jak se vyhnout greenwashingu a jak být šetrný k naší planetě, YouTube video.

[5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ERqzGcQgCLc>

Zvířata nejíme, 2021, Zachraňte Ralpha. YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Zjw_DlkyD5Y&t=230s

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

Ekooznačení EU [online]. Česká informační agentura životního prostředí [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://ekoznacka.cz/ekoznaceni/ekoznacka-eu>

Minimalismus: Životní styl, který dobývá svět. [online]. Porovnej24.cz [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: https://www.porovnej24.cz/clanky/minimalismus-zivotni-styl-ktery-dobyva-svet?_fid=h7sm&gc-lid=CjwKCAjwpMOIBhBAEiwAy5M6YBlc3h6Ey0lnZd48wiX512pPlleKuFZpRR5ISxEpCmYop4tjSJuzbRoCSilQAvD_BwE

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované AI a archiv organizace ADRA.

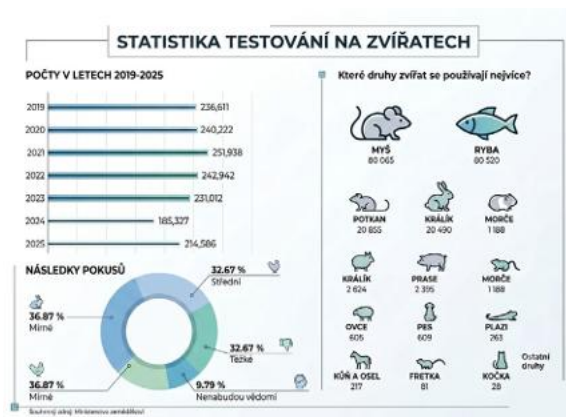

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

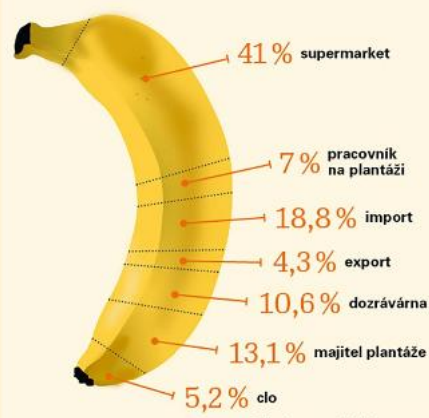
**Skrze to, co kupujeme
a používáme, jsme
každý součástí příběhů,
které utváří současnou
podobu světa.**

EKOZNAČENÍ	LOKÁLNÍ PRODUKT	3R
DOVOZ	PLÝTVÁNÍ	MINIMALISMUS
FÉROVÉ PODMÍNKY	TESTOVÁNÍ NA ZVÍŘATECH	DĚTSKÁ PRÁCE

KOLIK KDO VYDĚLÁ?

Napadlo vás někdy, jak je možné, že jsou v českých supermarketech banány často levnější než česká jablka, přestože banány k nám cestují přes půl světa? Důvodem je právě neférové nastavení v rámci dodavatelského řetězce. Kolik tedy kdo z prodejní ceny banánů získá?

Zdroj: www.pribehbananu.cz

https://www.youtube.com/watch?v=OasbYWF4_S8

Elektronika

Koltan se původně těžil jako vedlejší produkt kaseritu, a byl tak nevýznamnou surovinou. Vše se změnilo s rozvojem hi-tech – poptávka po koltanu prudce vzrostla a s ní i výkupní ceny. V roce 1999 byla cena za libru 30 dolarů, zatímco v roce 2000 stoupla na více než 200 dolarů. V následujících letech se ceny vrátily na dvacet až třicet dolarů. Tento cenový skok způsobilo zvýšení výroby elektroniky a nárůst produkce hardwaru. Koltanová horečka se promítla do průběhu války v Demokratické republice Kongo v letech 2000–2003.

„Nejzávažnějším se stal konflikt, kterému se přezdívá ‚africká světová válka‘, neboť se do něj zapojilo osm afrických zemí přímo a mnohé další nepřímo. Roznětkou se stala genocida v sousední Rwandě, jejíž strůjci uprchli přes hranici na západ. Na území Konga, třetí největší země v Africe, vedla od roku 1998 obrannou válku aliance prezidenta Kabily, podporovaná sousední Angolou, Zimbabwe, Čadem a Namibií, proti povstaleckým hnutím na východě země a jednotkám Rwandy, Ugandy a Burundi, které do země intervenovaly. Neúnosně dlouhé trvání války bylo zapříčiněno rozsáhlou ilegální těžbou nerostných surovin, zejména drahých kovů, a jejich prodejem, nad nímž neměla vláda nejmenší kontrolu. Reakcí OSN bylo v roce 2000 nasazení mise MONUC, největší mise všech dob, která v oblasti dodnes operuje.“

V dolech pracují chlapci ve věku 14–16 let, neboť jsou ještě dostatečně malí, díky čemuž se nemusí kopat široké tunely. Pod zemí zůstávají i několik dní, cesta na povrch je náročná. Chvilí spí, pak pracují a zase spí. A tak dokola. Vodu jim dopravují děti ve věku 4–5 let. Ti také vykonávají různé drobné práce pro horníky a vojáky. Na území dolů vládne ten, kdo má zbraň, nikoli stát.

Demokratická republika Kongo má na svém území také tropický deštný prales, velké vodní zdroje, naleziště ropy, zlata, diamantů, cínu, mědi, zemního plynu, uranu a kobaltu. Přes to z tohoto bohatství nezískávají nejvíce obyvatelé Konga.

Mezi další naleziště koltanu patří Austrálie, Jižní Amerika a střed Afriky. Na trh se dostává většinou neoznačený, takže nelze skoro vystopovat jeho původ. Do Evropy se dostává letecky, případně pozemní dopravou přes Rwandu či Ugandu. Udává se, že až 80 % koltanu je z Austrálie, nicméně jako pocházející z Austrálie, a tedy legálně těžený, může být koltan exportován, i když se sem dostane odkudkoli.

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Čističe

Vodní toky jsou znečišťovány cizorodými látkami pocházejícími z průmyslu, zemědělství nebo domácností. V nemalé míře jsou tyto látky obsaženy v pracích prostředcích, z nichž se při praní do splaškových odpadních vod uvolňuje fosfát. Fosfor lze ze splaškových vod částečně odstranit v čistírně odpadních vod (ČOV), ovšem pouze pokud se jedná o čistírnu s terciálním stupněm čištění. Většina ČOV v ČR tento stupeň čištění nemá a v řadě případů není odpadní voda čištěna vůbec. Fosfor z vašeho pracího prášku se tedy většinou dostane až do přírodních vod, kde nemalým dílem přispěje k rozvoji toxických sinic. Takto může na prací prášky připadat až polovina celkového znečištění fosforem!

V ČR je každoročně vodárensky upravováno několik set milionů krychlových metrů vody. Největší podíl této vody je spotřebován v domácnostech, vysoký podíl představují ztráty ve vodovodní síti, další spotřebu má na svědomí průmysl a zemědělství. V ČR je na vodovod napojeno kolem 90 % obyvatel.

V současnosti je na trhu již dostatek pracích prášků, které fosfáty neobsahují. Fosfáty jsou v nich nahrazeny tzv. zeolity, což jsou látky podobné přírodním jílům – pro životní prostředí více méně neškodné. Na druhou stranu se na českém trhu stále ještě objevuje řada pracích prášků, které fosfáty obsahují v nemalém množství, a proto jsou v České republice fosfáty z pracích prášků stále významným zdrojem fosforu, který uniká do povrchových vod. Ke zlepšení situace může přispět každý tím, že při koupi pracího prášku bude vybírat ten bez fosfátů. Pro ruční praní se pak doporučují přípravky mýdlové. Mýdlo se ve vodě velmi rychle a úplně rozkládá na látky v přírodě běžné.

Kromě fosfátů obsahují prací prášky celou řadu dalších chemických látek, proto životnímu prostředí ulevíme také správným dávkováním. To je uvedeno na každém obalu a závisí na tvrdosti vody – čím tvrdší voda, tím vyšší dávka. V ČR je ve vodovodech obvykle měkká voda, na dobré vyprání stačí proto nejnižší dávka doporučená výrobcem.

Prakticky žádný prostředek na ruční mytí nádobí neobsahuje fosfor. Problém ale nastává u prostředků do myček, protože jsou práškové a ve vodě se nejprve musí rozpustit. Navíc je zde mechanická práce rukou nahrazena převážně chemickým účinkem. Všechny prostředky do myčky zatím fosfor obsahují, ale některé méně a některé více.

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Oblečení

Zřícení tovární budovy Rana Plaza na výrobu textilu v Savaru na předměstí bangladéšské Dháky otevírá znovu palčivou otázku týkající se ochrany práv a života zaměstnanců oděvních továren v zemích globálního Jihu. Zároveň poukazuje na přetrvávající bezohlednost nadnárodních společností, které po vzoru zlatokopů nemilosrdně těží lidské zdroje a jimž je jakákoliv odpovědnost většinou zcela cizí.

Podle posledních údajů si tragédie ze dne 24. 4. 2013 v Savaru vyžádala přes 1 100 obětí, převážně žen. Představitelé nadnárodních společností, jejichž dodavatelé vlastní továrny v Rana Plaza, jsou šokováni a v přímém přenosu vyjadřují soucit s pozůstalými. Pracující z okolí oprávněně demonstrují v ulicích a žádají okamžité řešení problémů v souvislosti s pracovními podmínkami. Premiérka vlády Sheik Hasinová slíbila dopadení a náležité potrestání viníků. Za ty jsou považováni především majitelé budovy a továren, které se v objektu nacházely.

Kampaň CCC (Clean Clothes Campaign) požadovala po oděvních společnostech urychlené poskytnutí finančních prostředků pro férové odškodnění obětí. Ne všechny společnosti do fondu chtěly investovat, a tak v něm ještě více než rok po události chybělo 2,4 milionu USD. V průběhu dvou let více než milion spotřebitelů z celého světa podpořil veřejné akce a podepsal petice požadující přijetí odpovědnosti oděvními společnostmi, jejichž produkty byly vyráběny v komplexu Rana Plaza.

Částky 30 milionů USD se nakonec podařilo dosáhnout i díky anonymnímu příspěvku. Lidé na přič Evropou tak společně dokázali, že díky aktivnímu přístupu lze leccos změnit.

Bangladéš je po Číně druhým největším producentem oděvů na světě, přičemž 78% podíl celkového exportu země připadá právě na textil. Ve velkém zde nakupují téměř všechny významné značky, na které si vzpomeneme. Na výrobě oděvů je závislých takřka 20 milionů obyvatel. V zemi operuje více než 5 400 dodavatelských továren, které zaměstnávají téměř 3,6 milionu pracujících (z toho 80 % žen). Bangladéští pracující ale patří k těm nejhůře placeným na světě, přičemž minimální mzda (přibližně 37 dolarů měsíčně) nepokryje ani jejich základní potřeby. Nízká cena lidské práce společně s takřka nevymahatelným právem nabízí nadnárodním společnostem v podstatě beztretnost, ideální možnost tzv. optimalizace výrobních nákladů a přesun všech představitelných rizik na majitele továren, respektive samotné pracující. John Hilary, výkonný ředitel britské charity War on Want, se k současné situaci vyjádřil pregnantně: „Západní oděvní řetězce v rámci konkurenčního boje tlačí na své zahraniční dodavatele, aby neustále snižovali ceny. V takové situaci zkrátka nelze zajistit bezpečnostní ani zdravotní předpisy v dostatečné míře. Pokud budou výkupní ceny stále klesat, problémy budou zákonitě eskalovat.“

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Tropické ovoce

Jedná se o jednu z rostlin, kterou umíme zužitkovat téměř celou. Vyrábíme z ní mouku, marmelády, líc, krmivo, obalové materiály, léčiva, palivo, stavební materiály, košile, misky a mnoho dalších věcí. Řeč je o banánech.

Na našem trhu nejsou dlouho, ale získaly si celkem velkou oblibu. Průměrně jich každý Čech sní kolem 9 kg za rok. Nejvíce jich vyváží Ekvádor, Filipíny a Kostarika. Do ČR směřují převážně z Kolumbie, Kostariky a Ekvádoru a něco málo i z Afriky. Pro řadu banánů je ale ČR jen „přestupní stanicí“. Vyváží se od nás dál.

Pěstování banánů je spojené s řadou problémů. Jeden z nejčastěji zmiňovaných je používání toxických pesticidů, které navíc zemědělci aplikují mnohdy ručně a bez ochranných pomůcek. Přes to, že je obchod s banány výnosný, většina peněz končí v rukách společností, které zajišťují distribuci, dozrávání a značku.

Používání velkého množství toxických pesticidů poškozují i okolní krajinu. Znehodnocují zdroje pitné vody, degradují půdu, a tím snižují její výnosnost. Při dlouhodobém působení na lidský organismus mohou způsobit dýchací potíže, kožní nemoci, poruchy imunitního systému a různé druhy rakoviny. Podle WHO umírá ročně na otravu pesticidy na 300 000 lidí. Většina v rozvojových zemích.

Pro mnoho chudých zemí jsou i ty nespravedlivě nízké příjmy z exportu banánů životně důležité. Pokud si tedy budeme vybírat a po obchodnících žádat šetrnější varianty (banány bio a fairtrade), je naděje, že se život lidí a ostatních druhů žijících na plantážích a kolem nich podstatnělepší.

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Květiny

Staly se součástí našeho života a symbolem milého dárku. Mnohé z nich jsou součástí květinového průmyslu a díky globalizovanému světu k nám putují tisíce kilometrů. Není vždy snadné zjistit, odkud květiny jsou. Pokud tak chceme mít doma šetrnější květinu (k životnímu prostředí), uchylujeme se k nákupu květin v květináři. Bohužel i zde už není jistota, že byly vypěstovány v České republice. Ačkoli pravděpodobnost je zde mnohem vyšší.

Klíčové postavení na trhu má v tomto odvětví Nizozemsko. To je také domovem největší květinové burzy, na které se během průměrného dne prodá 19 milionů řezaných květin. Dalšími významnými zeměmi na trhu s květinami jsou Kolumbie, Keňa, Ekvádor, Zimbabwe a Zambie. V posledních letech se na trhu s květinami usazují také Čína, Indie, Korea, Malajsie a další.

Do zemí třetího světa se produkce květin přesouvá z několika důvodů. Patří mezi ně vhodné klima, levná pracovní síla, nižší ceny energií či zanikání celních poplatků (deklarované jako součást podpory pro chudé země). Peníze vydělané v květinovém průmyslu ovšem téměř vůbec nezůstávají v zemi, kde byly květiny vypěstovány. Většina končí u obchodníků, šlechtitelů či zprostředkovatelů obchodu. Maximální zisk producentů květin se tak vyšplhá na 15 %.

S pěstováním květin nejsou spojené jen příjemné vůně a barvy, ale také problémy s používáním pesticidů, zneužíváním žen a dětskou prací. V tomto odvětví lze jen máloco dělat mechanizací. Je nezbytná ruční práce. Ta je velice namáhavá a špatně placená. Částky se pohybují na hranici minimální mzdy. Zaměstnanci jsou kvótami nuceni k přesčasovým hodinám, které ovšem nemají proplacené. Dětská práce je tématem v mnoha průmyslových odvětvích. Výjimkou není ani květinový průmysl. Děti zde pracují většinou na bázi ústní domluvy, ze které nevyplývá žádný nárok na plat či důstojné zacházení. Například v Ekvádoru tvoří až 20 % zaměstnanců květinových plantáží děti do 15 let.

- Jakých zemí se váš příběh týká?
- V jakých rolích země jsou? (výrobce, prodejce, distributor...)
- Jaký vliv na životní prostředí a kvalitu života lidí může podle vás příběh produktu mít?
- Jaká je naše role (každého z nás) v tomto příběhu?

Produkt: MOBILNÍ TELEFON	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce (finanční ohodnocení, ochranné pomůcky)	Lokální výroba
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							

Obejděte v učebně všechna připravená centra nákupu. U každého, kde lze váš produkt zakoupit, vyplňte údaje, které je vám prodejce schopen poskytnout. Stačí zapsat formou ano/ne, kde není nutná specifikace.

Produkt: MIKINA	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce (finanční ohodnocení, ochranné pomůcky)	Lokální výroba
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							

Obejděte v učebně všechna připravená centra nákupu. U každého, kde lze váš produkt zakoupit, vyplňte údaje, které je vám prodejce schopen poskytnout. Stačí zapsat formou ano/ne, kde není nutná specifikace.

Produkt: PROSTŘEDEK NA NÁDOBÍ	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce (finanční ohodnocení, ochranné pomůcky)	Lokální výroba
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							

Obejděte v učebně všechna připravená centra nákupu. U každého, kde lze váš produkt zakoupit, vyplňte údaje, které je vám prodejce schopen poskytnout. Stačí zapsat formou ano/ne, kde není nutná specifikace.

Produkt: DÁRKOVÁ KYTICE	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce (finanční ohodnocení, ochranné pomůcky)	Lokální výroba
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							

Obejděte v učebně všechna připravená centra nákupu. U každého, kde lze váš produkt zakoupit, vyplňte údaje, které je vám prodejce schopen poskytnout. Stačí zapsat formou ano/ne, kde není nutná specifikace.

Produkt: AVOKÁDO	Dovoz	Dětská práce	Vysoká cena	Zatěžující pro životní prostředí	Pokusy na zvířatech	Férové podmínky pro výrobce (finanční ohodnocení, ochranné pomůcky)	Lokální výroba
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							
Místo nákupu:							

Obejděte v učebně všechna připravená centra nákupu. U každého, kde lze váš produkt zakoupit, vyplňte údaje, které je vám prodejce schopen poskytnout. Stačí zapsat formou ano/ne, kde není nutná specifikace.

Obchodní centrum

Mikina

- Seženete tu oblečení různých značek. Adidas, Nike, Lacoste, Calvin Klein, Tchibo a další. Většina zboží pochází ze zemí třetího světa. Informace o původu jednotlivých složek jsou nedohledatelné. Použité materiály jsou zpravidla bavlna a elastan v různém poměru. Pořizovací ceny mikin jsou od 350 Kč do 1 200 Kč.

Dárková kytice

- Květiny v tomto obchodním domě pocházejí z Holandska a Afriky. Dárkovou kytici zde pořídíte od 550 Kč do 890 Kč. Cena záleží na skladbě květin a velikosti kytice. Prodavač vám neumí poskytnout informace o podmínkách pěstitelů.

Avokádo

- Můžete si zde vybrat mezi klasickým avokádem a Bio avokádem. Necertifikované avokádo je dovezené z Izraele. Jeho cena je 35 Kč za kus. Bio avokádo je dovezené z Peru a jeho cena je 50 Kč za kus.

Mobilní telefon

- Najdete zde pobočku Alza a v ní následující nabídku: Samsung Galaxy A 12 128GB, pořizovací cena 4 990 Kč, iPhone 11 64GB, pořizovací cena 16 490 Kč, Xiaomi Redmi 9A, pořizovací cena 2 699 Kč.
- U produktu se dozvíte rozměry, váhu, kapacitu baterie, hmotnost, vlastnosti fotoaparátu, různé barevné kombinace.

Prostředek na nádobí

- Můžete si vybrat mezi těmito značkami: Jar – země původu Česká republika, cena 53 Kč za 900 ml; Pur – země původu Rakousko, cena 50 Kč za 450 ml; Feel Eco – země původu Česká republika, cena 65 Kč za 500 ml.

Re-use centrum

Jedná se o centra, kam lidé věnují nepotřebné věci. Tyto věci musí být funkční, případně s lehkou závadou, která nevádí jejich používání.

Mikina

- Je zde větší množství odložených mikin. Některé jsou značkové. Většina nepoškozených, občas opravených. Pořizovací ceny jsou od 50 Kč do 300 Kč. Z většiny jsou odstříhané cedulky „Made in“.

Mobilní telefon

- Najdete zde mobilní telefony, které již jejich původní majitelé nechtěli. Některé mají lehce poškrábaný displej, u některých je třeba displej vyměnit a je zde i několik nepoškozených telefonů.
- Ke všem dostanete potvrzení o koupi.

Tržnice

Mikina

- Kvalita místních mikin není vysoká, musíte si dobře prohlédnout produkt, který kupujete. Většina je vyrobena v Číně nebo Bangladéši. Pořizovací ceny jsou od 90 Kč do 800 Kč.

Dárková kytice

- Je zde stánek s lokálními lučními květinami. Prodejce je sám trhal den předem. Pořizovací cena je od 100 Kč do 250 Kč.

Avokádo

- U stánku s ovocem a zeleninou můžete zakoupit zralé avokádo. Dovozce neznámý. Kus za 45 Kč.

Prostředek na nádobí

- Je zde stánek s domácí drogerií. Prodejce je zároveň i výrobce, který používá certifikované produkty. Pořizovací cena je 230 Kč za 500 ml. V případě zájmu vám může prostředek stočit do vlastní nádoby.

Značková prodejna

Mikina

- Mikina značky Calvin Klein je ze 100% bavlny. Pořizovací cena je 2 900 Kč. V popisu produktu se dozvíte barvu, materiál, střih, vzor, praní, rukáv.
- Mikina Jitex je složením 50% polypropylen, 26% bavlna, 24% polyester, pořizovací cena 975 Kč. V popisu se dozvíte doporučenou údržbu, popis vlastností materiálu a informaci, že se jedná o český výrobek.

Dárková kytice

- Květiny ve Florea jsou certifikované fairtrade. Jsou dovážené z Tanzanie a Keni.

Mobilní telefon

- V prodejně mobilprovas naleznete různé značky (Sony, Xiaomi, Nokia, Huawei...).
- Pořizovací ceny jsou od 3 000 Kč do 38 000 Kč. U každého telefonu se dozvíte rozměry, váhu, kapacitu baterie, hmotnost, vlastnosti fotoaparátu, různé barevné kombinace.

Prostředek na nádobí

- Ecover – země původu EU, cena 110 Kč za 950 ml, netestováno na zvířatech.

Swap

Jedná se o druh výměny zboží mezi dvěma soukromými osobami. Zboží se zde nekupuje za peníze, ale mění za jiný produkt, který novému majiteli přebývá.

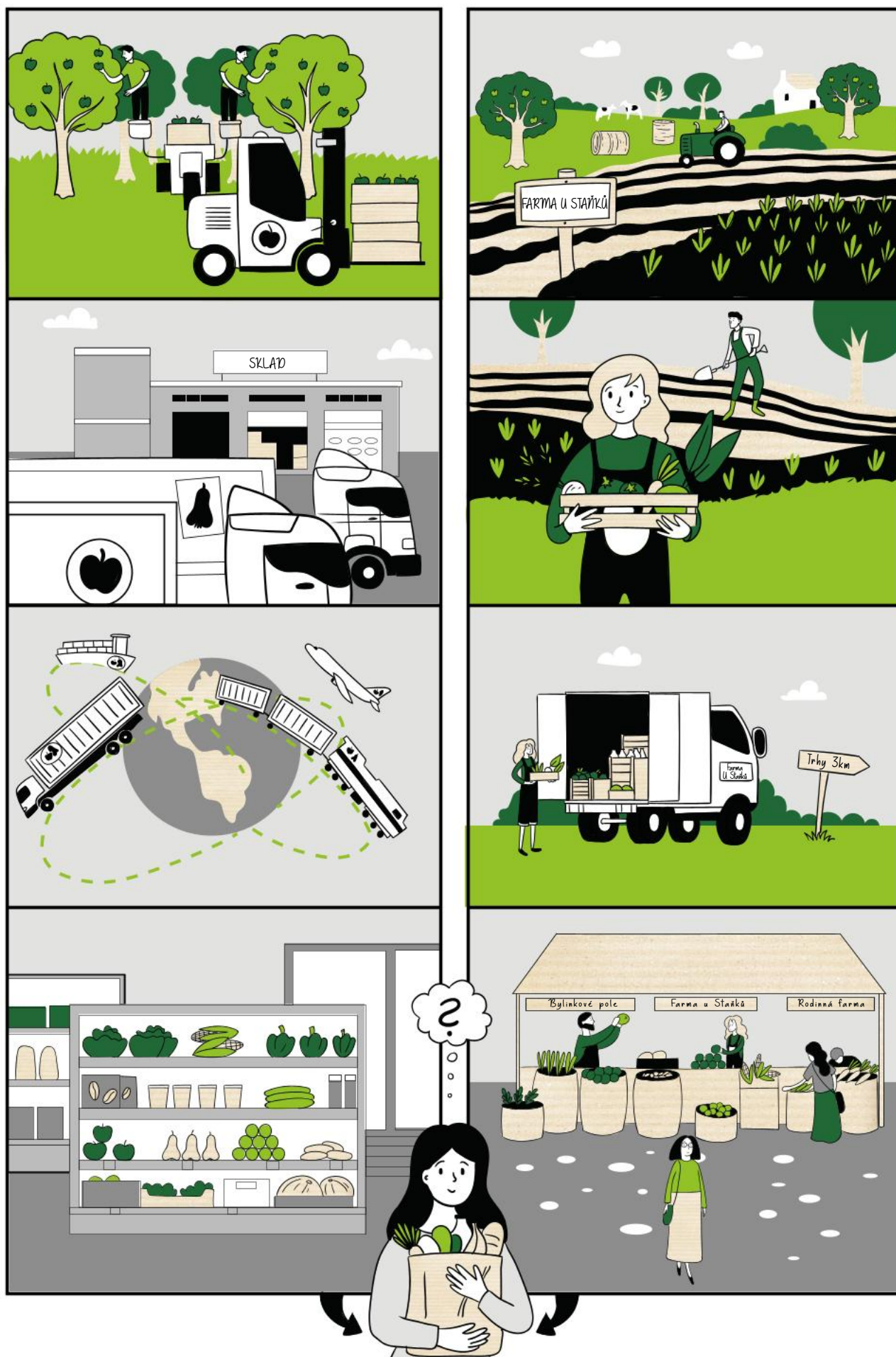
Avokádo

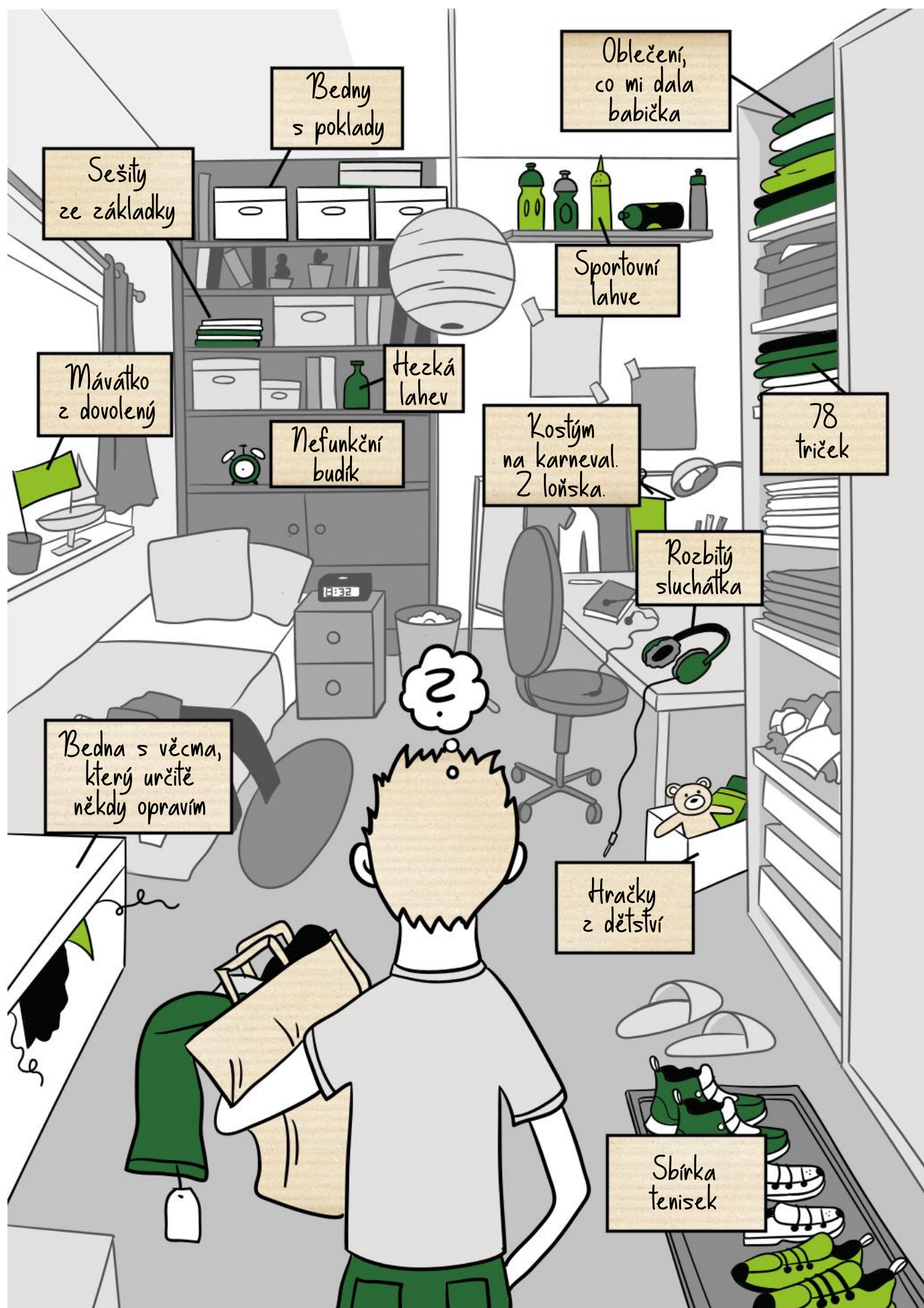
- Zralé avokádo zakoupené v prodejně Albert můžete vyměnit za čokoládu Milka s ořechy.

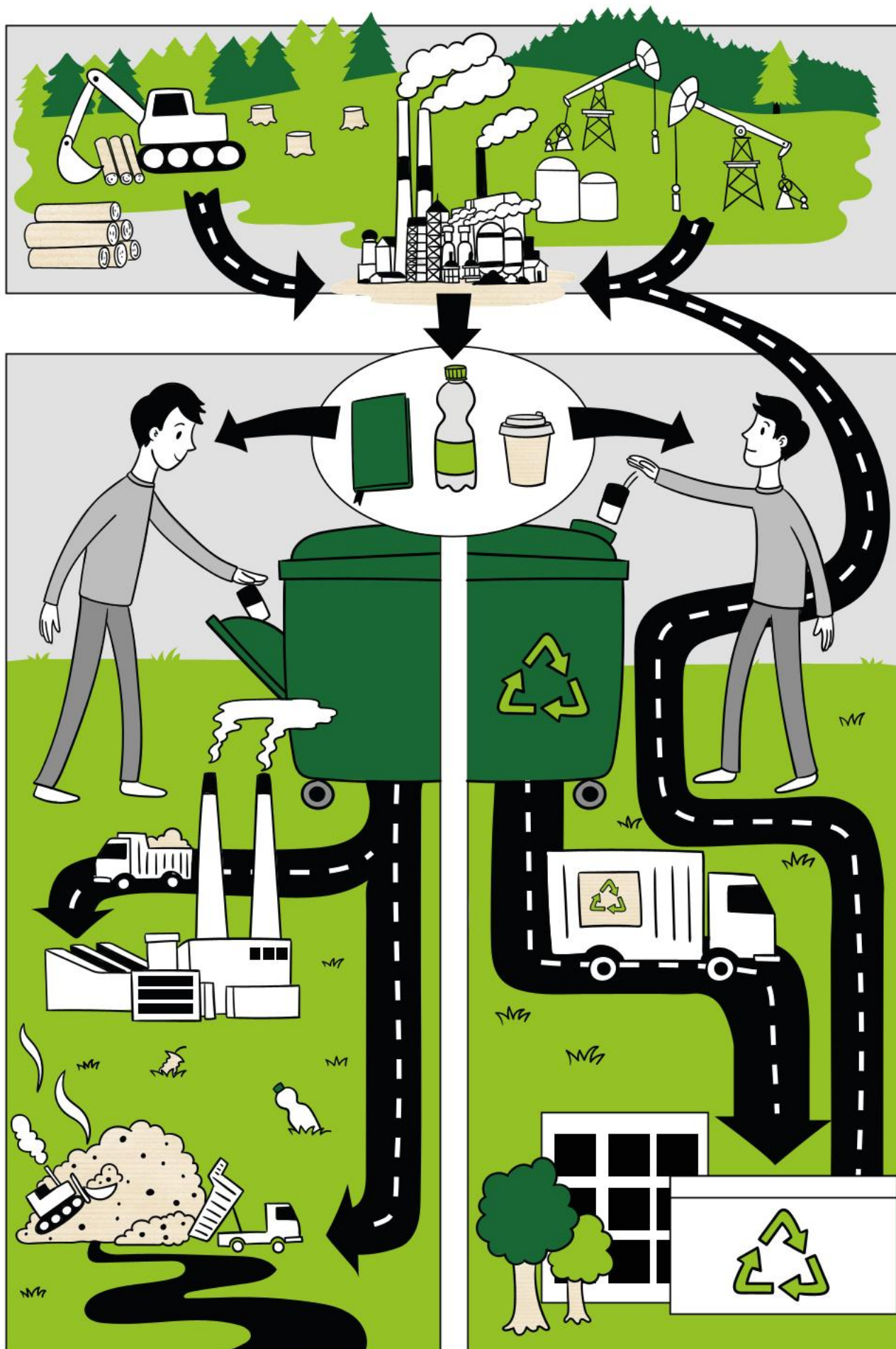
Prostředek na nádobí

- Z poloviny plný prostředek OnlyEco můžete vyměnit za zapékací mísu.

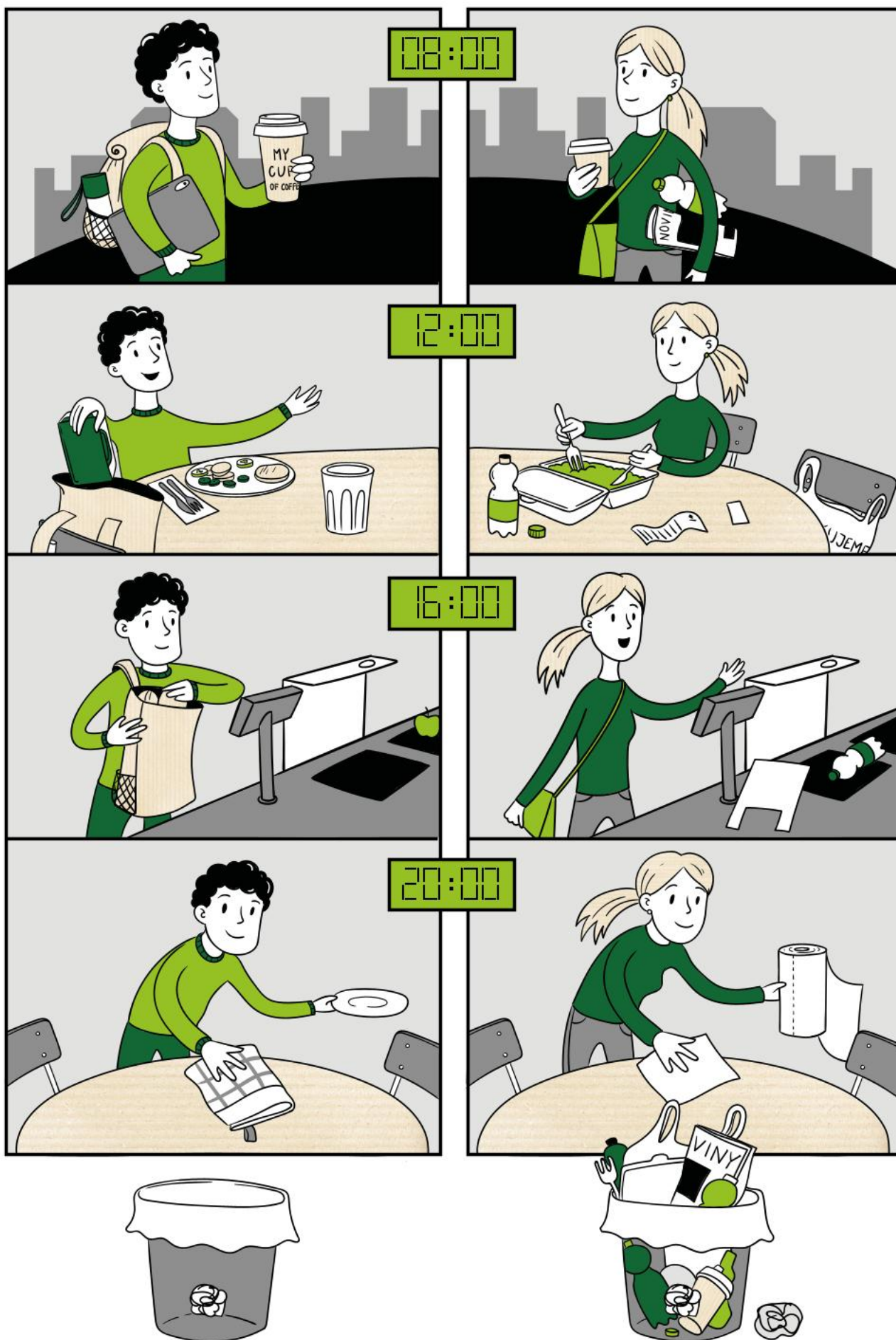

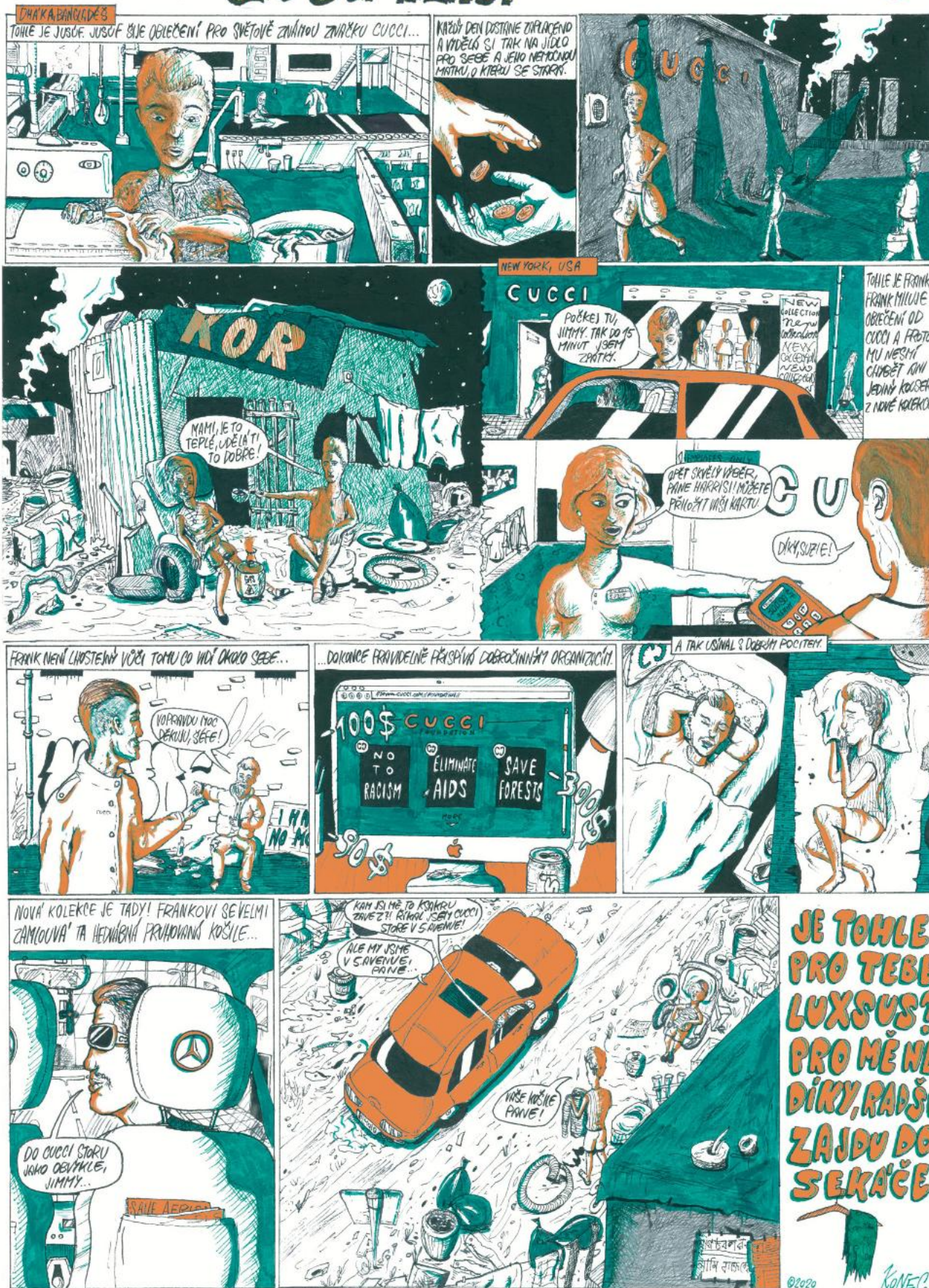

GOOŮ! NEVIDI!

kresba: ŠTĚPÁN LIPUS

2. Skutečná cena potravin

ANOTACE:

V tomto programu se podíváme pod pokličku problematiky plýtvání potravinami. Žáci se dozvědí, kde ve světě se vyhazuje nejvíce potravin, kde je jich nedostatek, zamyslí se nad příčinami a důsledky plýtvání potravinami a vymyslí možnosti, jak tuto problematiku řešit ve svém životě.

CÍLE:

- Žáci a žákyně definují příčiny a důsledky plýtvání potravinami.
- Žáci a žákyně vytvoří vlastní návrhy, co by šlo proti plýtvání potravinami podniknout v jejich každodenním životě.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 90 minut

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Ekologie a životní prostředí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova

2 KONEC
HLADU

10 MÉNĚ
NEROVNOSTÍ

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

2.1 Kmeny a kořeny

🕒 20 min

POMŮCKY: papíry, tužky, příloha 1: Kmeny a kořeny, projektor

Dříve, než se pustíme do programu a první aktivity, pustíme krátké video, které nám otevře téma dnešní lekce. (<https://www.youtube.com/watch?v=rnxoAcONxL8>)

Po zhlédnutí videa řekneme žákům, že dnešní lekci věnujeme tématu plýtvání potravinami. Žáci se rozdělí na skupiny přibližně po čtyřech. Ve skupince se pak rozdělí na jeden kmen (drží strom vzpřímený, posílá živiny po celém těle) a zbytek skupiny budou kořeny (přivádí ke kmeni živiny, v našem případě informace).

Kmen – zapisuje všechny odpovědi, které mu diktují kořeny. Nesmí se pohybovat po učebně.

Kořeny – zjišťují co nejvíc odpovědí na vylosovanou otázku (losování probíhá po vysvětlení pravidel). Ptát se mohou kohokoli z místnosti a každý jim musí odpovědět, jak nejlépe umí. Kořeny si odpověď zapamatují a nadiktují svému kmeni. Jejich snahou je získat co nejvíce odpovědí.

Skupiny si vylosují každá jinou otázku.

- Kde a proč myslíš, se ve světě nejvíc vyhazuje jídlo?
- Proč by se podle tebe nemělo vyhazovat jídlo?
- Co bychom podle tebe mohli dělat proti plýtvání jídlem?
- Jaké jsou podle tebe důsledky plýtvání potravinami?
- Jaké jídlo myslíš, že je ve vaší školní jídelně nejčastěji vyhazováno?
- Proč myslíš, že spolužáci ve školní jídelně vyhazují jídlo?

Na sbírání odpovědí necháme žákům 5 minut. Následně se členové každé skupiny sejdou a z nasbíraných odpovědí vyberou 3 nejzajímavější. Ty pak skupiny představí ostatním.

2.2 Cesta banánu

 20 min

POMŮCKY: příloha 2a: Cesta banánu – pracovní list, pro každého nebo do skupin, vytištěné karty na stanoviště – příloha 2b: Cesta banánu – karty

Žáci mají za úkol samostatně nebo v menších skupinách (dvojice, trojice, čtveřice) projít si po stanovištích cestu banánu „z plantáže až na pult supermarketu“. Na vybraných stanovištích k nim plní úkoly do pracovního listu. Stanoviště jsou očíslována a žáci by je měli navštívit popořadě.

Pokud pracujete s větším množstvím žáků, může polovina vyrazit na cestu banánu od stanoviště I. – „z plantáže“ a druhá polovina naproti nim, opačným směrem od VI. stanoviště – „ze supermarketu“, aby se jim dobře pracovalo.

Po ukončení práce na stanovištích společně stručně shrneme úkoly z pracovního listu, příp. se žáků ptáme na to, co z informací je zaujalo, překvapilo, jaké byly jejich tipy apod. V závěru položíme otázku: „Pokud se lidé budou více zamýšlet nad obsahem svých nákupních košíků, co se podle vás změní a proč?“ Necháme žáky chvíli vymýšlet a říkat nápady. Jejich názory nehodnotíme.

Tato aktivita má žákům představovat a ilustrovat, jak se každodenním nákupem zapojujeme do globálního obchodu, který má vliv na celý svět. Proto informace v aktivitě sice ukazujeme na konkrétním příkladu banánu, ale představují obecnější fenomény neplatící jen pro obchod s banány.

2.3 Proč neplýtvat potravinami

 20 min

POMŮCKY: projektor, prezentace příloha 3: Proč neplýtvat potravinami

Žáci si stoupnou do řady vedle sebe (pokud to není prostorově možné, tak do kruhu) tak, aby měli před sebou i za sebou trochu místa. Pustíme žákům prezentaci fotografií. U každé fotografie je zároveň komentář. K němu mají žáci vyjádřit svůj postoj – souhlasím (krok vpřed), 50/50 (zůstanou stát) či nesouhlasím (krok vzad). Následně mohou slovně okomentovat svoji volbu a zároveň se může kdokoli zeptat kohokoli na komentář, proč se rozhodl tak či onak.

Poznámka: Pokud víte, že máte „povídavou“ třídu, můžete z časových důvodů počet komentářů ke každé otázce omezit na tři.

2.4 Jak neplýtvat

 30 min

POMŮCKY: příloha 4: Příklady dobré praxe, fixy, papíry A3

Žáci do skupin dostanou textové a obrázkové podklady k nějakému PDP (příkladu dobré praxe), fixy a velký papír. Jedná se o příběh jednoho člověka, který přemýšlí nad konkrétním problémem plýtvání, zkouší různá řešení a dojde k jednomu úspěšnému, které pak praktikuje v životě.

Úkolem pro skupinu bude:

- na papír nakreslit velkou postavu daného člověka (Jak vypadáš?),
- napsat jeho základní údaje (Kdo jsi, resp. jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?),
- představit pomocí komiksových bublin jeho problém (Co tě štvalo?),
- postup jeho řešení (Co jsi všechno vyzkoušel?),
- dané úspěšné řešení (Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil toto řešení?).

Když mají skupiny hotovo, připraví si představení tohoto člověka ostatním. Mohou udělat reportáž či rozhovor.

Po představení všech příběhů vytvoříme společně se žáky seznam strategií, které jednotliví lidé využili k nevyhazování jídla.

- Nakupovat méně věcí 2x týdně
- Správně uspořádat věci v lednici
- Správně uskladňovat
- Dělat si seznamy nákupu
- Potraviny, které nestíhám sníst, dát do sdílené lednice
- Řeknu si, že chci menší porci
- Nosím krabičku na zbytky / nechávám si zbytky zabalit s sebou
- Nakupuji i méně vzhledné ovoce a zeleninu
- Používám aplikace v mobilu (sdílený seznam nákupu, swapové skupiny...)
- Účastním se akce „Zachraň jídlo“ a učím se vařit i z částí rostlin, které bych jinak vyhodil/a

Tento seznam ideálně napíšeme na tabuli, budeme ho využívat v následující aktivitě.

Poznámka: Pokud nám tvorba první části úkolu (člověk využívající různé strategie) zabere více času, můžeme udělat sdílení jen formou galerie.

2.5 Plýtvání v každodenním životě

🕒 15 min

POMŮCKY: papíry, tužky

Už známe některé strategie, kterými můžeme minimalizovat množství vyhozených potravin. Podíváme se nyní na to, co se objevuje v našem koši.

Žáci si každý sám za sebe napíšu seznam potravin, které podle nich vyhazují

- 1x týdně,
- 1x měsíčně,
- častěji než 1x za 3 měsíce.

Následně se sejdou ve čtveřicích a seznamy porovnají. Označí si stejné potraviny. Dostaneme seznam potravin, které každá čtveřice vyhazuje nejčastěji. U každé z nich se skupina pobaví o tom, proč danou potravinu vyhazují a jakou strategii z dnes zmíněných by mohli využít k tomu, aby daná potravina neskončila v koši.

2.6 Závazek

🕒 15 min

POMŮCKY: papíry, tužky

Zopakujeme se žáky tématu, o kterých jsme se dnes bavili:

- Příčiny plýtvání potravinami
- Jak k nám mohou potraviny cestovat
- Proč neplýtvat potravinami a důsledky plýtvání potravinami
- Strategie pro minimalizaci plýtvání potravinami

V závěru jsme se bavili o tom, co nejvíce vyhazuje každý z nás, a snažili se najít strategie, které by nám mohli pomoci nevyhazovat jídlo.

Rozdáme nyní žákům čisté papíry a požádáme je, aby si vybrali minimálně jednu a maximálně tři

strategie, které budou následující měsíc (dle uvážení můžeme zkrátit na 14 dní) využívat. Ty si napíšou na papír, který 2x přeloží, podepíší a odevzdají.

Za měsíc své závazky zhodnotíme. Co se dařilo, co bylo problematické, na jaké bariéry jsme narazili, zda bychom uměli strategii zařadit do našeho života trvale, případně co by se muselo stát či změnit, abychom strategii aplikovali do života.

Seznam příloh

- příloha 1: Kmeny a kořeny
- příloha 2a: Cesta banánu – pracovní list
- příloha 2b: Cesta banánu – karty
- příloha 3: Proč neplýtvat potravinami (prezentace)
- příloha 4: Příklady dobré praxe

Použité zdroje a užitečné odkazy

Příběh banánu [online]. Za férové banány [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <http://www.storyofbanana.com/cs>

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

Jak správně nakupovat [online]. Zachraň jídlo [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://zachranjidlo.cz/jak-spravne-nakupovat/>

Studie: Plýtvání potravinami je velký problém, myslí si to většina Čechů [online]. Dopady-online [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.odpady-online.cz/studie-plytvani-potravinami-je-velky-problem-mysli-si-to-vetsina-cechu/>

Neplýtváme tím, co jíme [online]. Na mysli. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z <https://namysli.com/wp-content/uploads/2020/10/Broz%CC%8Cura-Neply%CC%81tva%CC%81me-ti%CC%81m-co-ji%CC%81me.pdf>

Kup, co sníš., 2021, Plýtvání jídlem znamená plýtváním vším, YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rnxoAcONxL8>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované AI a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

- 1. Kde a proč myslíš, že se ve světě vyhazuje nejvíc jídla?**
- 2. Proč by se podle tebe nemělo vyhazovat jídlo?**
- 3. Co bychom podle tebe mohli dělat proti plýtvání jídlem?**
- 4. Jaké jsou podle tebe důsledky plýtvání potravinami?**
- 5. Jaké jídlo myslíš, že je ve vaší školní jídelně nejčastěji vyhazováno?**
- 6. Proč myslíš, že spolužáci ve školní jídelně vyhazují jídlo?**

Cesta banánu

I. Producenti – Kde se pěstují banány?

Zkuste si tipnout, které země na světě vypěstují nejvíce banánů a jejich názvy napište:

Po přemýšlení nad světovými producenty banánů si ověřte své tipy vyplněním doplňovaček v názvech země. Co tečka v doplňovačce, to chybějící písmeno:

Č . . .	Tahle země je velmi jednoduchá na uhádnutí, proto nemá nápovědu ;)
I . . . E	I tuto asijskou zemi jistě snadno uhádnete. Proto nemá nápovědu ;)
Zamyslete se.
F . L . P . . Y	Je země z několika ostrovů u Indonésie
B E	Tato země je známá svými fotbalovými hvězdami
E . . Á D . R	Tato menší země leží na pobřeží jižní Ameriky a patří k ní nedaleké Galapážské ostrovy, které jsou světově proslulé svou neuvěřitelně druhově bohatou faunou a flórou

II. Vítejte v Kolumbii!

Jaký je podle tvého názoru největší problém zaměstnanců, kteří pracují na banánových plantážích?

A proč?

III. Kolumbie a její životní prostředí (jen ke čtení)

IV. Cesta banánu (jen ke čtení)

V. A jsme v Evropě – Kolik má kdo z 1 kg banánu?

1 kg banánů (cca 5 ks) u nás stojí průměrně 25 Kč. Tipni si, kolik korun z 25 Kč připadne jako zisk účastníkům banánového průmyslu? Viz tabulka:

	Můj tip – odhad (Kč)	Jaká je skutečnost (Kč)
majiteli plantáže		
pracovníkovi na plantáži		
producentské zemi – za import (vývoz)		
za clo		
přijímajícím zemím za export (dovoz)		
dozrávárňě – továrně, kde po cestě přes moře banány dozrávají		
supermarketu		

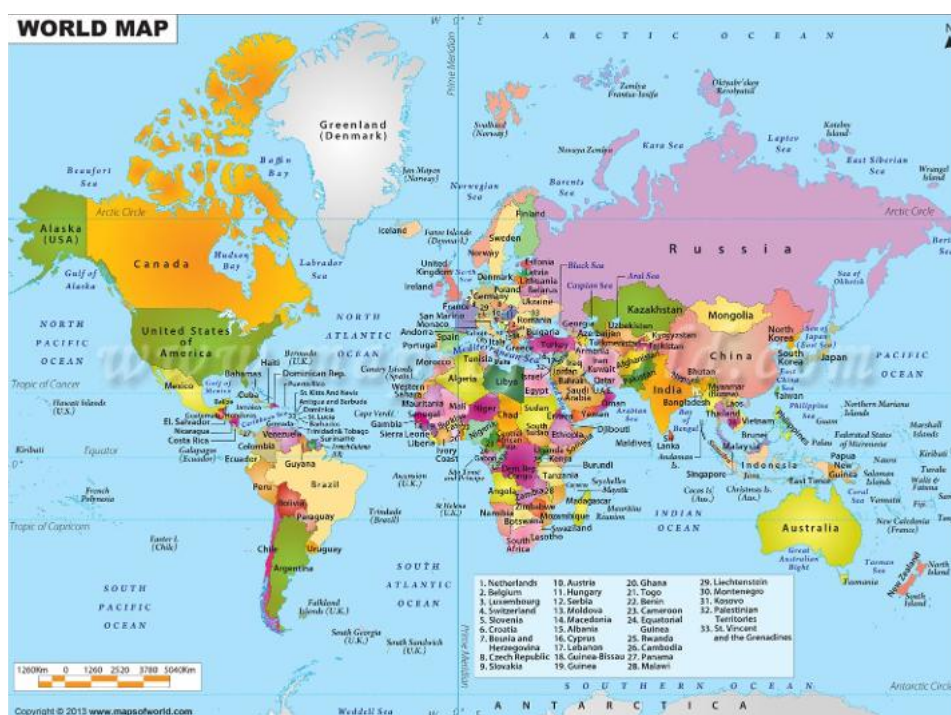

VI. Podívejte se do grafu na stanovišti a запиšte, kolik procent z celkového množství vyhozeného zboží v ČR tvoří ovoce a zelenina, tedy i banány.

I. Producenti – Kde se pěstují banány?

Úkol: Kde se pěstují banány? Zkuste si tipnout 3 země, kde se banány pěstují, a své tipy napište do svého pracovního listu. Po přemýšlení nad světovými producenty banánů si ověřte své tipy vyplněním doplňovaček v názvech země v pracovním listu.

<https://www.mapsofworld.com>

II. Vítejte v Kolumbii, která je 6. největším světovým producentem banánů!

Banánové plantáže tu živí asi milion lidí. Bohužel s dodržováním lidských a pracovních práv to tu není valné. Dělníci a dělnice čelí těmto problémům:

- zdravotní komplikace

— Pro pěstování banánů se používá spousta zdraví škodlivých chemikálií, které hubí škůdce na rostlinách ap. Dělníci je často na pole rozstříkují ručně bez jakýchkoliv ochranných pomůcek. Když se letecky chemikáliemi práškují celá plantáž, tak dle svědectví pracovníka plantáže jim majitel radí: „Utíkejte, když slyšíte letadlo!“

- diskriminace a sexuální obtěžování, a to hlavně žen

— Tyto problémy většinou nikde nenahlásí, protože se bojí, že by přišly o zaměstnání.

- nejistota a strach o práci

— Majitelé plantáží s nimi totiž podepisují většinou jen krátkodobé smlouvy - obvykle na tři měsíce. Jakákoliv stížnost nebo protest jsou důvodem smlouvu neprodloužit. V jednotlivých zemích ještě fungují tzv. blacklisty zaměstnanců, které sdílí majitelé plantáží mezi sebou. Jakmile se na takový seznam dostanete, na zaměstnání na plantážích můžete zapomenout.

- porušování jejich občanských práv

— Nemají možnost sdružovat se v pracovních odborech, což je ale jedna z mála možností, jak zlepšit své životní a pracovní podmínky.

III. Vítejte v Kolumbii, která je 6. největším světovým producentem banánů!

IV. Kolumbie a její životní prostředí

Pěstování banánů v produkčních zemích velmi ovlivňuje také tamější životní prostředí.

Banánové plantáže jsou velmi rozsáhlé, proto představují pro zvířata velmi chudé životní prostředí pouze s jedním druhem rostliny – s banánovou palmou. Je to stejné jako u nás např. řepkové či obilné pole. V ČR aspoň produkce z našich velkých polí většinou putuje do našich obchodů. Využijeme ji v nejrůznějších formách – v jídle, v průmyslu ap.

Většina banánové produkce se však vyváží do celého světa a produkční země z nich kromě malého zisku nemají skoro nic. V podstatě všechny plantáže jsou často kontaminovány různými chemickými látkami, které např. prosakují do vody. Nejenže tak není pitná pro tamější divoká zvířata, ale ani pro místní obyvatele!

Kvůli zakládání banánových plantáží se ve velkém kácí cenný deštný prales, kde žije mnoho druhů zvířat a roste mnoho druhů rostlin, které nenajdeme nikde jinde.

V. Cesta banánů – Honduras, moře a Evropa

Z Kolumbie banán putuje po zemi přes 2 200 kilometrů do Hondurasu a potom přes 10 000 kilometrů do Evropy, do mezinárodního přístavu v Německu.

V. A jsme v Evropě – kolik má kdo z 1 kg banánu?

Většina banánů dojde do Evropy do některého z velkých přístavů. Zamyslete se nad jejich cenou a ziskem z nich. Zkuste si do pracovního listu tipnout, kolik korun z ceny 1 kg banánu – 25 Kč, „jde komu“. Pak si své tipy dle zakrytého řešení ověřte a správné údaje si také запиšte do pracovního listu.

Tak jak jste se trefili? Podívejte se na správné rozdělení zisku z 1 kg banánů – cca 5 ks banánů – 25 Kč

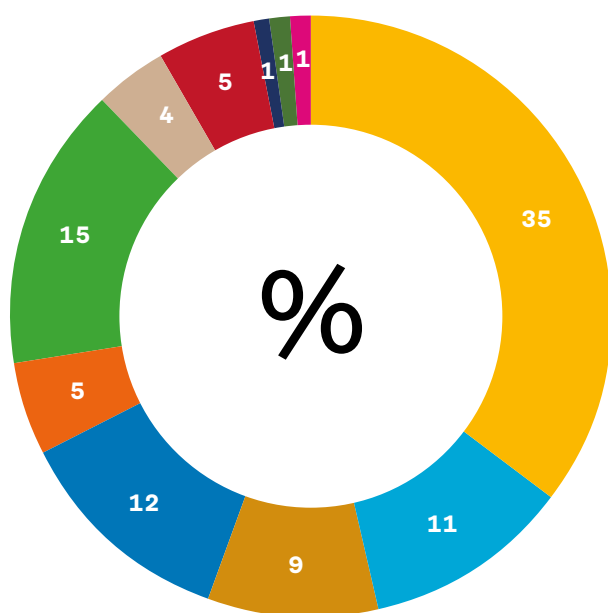

VI. A co český supermarket?

Nakonec banán docestuje až do Čech, často do supermarketu. Bohužel ne všechno zboží se vždy včas prodá. Podívejte se do grafu – kolik procent z celkového množství vyhozeného zboží tvoří zelenina a ovoce, tedy i banány. Odpověď запиšte do pracovního listu.

Potravinový odpad

v jednotlivých kategoriích v České republice

	Ovoce a zelenina	35 %
	Maso a ryby	11 %
	Pečivo	9 %
	Mléčné výrobky	12 %
	Nealkoholické nápoje	5 %
	Hotová jídla	15 %
	Přísady na vaření a pečení	4 %
	Alkoholické nápoje	5 %
	Mražené potraviny	1 %
	Speciální a zdravá výživa	1 %
	Rýže, těstoviny	1 %

**To, že mám dostatek jídla,
není samozřejmost.**

**Vyhazování jídla znamená
podílení se na degradaci půdy.**

**Zákaz napouštět v létě bazény
souvisí s vyhazováním jídla.**

**Vyhazováním jídla vytvářím
nezpracovatelný odpad.**

**Lidé potřebují pastviny
více než prales.**

**Každé dítě na světě
miluje čokoládu.**

Příklady dobré praxe

Eva

- Studentka pedagogické VŠ
- Bydlí ve sdíleném bytě, ve kterém má vlastní pokoj a další 2 spolubydlíci. Základní potraviny a drogerii nakupují ze společných peněz. Spotřební věci si řeší každý sám.

Ahoj, jmenuju se Eva a ve společném bydlení je mi fajn. Platím malý nájem, mám vlastní pokoj a klid na učení. Co mě ale štvalo je to, že se nám v kuchyni často objeví víc kusů od jednoho zboží a naopak něco dojde, a když to člověk potřebuje, zjistí, že to nemá. Tak třeba máme doma 4 balíčky pepře, troje špagety, dvě kila mouky, tři kila brambor, ale když jsem sáhla po oleji, tak nic. Taky se mi stalo, že jsem sáhla pro sůl a opět nic.

Takže pak jíme pořád bramboráky a špagety s kečupem, abychom to spotřebovali, protože to není moc kde skladovat.

Zkoušeli jsme vymyslet nějaký systém, který by nám pomohl kupovat jen to, co potřebujeme, a tolik, kolik toho potřebujeme. Začali jsme tím, že jsme na lednici dali blok a tužku, kam jsme měli zapisovat, co dochází a je třeba koupit. Nefungovalo to. Tužka mizela, zapomínali jsme psát, děs. Takže jsme si rozdělili zodpovědnosti a každý kontroloval něco. Někdo přílohy, jiný mouky, kaše a vločky a další brambory a cibule. Jenže to taky nevyšlo. V době prázdnin, praxí a zkoušek se to rozházelo a zase jsme byli tam, kde jsme.

Nakonec se nám podařilo najít systém, se kterým jsme spokojeni. Používáme všichni aplikaci OurGroceries a máme tam přehled ihned a všichni aktuální. Zatím nám to funguje, tak nám držte palce, ať to klapě dál.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Jiří

- Důchodce
- Žije sám. Má dva syny, kteří k němu občas jezdí s vnoučaty. Bydlí v rodinném domě.

Dobrý den. Po smrti manželky žiji sám. Starám se o dům, vařím si, nakupuji a přilepšuji toulavým kočkám v okolí.

Když jsem začal nakupovat jídlo sám pro sebe, zjistil jsem, že neumím odhadnout množství jídla, které sním. Nejhorší bylo odhadnout uzeniny a pečivo. Velmi často jsem musel vyhodit chléb, protože mi zplesnivěl, rohlíky byly druhý den jako z gumy. Plesnivěly mi i sýry, které plíseň mít neměly, a v koši často končily i salámy, které po otevření nevydržely déle jak dva dny.

Abych ušetřil peníze i potraviny, začal jsem tím, že jsem si kupoval menší chléb, místo deseti rohlíků jsem si jich vzal pět. Koupil jsem si buďto sýr, nebo salám. Vajíčka jsem kupoval jen v menším balení po šesti. Nějakou dobu to šlo, ale pečiva stále bylo moc a zjistil jsem, že často otevřu lednici, ale nemám zrovna chuť na to, co tam je. A tak se řešení ukázalo jako krátkodobé.

Začal jsem tedy chodit na nákupy 3x týdně. Vzal jsem vždy jen pár kousků od všeho. I zeleninu nakupuji po jednom kusu. Když přijdu domů, tak si maso, sýry i salámy naporcuji po jedné porci a dám zamrazit. Stejně tak i pečivo, když se stane, že dorazí děti na návštěvu a přivezou mi nějaké jídlo. Jednou za čas tak na nákup nemusím, jen rozmrazím, co jsem si dříve uložil.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Markéta

- Na mateřské dovolené
- Má jedno dítě školou povinné, jedno dvouleté a manžela. Bydlí v bytě 3 + 1 a mají psa.

Dobrý den. Chodím na nákup tak dvakrát týdně. Většinou v dopoledních hodinách a беру s sebou svého mladšího syna. Nakupovat s ním je trochu obtížné. Rád pobíhá kolem, bere hodně věcí do rukou a všechno potřebuje koupit. Často jsem tak v obchodě roztěkaná, a když pak doma vykládám nákup, stává se, že zjistím, že jsem vzala dva octy, ale zapoměla máslo, že jsem koupila kapesníky, které syn „nutně potřeboval“, a přitom mám doma ještě celé balení, zapomenu koupit maso k večeři a místo vanilkového cukru mám prášek do pečiva. Takto nejen, že musím v kuchyni improvizovat, ale často pak píšu i manželovi, ať cestou z práce nakoupí ještě několik chybějících věcí.

Nejprve jsem zkusila zpomalit mé tempo v obchodě. Řekla jsem si, že nebudu zběsile pobíhat po obchodu, ale každou uličku projedu pomalu a promyslím si, co koupím. Částečně to pomohlo, ale můj problém to nevyřešilo.

Začala jsem si tedy dělat seznam nákupu. A opravdu s množstvím přebytných věcí byl konec. V obchodě jsem už neběhala tak zmateně a ušetřila jsem tím pádem čas. Chodím totiž stále do stejného obchodu, takže jsem si seznam nákupu psala v pořadí, ve kterém jsou u nás uličky, a nemusím se tak do nich vracet. Tím, že jsem měla seznam nákupu, jsem mohla syna zapojit a využít jeho potřeby brát věci ve svůj prospěch.

Před týdnem jsem začala zkoušet další novinku. Totiž plánuji předem i to, co budu v dalších dnech vařit. Podle toho vytvořím seznam a nedělám zbytečné zásoby něčeho, co budu potřebovat až za čtrnáct dní.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Lucie

- Prodavačka
- Žije s rodinou v domě. Má 3 děti, manžela, dvě kočky a rybičky.

Zdravím. Pracuji na krátký a dlouhý týden a celkem dost se naběhám i kolem dětí a domu. Ne vždy mám čas na plánování nákupu. Často nakupuji intuitivně a podle toho, co je zrovna v akci. Jsme velká rodina a i našim kočkám jsem si zvykla vařit jídlo, neboť jsou výstavní a potřebují kvalitní a vyváženou stravu. Spotřebuji hodně zeleniny a ovoce, ale stává se, že zbytečně vyhazuji nedojedené svačiny dětí, většina naší popelnice je plná slupek, ohryzků a nahnilých potravin, které jsme nestihli sníst. Mnohdy totiž kupuji v obchodě mléčné produkty v akci, takže s končícím datem spotřeby. A pak na ně není chuť.

Prvním krokem ke změně množství jídla v naší popelnici byla domluva s dětmi o tom, co chtějí ke svačině. Dříve jsem připravila všem to samé, abych si ráno ušetřila čas, ale nyní se s nimi domluvíím již večer a vše připravím.

Další krok byl pro mě náročnější, ale zjistila jsem, že při troše ovládní už to zvládám. Bylo pro mě totiž těžké nepodlehnout akčním slevám a akcím 2 + 1 zdarma. Při tak početné rodině se to finančně sice opravdu vyplatí, obzvlášť u různých sušenek, jogurtů, zmrzlin či limonád, ale ve výsledku, když se zrovna netrefím do chuti, tak vše skončí v koši, protože se to zkaží. Už tak nakupuji v akci pouze takové produkty, které mají ještě alespoň měsíc trvanlivost.

Z poslední změny mám ovšem největší radost. Protože jsme si se sousedy blízcí a bavíme se o všem, dozvěděla jsem se, že podobné problémy jako já řeší skoro všechny domácnosti. Rozhodli jsme se tedy, že zřídíme sdílenou lednici, do které můžeme dávat potraviny, které nespotřebujeme, ale které se mohou hodit někomu jinému. Množství potravin v koši u nás doma se tak podařilo viditelně snížit.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Dominik

- Právník
- Žije s přítelkyní v bytě, chovají andulky.

Dobrý den. Má práce je časově hodně náročná. Stejně tak i povolání mé přítelkyně, která je zdravotní sestra. Nemáme tak moc času na nakupování potravin ani vaření. Přes týden tedy jídlo spíše v restauracích a doma vaříme o víkendu.

Při mé práci se mi stává, že jsem z oběda odvolán dřív na schůzku či akutní poradou a podobně. Jídlo tak nedojím a odejdu. Následně po schůzce si koupím ještě něco v automatu nebo jdeme večer s partnerkou někam na večeři, protože doma moc potravin v týdnu nemíváme. Někdy se situace s nedojedním opakuje i večer.

Zkusili jsme více vařit doma, abychom ušetřili peníze i potraviny, ale časově nám to nevyhovovalo. Vzácné chvíle, kdy na sebe večer máme čas, pokud nemá přítelkyně službu v nemocnici, jsme tím ještě více omezili. Když jsme si jídlo nechávali dovážet, ne vždy jsme byli spokojeni s jeho kvalitou, někdy dokonce bylo studené.

A tak jsme se vrátili k systému jedení v restauračních zařízeních a domácí stravě o víkendech, ale naučili jsme se vždy si říct o zabalení jídla s sebou. Dokonce u nás v budově používám vlastní krabičky i hrnek na kávu, do kterého není problém, aby mi udělali kávu nejen u nás, ale i v pekárně naproti. Takže nejen, že nevyhazuji jídlo v restauraci, ale nemám ani zbytečné obaly.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Vojta

- Žák 5. třídy ZŠ
- Má starší sestru a mladšího bratra, bydlí s matkou a jednou za čtrnáct dní jezdí na víkend k otci.

Ahoj. Chodím do malé školy. Ve třídě je nás jen 18, takže je to celkem pohoda. Chodím tady i na obědy. Ty se tu nevaří, ale dováží se z jedné restaurace. V naší jídelně visí jídelníček na celý týden, máme na výběr ze dvou jídel, ale musíme si to nahlásit vždycky v pondělí na celý týden. Někdy zapomenou, takže mám pak automaticky oběd č. 1. Když je to rybí file, hrachová kaše nebo houbová omáčka, rovnou to vyhodím. No, někdy se zeptám, jestli si to někdo nevymění, ale tohle tu nemá rád skoro nikdo, takže to spíš nevyjde. Jdu si tak koupit něco do bufetu, ale utrácím za to svoje kapesné.

Zkoušel jsem si napsat do mobilu upozornění, že si mám jít zvolit ty obědy, ale jak to vypnu, tak na to někdy zapomenou a pak už je pozdě. Tak jsem z toho zkoušel udělat zvyk, jako že si to spojím rovnou s cestou do školy, ale ranní vstávání mi moc nejde.

A tak jsem se domluvil s mamkou, že mám ve skřínce krabičku, a když je něco, co nejím, tak si to nechám dát do krabičky a donesu to domů. Mamka mi pak oběd z kantýny zaplatí a já ne-utrácím svoje kapesné. Další fajn věc, co nám pomohlo, je to, že jsme se o tom bavili ve školním parlamentu a domluvilo se, že se obědy budou moct objednávat elektronicky. Sice to bylo trochu náročnější, ale já na to teď nemusím myslet v sobotu ráno a můžu to udělat z mobilu, kdykoli si během dne vzpomenu.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

Alžběta

- Podnikatelka a zakladatelka neziskové organizace
- Má dvě malé děti, manžela, bydlí v rodinném domě se zahradou, má psa.

Dobrý den. Jako matka dvou dětí s vlastní zahradou jsem se rozhodla, že si budu zeleninu a nějaké ovoce pěstovat sama. Úroda mi dělala radost a naštěstí i děti si zeleninové polévky a omáčky oblíbily. Co mi ale dělalo starosti, bylo množství vyhozených zbytků jako natě, listy či slupky. Náš kompost na zahradě ten objem nestíhal zpracovat, a tak část tohoto odpadu končila v kompostárně. Dalším problémem se začala stávat nadúroda některých plodin, jako jsou dýně či cukety. Než jsem je stihla zpracovat, byly někdy již nahnilé, a části se tak rovnou staly odpadem.

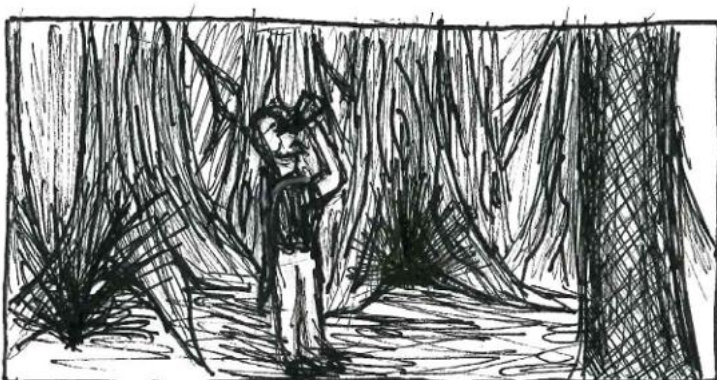
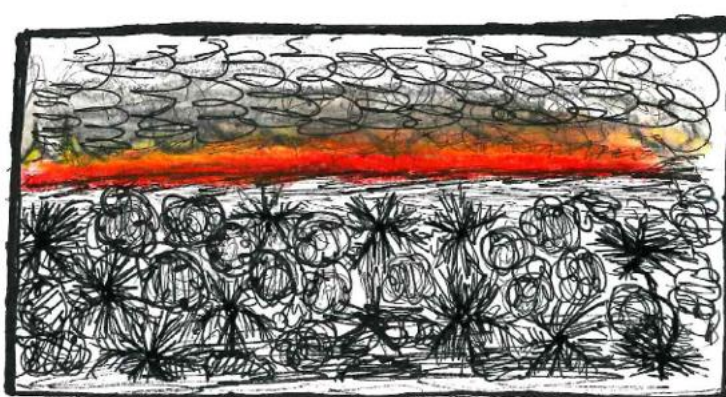
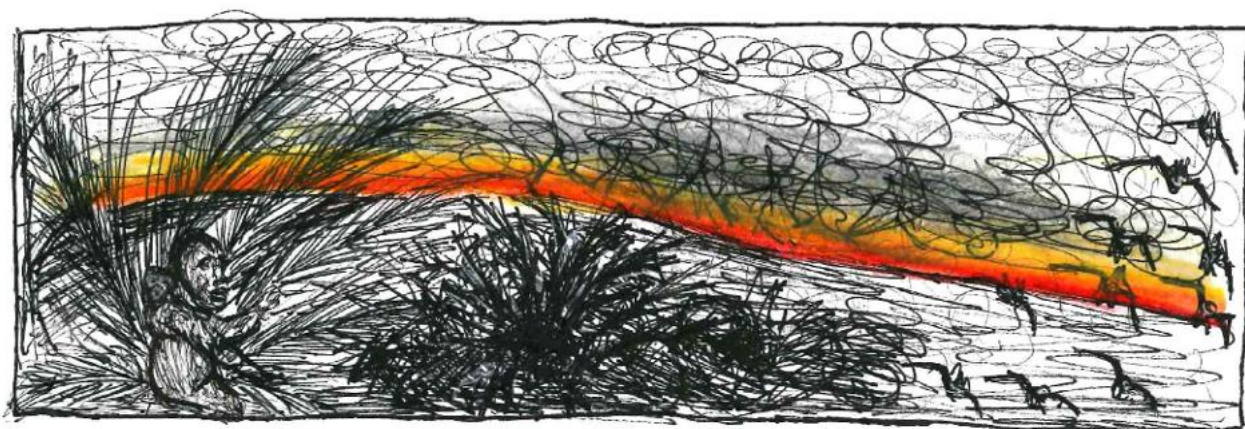
Nejprve jsem se snažila lépe plánovat, co pěstovat, ale od toho jsem rychle upustila, neboť úrodu člověk stejně nikdy neodhadne. Pak jsem se začala o potraviny a jejich uskladňování a zpracovávání více zajímat, četla jsem si články, bavila se s přáteli, kteří měli více zkušeností. Naučila jsem se tak efektivněji uskladňovat potraviny, takže mi déle vydržely.

Další krok byla minimalizace vyhozených částí rostlin. Zkoušela jsem vařit i z natí a stonků, našla nějaké recepty na internetu a vyzkoušela, co v naší rodině obstojí. A odtud už byl jen krůček k založení neziskové organizace, která pořádá kurzy vaření „ze zbytků“, pomáhá informovat o tom, jak se starat o potraviny, aby déle vydržely, učí uspořádat věci v lednici tak, aby měly potraviny ideální teplotu a na farmách a polích vykupuje potraviny, které by se jinak vyhodily, protože neodpovídají standardu pro velkoobchody.

Na papír nakreslete postavu a k ní napište odpovědi (či vlastní odhady) na tyto otázky:

- Kdo jsi? (Jak se jmenuješ, kolik ti je let, jak vypadá tvá rodina a co děláš?)
- Co tě štvalo? (Jaký problém jsi chtěl/a vyřešit?)
- Co jsi všechno vyzkoušel/a?
- Jak vypadá tvé konečné řešení? Proč jsi nakonec zvolil/a toto řešení?

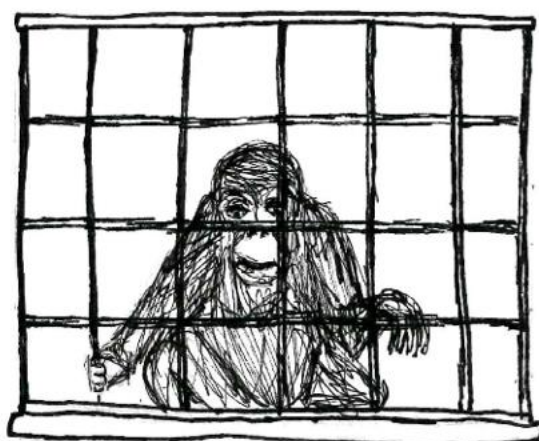
CENA OLEJE

ROČNĚ JE ZABITO
AŽ 5000 ORANGUTANŮ.

Z JEDNOHO HEKTARU PALMY
OLEJNÉ VZNIKNE AŽ 35 TUN OLEJE.

PRODUKCE PALMOVÉHO OLEJE
V ROCE 2017 JE NECELÝCH
65 MIL. TUN.

OD ROKU 1990 SE POKÁCELO 31 MIL. HEKTARŮ COŽ JE
PŘÍBLIŽNĚ ROZLOHA NĚMECKA. STOJÍ TI TO ZA TO

2

3. Naše změna klimatu

ANOTACE:

Program se zaměřuje na lokální řešení globálního problému rychlých klimatických změn. Žáci a žákyně se seznámí s některými preventivními a adaptačními opatřeními, pokusí se navrhnout, jaká by byla vhodná pro místo, kde žijí, a seznámí se s procesem aplikace opatření do praxe.

CÍLE:

- Žáci a žákyně vyjmenují alespoň 3 mitigační či adaptační opatření, která se dají uplatnit v jejich městě.
- Žáci a žákyně znají postup pro zavedení zvolených opatření.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 2 x 90 minut, druhá lekce je v terénu

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost, Ekologie a životní prostředí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Multikulturní výchova, Environmentální výchova

11 UDRŽITELNÁ
MĚSTA A OBCE

13 KLIMATICKÁ
OPATŘENÍ

15 ŽIVOT
NA SOUŠÍ

SLOVNÍČEK

ADAPTACE: jedná se o proces, který vede ke snižování zranitelnosti vůči dopadům klimatické změny. V našem pojetí jde zejména o vyrovnávání se s globálním zvyšováním teploty na Zemi. Adaptace na změnu klimatu je společenský úkol, do kterého se musí zapojit průmysl, vědci, veřejná správa, sektor vzdělávání, politici i každý z nás.

MITIGACE: jsou opatření směřující k prevenci dopadů změny klimatu (ve smyslu zmírnění či zpomalení změny klimatu). Nejčastěji je s mitigací spojována redukce vypouštění skleníkových plynů nebo úspora energie či výroba zelené energie.

3.1 Citáty o klimatických změnách

🕒 10 min

POMŮCKY: příloha 1: Citáty

Rozdělíme žáky do dvojic a do každé dáme jednu z variant pracovního listu s citáty, co si o klimatických změnách myslí vlivní lidé. Jsou zde zástupci různých názorů. Necháme jim 5 minut na diskusi nad těmito tvrzeními a porovnání s jejich vlastními názory.

Po skončení časového limitu uděláme brainstorming z diskuse společně se třídou. Vyzveme žáky, aby sdíleli hlavní body toho, o čem se ve dvojici bavili.

3.2 Fakta o změnách klimatu aneb co se mění

 50 min

POMŮCKY: volné papíry, video Dopady klimatické změny, projektor, tužky

Rozdělíme žáky do skupin přibližně po 4–5 členech. Každý člen skupiny má na starosti jednu oblast (viz seznam níže), v jejímž rámci bude sledovat a zapisovat podle videa co nejvíce odpovědí na otázku: „Jaké předpokládané změny nastanou ve vaší oblasti?“ (Skupina tak bude mít informace ze všech oblastí.)

1. Finance a investice – Jak budeme muset hospodařit? Do čeho budeme muset investovat?
2. Lidská práva – Jak se změní životy lidí? Čím budou ohroženi?
3. Počasí – Proč a jak se změní počasí?
4. Zemědělství – Jak se změní pěstování potravin u nás a v zahraničí?
5. Ekosystémy – Jak změny ovlivní živočichy a krajinu?

Necháme skupinám dostatek času na zaznamenání faktů, které ve svých kategoriích našli. Někteří to budou mít složitější, takže vyzveme žáky i k zamyšlení a dopomoci těm, kteří měli náročnější oblast. Například dopad na ekosystémy či lidská práva jsou ve videu nastíněna, ale bude třeba je odvodit.

V závěru položíme všem otázku: „Proč myslíte, že bychom se měli o změny klimatu zajímat a které z dopadů podle vás můžeme pomoci řešit?“ Necháme 15 minut na diskusi ve skupinách. Každá skupina probírá své poznámky z videa a pak položenou otázku, ze které udělá skupina závěr. Následně necháme prostor na sdílení odpovědí v celé třídě.

V závěru diskuse řekneme žákům, že dnešní a následující setkání bude o globálním problému klimatických změn, ale že se na něj podíváme očima lokálních řešení.

3.3 Adaptace a mitigace

 20 min

POMŮCKY: příloha 2a: Plánek imaginárního města, příloha 2b: Kartičky s opatřeními

Do každé skupiny dáme plánek imaginárního města a kartičky popisující adaptační či mitigační opatření. Jejich úkolem je vytřídit ta, která se dají v obci použít, a rovnou v mapě navrhnout, kde je uplatnit.

Např.:

- Izolace domů
— Investujeme své finance do izolace domů za účelem snížení spotřeby energie.
- Využívání obnovitelných zdrojů energie
— Přestaňme těžit fosilní paliva a využívejme energii sluneční, větrnou či z biomasy.
- Změnit skladbu lesa (odolnější dřeviny, které odolají suchu a horku)
— Měňme skladbu lesů tak, aby odpovídala teplejšímu klimatu s běžnými epizodami letního sucha a horka.

Kompletní seznam opatření najdete v příloze 2: Soupis opatření.

Na činnost mají skupiny 15 minut. Pak necháme žáky, aby si prohlédli plány ostatních a porovnali, jaká opatření využili ostatní a kde.

Která opatření podle vás využívá naše obec? Necháme chvíli žáky tipovat a pak přejdeme k další části programu s tím, že nás příště bude čekat průzkum adaptačních a mitigačních opatření v naší obci.

3.4 Závěr

 10 min

POMŮCKY: papíry, tužky, flip či tabule

První část programu je u konce. Ve druhé části se podíváme na to, jak se na snižování dopadu klimatických změn podílí obec a naše nejbližší okolí.

Společně se žáky vymyslíme otázky, na které bychom mohli v terénu vypožarovat odpovědi. Snažíme se vycházet z návrhů, které řeknou žáci, ale regulujeme je dle toho, co je a není reálné zjistit během 40 minut.

Příklady otázek, které můžeme v terénu zjistit:

- Kolik rodinných domů má na zahradě nádobu na odchyt dešťové vody?
- Jaká přibližná plocha (v %) na pozemku školy je zelená?
- Kolik stromů či keřů je na náměstí?
- Kolik z domů patřících obci má zelenou střechu?
- Jaké barvy na chodnících, parkovištích, lavičkách a fasádách domů jsou nejčastější?
- Kolik budov má venkovní žaluzie?
- Kolik je volných/obsazených parkovacích míst?
- Jaká je obsazenost autobusů?
- Kolik osob sedí v projíždějících vozech?
- Jaký je poměr mezi počtem aut a cyklistů?
- Na jaký pohon jezdí městské autobusy?

Otázky by měly směřovat k adaptačním a mitigačním opatřením, která jsou ve městě zavedena.

DRUHÁ ČÁST – TERÉNNÍ VÝZKUM

3.5 Opatření v obci – co už funguje

 50 min

POMŮCKY: desky, papíry, tužky, mapa města či mapy v mobilním telefonu

Žáci si ve skupinách rozdělí sektory v obci (různé ulice, náměstí, školu, sídliště či zástavbu rodinných domů) a zvolí si otázku z těch, které vytvářeli v první části, na niž budou chtít hledat odpověď.

Otázky mohou mít různý charakter, proto je možné, že některé skupiny budou mít otázek více. Například sledování obsazenosti automobilů je průběžný úkol, který se musí plnit po celý časový limit, ale počet sudů na dešťovou vodu na pozemku školy je rychlý úkol a tato skupina by mohla mít otázek více.

Na průzkum v terénu dáme skupinám 40 minut. Po uplynutí této doby se sejdeme zpět ve škole.

Zde skupiny sdílí své výsledky a postup, jak je zjišťovaly a kde.

V závěru každé prezentace poprosíme skupinu, aby řekla, co ze zjišťované otázky funguje a co by se dalo zlepšit.

Např.: Skupina zjistí, že v 8 z 10 osobních aut sedí jen jeden člověk. V tomto případě by se dalo změnit to, že by např. obec měla sdílené vozy, nebo alespoň podporovala tuto myšlenku, jízdné hromadnou dopravou by mohlo být levnější, stojany na kola dostupnější... Případně jiná skupina zjistí, že na pozemku školy je jedna nádoba na dešťovou vodu. Takže k zachytávání dochází, nicméně daly by se umístit i další nádoby a skupina může vytipovat místa, kam.

Po každé prezentaci necháme ještě prostor na případné dotazy či návrhy ostatních žáků.

3.6 Nová opatření – co by obec mohla posunout

 10 min

POMŮCKY: flipový papír, tužky

Navazujeme na předešlou aktivitu. V tuto chvíli máme od skupin návrhy na opatření, která by se dala zavést, vylepšit, posunout.

Všechny návrhy zapíšeme na flipový papír či tabuli tak, aby k seznamu mohli přistoupit jednotlivci. Každý ze třídy nyní dostane 3 hlasy, které může přidělit některému opatření ze seznamu. Může dát všechny tři hlasy jednomu, nebo je může jakkoli rozdělit.

Hlasy přiděluje podle své odpovědi na otázku: „Jaké z těchto opatření mohu pomoci realizovat?“

Počítáme hlasy a zvýrazníme to opatření, které má nejvíce bodů.

Poznámka: Pokud se stane, že v návrzích již při tvorbě seznamu padnou věci, které jsou hodně dlouhodobého charakteru a vyžadovaly by zvláštní projekt (změna pohonných hmot městské hromadné dopravy, změna dláždění chodníků, ozelenění střech...) můžeme je před hlasováním „vyškrtnout“ – přepsat na list dlouhodobých úkolů. V případě, že by žáci projevili zájem se některým dlouhodobým opatřením věnovat, doporučujeme se přihlásit do programu Světová škola (<https://www.svetovaskola.cz/>).

3.7 Jak prosadit změnu

 20 min

POMŮCKY: flip, tabule, tužky, fixy

V tuto chvíli máme zvolená opatření, která bychom chtěli pomoci realizovat. Co je potřeba udělat pro to, abychom mohli začít měnit své okolí? Necháme žáky diskutovat, podávat návrhy.

Měli bychom dojít k reálnému plánu, který bude obsahovat všechny kroky, které povedou k zavedení našeho návrhu do praxe.

Např.:

- Zjistit informace o technologii.
- Zjistit, komu patří pozemek.
- Dát dostatek faktických argumentů pro změnu.
- Zjistit, které firmy se zabývají touto problematikou (stavební firmy, zahradnické firmy...).
- Najít příklady dobré praxe.
- Zjistit úřední hodiny na úřadě a sjednat si schůzku...

Pokud budeme chtít (a doporučujeme to) dotáhnout lekci až do konce, sepíšeme kromě plánu krok za krokem i ke každému bodu termín a osobu odpovědnou za splnění dané části procesu.

Pokud nemáte kapacitu na větší skupinové úkoly (které jsou vhodné pro projektovou výuku), pak směřujte žáky k osobní odpovědnosti. Vyberte si taková opatření, která může začít aplikovat každý sám nebo třída.

Např.:

- Budu více využívat hromadnou dopravu.
- Na školní akce budeme jezdit vlakem.
- Zkusíme prosadit více zeleně na školním pozemku.
- Jako třída budeme sponzorovat ekologický projekt.
- Zjistím, jakou energii používáme doma.
- Na zahradě začnu sbírat dešťovou vodu.
- Budu se sprchovat kratší dobu.

Poznámka: Pokud si žáci zvolí vlastní strategii, kterou chtějí vyzkoušet, i u ní domluvte termíny. Jak dlouho budou nové chování „testovat“, kdy a kdo zjistí potřebné informace k pozemku školy, kdy a jak vyberou organizaci, kterou chtějí podpořit...

POMŮCKY: žádné

V závěru se zeptáme žáků:

- Jak je na tom podle vás naše obec (město, městská část) s opatřeními proti změnám klimatu?
- Jak může ke zmírnění klimatických změn přispět každý z nás?

Seznam příloh

- příloha 1: Citáty
- příloha 2: Soupis opatření
- příloha 2a: Plánek imaginárního města
- příloha 2b: Kartičky s opatřeními

Použité zdroje a užitečné odkazy

Průvodce změnou klimatu [online]. Klimatická změna [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.klimatickazmena.cz/cs/vse-o-klimaticke-zmene/pruvodce-zmenou-klimatu/>

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

EcolInstitutVeronica, 2016, Příčiny globální změny klimatu (1. díl), YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vM4ULyn9tKU>

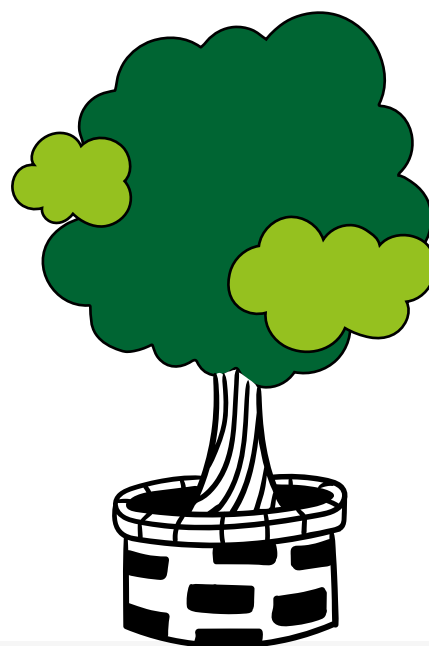
EcolInstitutVeronica, 2016, Příčiny globální změny klimatu (2. díl), YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=xUpNfkRIIUg>

EcolInstitutVeronica, 2016, Adaptace na změnu klimatu (3. díl), YouTube video. [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=JamRaMtikPo>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované AI a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

 **ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ**

Varianta 1

„Je ale jasné, že klimatická změna je tady a stojí za ní člověk. Patří to k vědeckému poznání a zpochybňovat to, považuji za krajně nezodpovědné.“

Michal Marek, ředitel Ústavu výzkumu globální změny Akademie věd České republiky

.....

„Podívejte se, co se stalo dinosaurům, jak vymřeli? To přece nezpůsobili lidé. Globální oteplování je strašák, který se některým lidem hodí do krámu. Pokud se klimatické změny skutečně odehrávají, není to vlivem člověka, nýbrž přírody. Existují sopečné erupce – při těch se přeci do vzduchu dostávají uhlíkové emise. I oceány to způsobují.“

Pauline Hansonová, australská politička

.....

„Koncept globálního oteplování byl vytvořen Číňany ve prospěch Číny, aby způsobil nekonkurenceschopnost amerického průmyslu.“

Donald Trump, bývalý americký prezident

.....

„Někteří lidé říkají, že klimatická krize je něco, co jsme způsobili všichni. To ale není pravda. Pokud jsme totiž vinni všichni, tak nemůžeme vinit nikoho. Ale někdo za to zodpovědný je. Někteří lidé, některé společnosti, a zejména někteří politici věděli přesně, jaké hodnoty obětují, když nadále vydělávají obrovské množství peněz. A já si myslím, že mnoho z vás, kdo tu dnes sedíte, patříte do té skupiny lidí.“

Greta Thunbergová, šestnáctiletá studentka, v lednu 2019 na Světovém ekonomickém fóru v Davosu

.....

„Změnu klimatu nezastavíme, otázka je jen, o kolik se oteplí, scénářů je několik. Krajinu ale změnit můžeme a opakují: otázka zadržení vody bude do budoucna zásadní.“

Zdeněk Žalud, bioklimatolog, vědecký pracovník Ústavu výzkumu globální změny AV ČR a pedagog na Mendelově univerzitě v Brně

Varianta 2

„Globální oteplování způsobené lidmi je nesmyslná fikce. Dá se naopak předpokládat, že když se oteplí oceán, nad Antarktidou bude více sněžit a masa ledovců naroste.“

Václav Klaus, politik, bývalý prezident ČR

.....

„Historická věta ‚ječmen na pivo, pšenice na koláče, oves pro koně‘ dala evropskému pivovarství a sladařství nový směr. Změnit ho ale mohou klimatické změny na počátku 21. století. Počínaje rokem 2000 se pěstitele ječmene potýkají s problémy stále častěji. Již první ročník nového tisíciletí byl charakterizován jako nejhorší za posledních třicet let. Problémem byly plísňe a vysoký obsah bílkovin. Sladovny zpracovávají to, co je k dispozici, a nekvalitní ječmen je nutí improvizovat v technologii. Od zpracování sladů z loňské sklizně dochází v pivovarech k problémům s hloubkou prokvašení a kolísá senzorická stabilita piva.“

Josef Prokeš, vedoucí analytické zkušební laboratoře Výzkumného ústavu pivovarského a sladařského – Sladařského ústavu Brno

.....

„Klimatické změny vedou k sociálním změnám. To může vést k válkám, občanským válkám, brutálním represím a následně k totalitarismu. Ženám se ve válkách nedaří dobře – mnohem hůř než v období míru.“

Margaret Atwoodová, spisovatelka (Příběh služebnice)

.....

„Z diskusí o klimatických změnách se stává nové náboženství, a dovolte mi proto, abych byl kacířem. Již miliony let se na této planetě střídají teplá a chladná období. A nejsem si jist, zda základem oteplování je právě lidská činnost, ale ne třeba pohyby zemské osy.“

Miloš Zeman, prezident ČR

.....

„Při referování o klimatické změně se upřednostňují fotky ledních medvědů před vyobrazením lidí, které zabíjíme svou nečinností.“

Asad Rehman z neziskové organizace War on Want, únor 2019, časopis Alarm

Varianta 3

„Neustálé omílání litanie a časté přehánění špatného stavu životního prostředí má vážné důsledky. Vyvolává v nás strach a nutí nás k tomu, abychom věnovali více zdrojů a pozornosti řešení imaginárních problémů a ignorovali přitom skutečné a naléhavé (možná mimoekologické) otázky. Proto je tak důležité znát skutečný stav světa. K tomu, abychom mohli dělat nejlepší možná rozhodnutí, potřebujeme zjistit fakta a mít co nejlepší možné informace.“

Bjørn Lomborg, v současnosti hostující profesor Kodaňské obchodní fakulty a ředitel think tanku Centra Kodaňského konsensu

„Na překrásném středozápadě dosahují teploty minus 51 °C. Jde o vůbec nechladnější zaznamenané teploty a v dalších dnech má být ještě chladněji. Lidé nevydrží venku ani pár minut. Co se k čertu děje s globálním oteplováním? Prosím, rychle se vrať, potřebujeme tě!“

Donald Trump, bývalý prezident USA

„Energie není jen to, co potřebujete k provozu vašeho domu a auta. Je to podstata téměř každé součásti vašeho života: jídla, které jíte, oblečení, které nosíte, domu, kde žijete, produktů, které používáte. Chceme-li zastavit oteplování planety, potřebujeme udělat zásadní změny v tom, jak vyrábíme věci, pěstujeme potraviny, přesouváme lidi a zboží – nestačí řešit jen to, jak dostáváme energii do našich domovů a automobilů.“

Bill Gates, nejbohatší člověk na světě, se na svém webu zabývá globální změnou klimatu

„Civilizace potřebuje energii, ale spotřeba energie nesmí civilizaci zničit.“

Papež František I.

„To, co mě skutečně znepokojuje, je způsob, jakým jsou témata související s životním prostředím zneužívána různými politickými nátlakovými skupinami k útoku na principy, které jsou základem svobodné společnosti. Ukazuje se, že v diskusi o klimatických změnách nejsme svědky střetu různých názorů na životní prostředí, ale střetu názorů na lidskou svobodu.“

Václav Klaus, bývalý prezident ČR

Izolovat domy

Investujeme do izolace domů za účelem snížení spotřeby energie.

Využívat obnovitelné zdroje energie

Přestaňme těžit fosilní paliva a využívejme energii sluneční, větrnou či z biomasy.

Změnit skladbu lesa (odolnější dřeviny, které odolají suchu a horku)

Měňme skladbu lesů tak, aby odpovídala teplejšímu klimatu s běžnými epizodami letního sucha a horka.

Splachovat toaletu užitkovou vodou

Kde to jde, využívejme užitkovou, šedou či dešťovou vodu.

Zachytávat dešťovou vodu

Nejen na vlastních zahrádkách, ale i na městské parky či květináky využívejme dešťovou vodu.

Budovat studně i v centrech měst

Studny mohou město nejen okrášlit, ale pomohou se zásobami vody.

Budovat hráze

Snažme se zadržet vodu v naší krajině tam, kde to má smysl.

Nestavět obydlí v povodňových oblastech

Respektujme povodňové oblasti a stavějme mimo ně. Voda se při záplavách musí někde rozlít.

Neorat po spádnici

Zabraňme odplavování půdy z polí.

Obnovit meze

Meze, případně keře či travnaté prúlehy pomohou udržet zeminu na poli.

Meandrovat potoky

Zajistíme, aby potoky mohly meandrovat a rozlévat se, čímž se zpomalí jejich průtok, zvýší se vsakování a eliminuje se souběh povodňových vln z více potoků současně.

Používat jímky na vsakování dešťové vody

Budujme systémy jímání a vsakování dešťové vody namísto jejího odvodu do kanalizace.

Sázet stromy podél ulic

Stromy nám dají stín a potřebný oddech od slunce.

Používat světlou dlažbu

Světlé povrchy odrážejí teplo a tím snižují okolní teplotu.

Využívat světlé fasády

Světlé povrchy odrážejí teplo.

Osazovat střechy rostlinami

Pokud máme možnost, nechme střechu porůst zelení.

Snížit teplotu v místnosti na 18 °C

V zimě nepřetápějme místnosti, raději si vezměme vrstvu oblečení navíc.

Větrat nočním průvanem

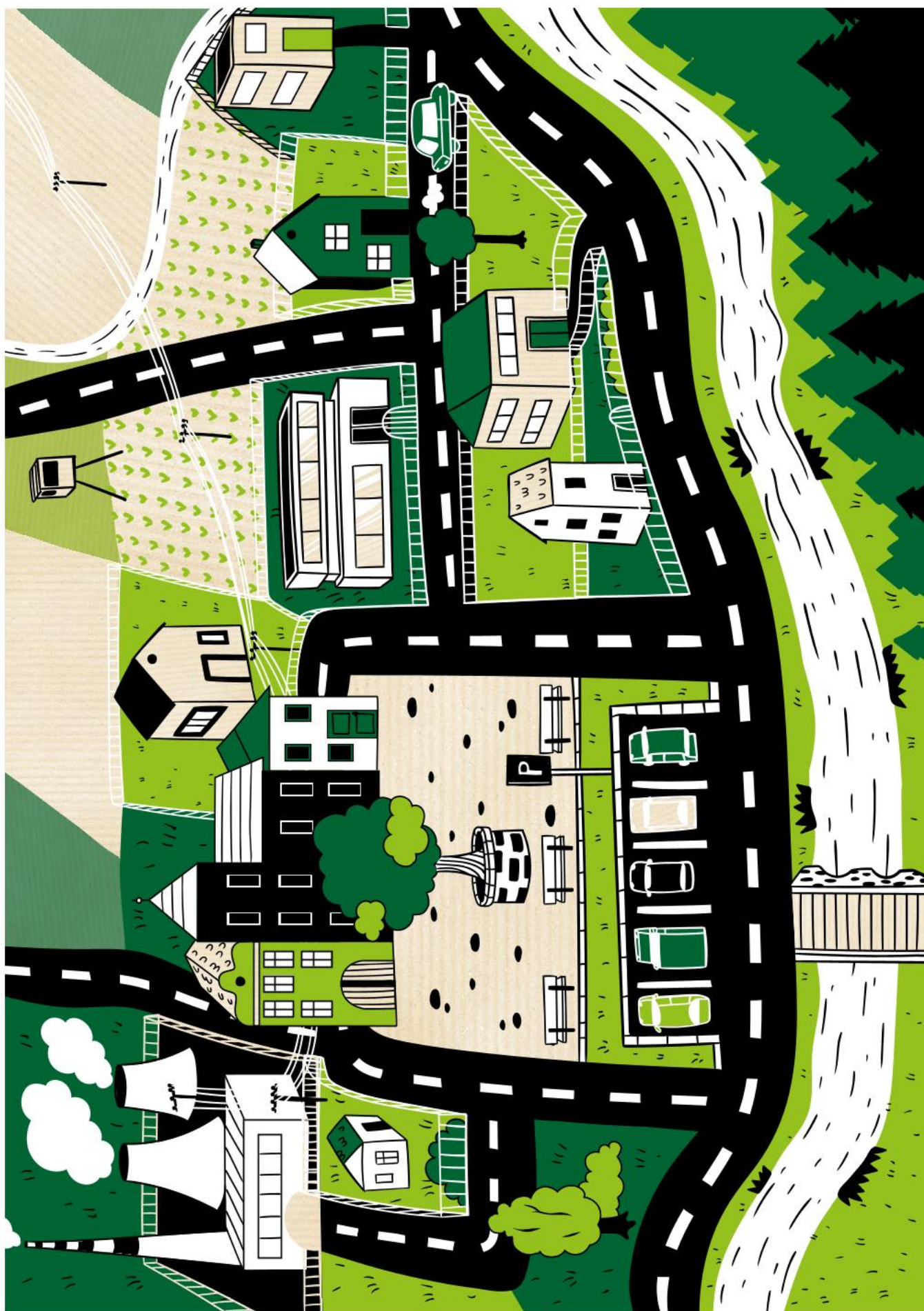
V létě větrejme raději přes noc. Místnost se ochladí a nebudeme potřebovat klimatizaci. Přes den pak nechávejme okna a dveře zavřené.

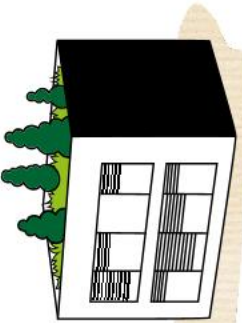
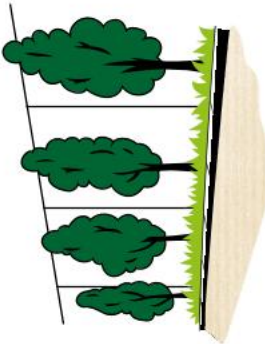
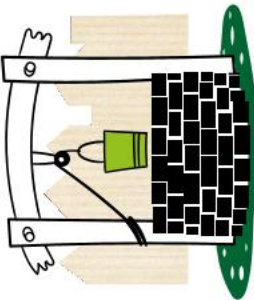
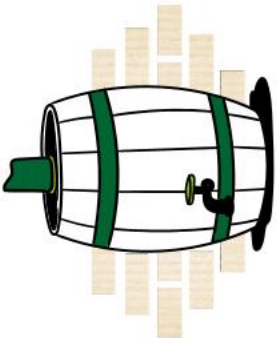
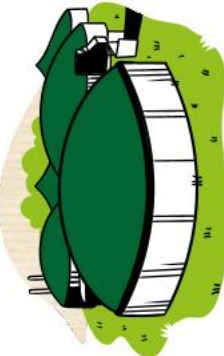
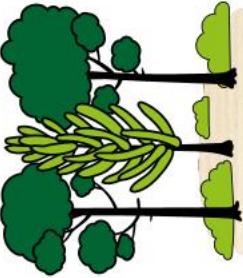
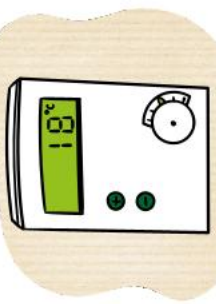
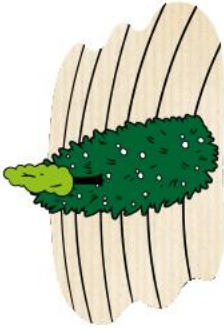
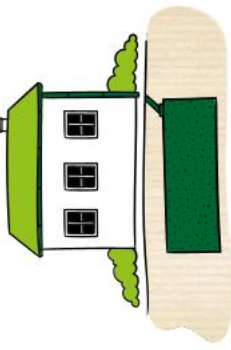
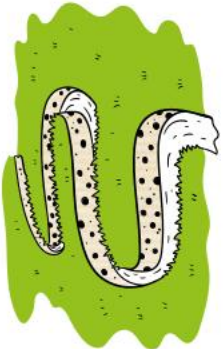
Omezit individuální automobilovou dopravu

Kde to jde, využívejme hromadnou dopravu, sdílení jízdy či sdílené dopravní prostředky.

Omezit spotřebu masa

Snížením spotřeby masa z intenzivních chovů snížíme nutnost využívání chemických hnojiv pro pěstování krmiva a nutnost odlesňování pro získání nových polí. Živočišná výroba je oproti rostlinné mnohonásobně náročnější na spotřebu vody a energie.

				
Osazovat střechy rostlinami	Podél ulic vysázet stromy	Budovat studně i v centrech měst	Zachytávat dešťovou vodu	Využívat obnovitelné zdroje energie
				
Změnit skladbu lesa	Izolovat domy	Omezit individuální automobilovou dopravu	Větrat nočním průvanem	Snižit teplotu v místnosti
				
Obnovit meze	Neorat po spádku	Nestavět obydlí v povodňových oblastech	Budovat hráze	Splachovat toaletu užšíkovou vodou
				
Omezit spotřebu masa	Využívat světélkové fasády	Používat světelnou dlažbu	Používat jímky na vsakování dešťové vody	Nechat potoky meandrovat

4. Migrace je cesta

ANOTACE:

V této lekci se budeme zabývat tématem migrace. Najdeme se žáky odpovědi na to, co je migrace, jaké jsou její příčiny a důsledky, a zaměříme pozornost i na náš postoj ve vztahu k migraci a migrantům.

CÍLE:

- Žáci a žákyně se seznámí s klíčovými pojmy v oblasti migrace.
- Žáci a žákyně pojmenují základní příčiny a důsledky migrace na konkrétních příbežích.
- Žáci a žákyně se zamyslí nad vlastním postojem k migrantům.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 90 minut

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

10 MĚNĚ
NEROVNOSTÍ

16 MÍR,
SPRAVEDLNOST
A SILNÉ INSTITUCE

4.1 Teploměr 1

🕒 15 min

POMŮCKY: provázek, post-ity (samolepící štítky), tužky

Tématem dnešního programu bude migrace. Hned v úvodu provedeme se žáky měření pomocí metody „teploměr“. Pokud máme možnost, uděláme na zem čáru (křídou, post-item, provázkem, tkalounem...). U dveří do učebny bude 100 % a u okna naproti dveřím (případně dle dispozic vaší třídy) bude 0 %. Prostor mezi těmito body pomyslně rozdělíme, aby žáci věděli, kde je 50 %.

Nyní necháme žáky, aby se libovolně postavili někam do tohoto teploměru podle toho: „**Na kolik % myslí, že se jich téma migrace týká?**“

Jakmile se rozestoupí, dáme každému lístek, na který napíše své jméno či si jej označí svou značkou. Doplní jej o krátký důvod, PROČ stojí tam, kde stojí. Pomocí kolíčku jej připevní v místě, kde stojí, k čáře.

INFOBOX: Lístky takto necháme, neboť se k nim v průběhu programu ještě vrátíme.

4.2 Co je to migrace

🕒 10 min

POMŮCKY: příloha 1: Co je to migrace

Začneme tím, že se budeme snažit pochopit, co to migrace je. Stoupneme si (nebo sedneme) s žáky do kruhu. Budeme říkat různá tvrzení. Kdo by na toto tvrzení odpověděl ANO, vymění si s někým z kruhu místo. Pro ověření pochopení řekneme první tvrzení „Rozumím pravidlu“. Všichni si pravděpodobně vymění mezi sebou místa.

Pokračujeme dalšími tvrzeními:

- Jezdím do školy z jiného města.
- Ve svém životě jsem navštívil/a zahraničí.
- V ČR jsem potkal/a cizince, který tu žije.
- Zním někoho, kdo pracuje či pracoval v zahraničí.
- Chtěl/a bych žít v zahraničí.

Na závěr aktivity se zeptáme žáků, zda ví, kam jsme otázkami směřovali. Vedli jsme je k tomu, že cizí slovo migrace označuje pohyb.

4.3 Teploměr 2

🕒 10 min

POMŮCKY: z předešlého Teploměru 1, příloha 2: Pojmy

Zopakujeme nyní znovu teploměr se stejnou otázkou: „Na kolik procent myslím, že se mě téma migrace týká?“

Jakmile se žáci znovu rozestaví, položíme jim otázku: „Jak a proč jste se posunuli?“ Necháme žákům prostor na vyjádření. Abychom ušetřili čas, necháme mluvit vždy jednoho žáka a následně poprosíme ostatní, aby zvedli ruku ti, kteří s důvodem souhlasí. Takto zopakujeme ještě cca 3x, dokud budou nové argumenty.

Tyto argumenty porovnáme s těmi z prvního teploměru a hlavní body zapíšeme na flipchart.

Vrátíme se nyní zpět na místa a pověsíme na tabuli vytištěnou přílohu 2: Pojmy (ideálně, aby všichni dobře viděli, ale může být i A4) s pojmy:

1. migrace (pohyb)
2. migrovat (pohybovat se)
3. imigrovat (přistěhovat se)
4. emigrovat (odstěhovat se)

4.4 Příběhy migrantů

🕒 20 min

POMŮCKY: vytištěná příloha 3a: Příběhy migrantů, příloha 3b: Tabulka pro učitele, tužky, papíry, post-ity (samolepící štítky)

Rozdělíme žáky do skupin po 3. Každému ve skupině dáme vytištěný příběh, který si mají žáci přečíst. Po přečtení textu zodpoví ve skupině (všichni dostali stejný text) otázky pod textem. Jednotlivé odpovědi napíšou na post-ity a nalepí na tabuli do tabulky (viz níže).

Společně pak probereme jednotlivé otázky. Kam a odkud se migruje a jaké jsou důvody. Směřujeme k uvědomění toho, že ne všechny důvody pro migraci jsou negativní. Nicméně více se tím budeme zabývat v následující aktivitě.

Tabulka (doporučujeme nakreslit na tabuli) a příklad vyplnění:

Jméno	Odkud?	Kam?	Jaký byl důvod migrace?
Madeleine Albrightová	z ČR	• do Anglie v r. 1939 • do USA v r. 1948	• 2. sv. válka, náboženská nesnášenlivost • komunismus, politická situace, emigrace

POMŮCKY: vytištěná příloha 4: Strom migrace, tužky

Žáci zůstanou ve skupinách. Každá dostane pracovní list Strom migrace z pohledu původního obyvatele a Strom migrace z pohledu imigranta. Ve skupině se tedy rozdělí na poloviny. Každá řeší migraci z jiného úhlu pohledu (imigranta a původního obyvatele).

Budeme se žáky hledat příčiny a důsledky migrace. Mysleme na to, že mohou být pozitivní i negativní.

Žáci ve skupinách budou psát co nejvíce informací a domněnek, které k tématu mají.

Části stromu symbolizují tyto otázky:

Strom migrace – z pohledu imigranta

kořeny – Proč se chci vystěhovat?

větve – Jaký je pro mě život v nové zemi?

listy – Co mi (materiálně a právně) přináší život v nové zemi?

podél kmene – Jaká je pro migranty cesta do nové země?

Strom migrace – z pohledu původního obyvatele

kořeny – Proč se lidé stěhují do naší země?

větve – Jak pro mě nově příchozí mění život v mojí zemi?

listy – Co přináší nově příchozí?

podél kmene – Proč nově příchozí mění život v mojí zemi?

Necháme nejprve žáky pracovat ve skupinách 15 minut. Během této doby skupiny obcházejí, abychom se ujistili, že zadání rozumí, a případně pomohli.

Po uplynutí času požádáme skupiny, aby si vyměnily pracovní listy. Ti, kteří vymýšleli odpovědi z pohledu migranta, budou prezentovat původního obyvatele a naopak. Skupiny budou postupně číst své odpovědi – nejprve všichni kořeny, pak větve, listy a kmeny. Slova, ve kterých se shodují, nemusí opakovat.

Kořeny – příklady příčin migrace, které mohou ve třídě padnout (jak dobrovolné, tak i nedobrovolné) – konflikty, války, pronásledování (etnicita, náboženství, politika), přání vidět jiné části světa, kariéra, studia, láska, rodina, klimatické změny, přírodní pohromy, chudoba, špatná společenská či ekonomická situace, diskriminace, centralizace majetku a moci atd.

Větve – příklady důsledků migrace, které mohou ve třídě padnout (pozitivní i negativní) – kontakt s různými kulturami, rozmanitost uvnitř společnosti, obohacení, „odliv mozků“, nárůst populace v EU, růst měst (urbanizace), slumy, nelegální migrace po moři, ztráta kořenů, domova, rodiny, negativní postoje k imigrantům, kriminalita, vyliďňování oblastí, rostoucí rasismus, nárůst xenofobie, nelegální práce atd.

INFOBOX: U této aktivity i tématu je nezbytné přistupovat k němu otevřeně. Tedy hodnotit klady i zápory.

POMŮCKY: žádné

Závěr programu necháme pro sdílení odpovědí na otázku: „Jak se změnil můj pohled na migranty po dnešním programu?“ případně: „Co jsem se dozvěděl o migraci a jak se mě toto téma týká?“

SLOVNÍČEK

ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA: Zajišťuje je Všeobecná deklarace lidských práv. Jde o dokument Organizace spojených národů, který obsahuje např. to, že „všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv. Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení atd.“

EKONOMICKÝ MIGRANT: Člověk, který emigruje z jednoho regionu do druhého, protože dle jeho očekávání nejsou v jeho vlastní zemi životní podmínky či pracovní příležitosti dost dobré, a hledá proto zlepšení svého životního standardu jinde. Další možností je, že je do cílové země přizván z důvodu nedostatku pracovníků v daném oboru.

EMIGRACE: Opuštění (či útěk ze) země původu a přestěhování se do jiné země.

OSN: Organizace spojených národů. Cílem OSN je zachování mezinárodního míru, bezpečnosti a zajištění mezinárodní spolupráce.

PŘIJÍMACÍ STŘEDISKO: Je prvním místem, kde pobývají žadatelé o mezinárodní ochranu. Po dobu cca 3 týdnů nesmějí toto zařízení opustit a musí se podrobit preventivním zdravotním vyšetřením.

DOČASNÁ OCHRANA: Výjimečná ochrana, která existuje vedle mezinárodní ochrany. Má ochránit vysídlené osoby ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země svého původu. Tito lidé uprchli kvůli ozbrojeným konfliktům, násilí nebo kvůli porušování lidských práv.

NELEGÁLNÍ MIGRACE: Nelegální vstup přes státní hranice na území jiného státu. Může se týkat například uprchlíků.

UPRCHLÍK: Člověk, pronásledovaný v zemi původu, žádající o mezinárodní ochranu.

Seznam příloh

- příloha 1: Co je to migrace
- příloha 2: Pojmy
- příloha 3a: Příběhy migrantů
- příloha 3b: Tabulka pro učitele
- příloha 4: Strom migrace

Použité zdroje a užitečné odkazy

ČIŽINSKÝ, Pavel. Cizinecké právo. Praha: Linde Praha, 2012.

DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha: Sociologické nakladatelství, 2010.

KRCHOVÁ, Andrea, VÍZNEROVÁ, Hana. Deník migranta, migrantky. Praha: Evropská kontaktní skupina v České republice, 2009.

PEŠKOVÁ, Michaela. Ja-immigrant = Jsem imigrant: Imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice. Ústí nad Labem: Vlasta Králová, 2006.

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

Český statistický úřad [online]. ČSÚ [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/>

The UN Refugee Agency Česká republika [online]. UNHCR [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.unhcr.org/cz/>

Eurostat [online]. Eurostat [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat>

Uprchlíci v číslech [online]. Člověk v tísni [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/cs/migrace/info/casto-kladene-dotazy>

Organizace pro pomoc uprchlíkům [online]. OPU [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: www.opu.cz

Migrace online: Portál pro kritickou diskuzi o migraci [online]. Multikulturní centrum [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: www.migraceonline.cz

Španělé ztrácejí strach ze Železné opony [online]. Dos Mundos: web česko-španělských vztahů [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <http://dosmundos.cz/?p=3286>

Příběhy migrantů [online]. Metodický portál Výchova k občanství [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pribehy-migrantu>

Smutná, Martina. CIZINCI V BRNĚ: Stěžujete si, aby vám ostatní nezáviděli, tuší Filipínek [online]. Idnes.

cz [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cizinci-v-brne-louel-ross-calleja-d4x-/domaci.aspx?c=A151023_092434_domaci_mav

Češi v cizině [online]. Lidovky.cz [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: http://cestovani.lidovky.cz/ceska-v-usa-lide-si-ne-preji-dobrou-chut-a-netukaji-si-s-pivem-p46-/aktuality.aspx?c=A140113_103517_aktuality_ape

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované

AI a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Stoupneme si (nebo sedneme) s žáky do kruhu. Budeme říkat různá tvrzení. Kdo by na toto tvrzení odpověděl ANO, vymění si s někým z kruhu místo.

- Rozumím pravidlu.
- Jezdím do školy z jiného města.
- Ve svém životě jsem navštívil/a zahraničí.
- V ČR jsem potkal/a cizince, který tu žije.
- Zním někoho, kdo pracuje či pracoval v zahraničí.
- Chtěl/a bych žít v zahraničí.

1. migrace (pohyb)

2. migrovat (pohybovat se)

3. imigrovat (přistěhovat se)

4. emigrovat (vystěhovat se)

1. příběh – Češi v New Yorku

Sta tisíce Čechů, především židovského původu, utekly do USA před nástupem Adolfa Hitlera k moci a vypuknutím druhé světové války. Odhaduje se, že do roku 1938 to bylo na 400 000 Čechoslováků.

Madeleine Albrightová, bývalá ministryně zahraničních věcí USA, patří mezi slavné Čechoslováky židovského původu, kteří před válkou emigrovali do zahraničí. Nejen její jméno vstoupilo do povědomí celého světa.

Madeleine Albrightová, rozená Marie Jana Körbelová (po roce 1945 Korbelová) se narodila 15. května 1937. Jako historicky první žena zastávala úřad ministryně zahraničních věcí USA. Předtím, během první Clintonovy administrativy, působila jako velvyslankyně USA při OSN. Madeleine se narodila v pražské židovské rodině na Smíchově. Byla však pokřtěna a vychovávána jako katolička a o svém židovském původu se podle vlastních slov dozvěděla až poté, co Washington Post publikoval reportáž, v níž bylo vzpomenuáno, že její prarodiče a několik příbuzných se stali obětmi holocaustu. Její otec, Josef Korbel, byl československý diplomat. Hned po Hitlerově okupaci zbytku Československa v březnu 1939 se mu podařilo i s celou rodinou odejít do Londýna, kde ve sklepním bytě zažili německé bombardování. Značnou část dětství prožila v protiletadlovém krytu.

Po válce se Korbelovi vrátili do Československa, které však vzápětí po komunistickém převratu v roce 1948 opustili a usadili se ve Spojených státech v Coloradu. Měli jen skromné finanční prostředky. Po studiích na internátní škole ve Švýcarsku a absolvování uznávané Wellesley College, kde dostala stipendium pro studium politologie, se Madeleine provdala za chicagského novináře Josepha Medilla Pattersona Albrighta a zapsala na postgraduální studium na Kolumbijské univerzitě. Získala diplom na Institutu ruských studií.

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

2. příběh – Rodina Aslana a Sedy

V roce 2003 opustili Aslan a Seda se svými dvěma dětmi Čečensko. Česká republika, kde následně požádali o azyl, pro ně nebyla tranzitní, ale cílovou zemí. Bylo to místo, kde se chtěli natrvalo usadit. Aslan (46) si tu na konci 70. let odsloužil základní vojenskou službu v Sovětské armádě. Po téměř čtvrtstoletí se sem s rodinou vrátil, tentokrát jako žadatel o azyl.

Když se pak rozhodli prodat svůj byt (nedlouho poté, co byl zasažen náletem ruských letadel) a z utržených peněz zaplatit převaděče, kteří by jim „pomohli“ přes hranice, nebylo o čem diskutovat. Česká republika pro ně představovala „Evropu“ a tedy i bezpečí a naději.

V Čechách

V Čechách prošla rodina několika uprchlickými tábory. Nejdříve pár týdnů v karanténě, pak několik měsíců v tzv. pobytovém azylovém středisku, které již mohli relativně volně opouštět. České tábory v té době obývali téměř výhradně Čečenci. Poté, co zjistili, jak minimální jsou jejich šance na udělení azylu, a tím i získání trvalého povolení k pobytu a cestovního pasu, se mnozí z nich snažili pokračovat v cestě na západ, zejména do Rakouska, Francie a Belgie.

Není se čemu divit. Seda a Aslan pochopitelně možnost odchodu do Rakouska také zvažovali. Lidé, se kterými ještě před několika měsíci obědvali v táborové jídelně, jim telefonovali a radostně sdělovali, že jim byl v Rakousku udělen azyl. Často se sami sebe ptali: „Proč tady vlastně zůstáváme? Na co čekáme?“ V té době jejich děti již obstojně mluvily česky, nejstarší syn dokonce začal chodit do školy, učitelky ho chválily, našel si české kamarády...

Další cesta

Své rozhodnutí uskutečnili na podzim roku 2004. Bylo to již několik měsíců poté, co Česká republika vstoupila do Evropské unie (EU), a začala tak platit tzv. Dublinská konvence. Ta má vést ke sjednocené evropské azylové politice. Dává uprchlíkům možnost žádat o azyl pouze v jedné zemi EU a má tak zamezit tzv. „putování za azylem“, situaci, kdy uprchlíci postupně žádají o azyl v několika evropských zemích. Seda s Aslanem tedy měli odůvodněnou obavu, že budou z Rakouska do Čech vráceni a následně jim kvůli nezákonnému překročení hranic bude zastavena azylová procedura.

Azyl

Po několika měsících pobytu v rakouském uprchlickém táboře a posléze v penzionu pro uprchlíky se Aslan, Seda a jejich děti dočkali azylu. Zpětně jim byly vyplaceny sociální dávky na děti (tzv. Familienbeihilfe), díky kterým se jim podařilo najít bydlení a přestěhovat se do menšího města v Dolních Rakousech, zemi, která má poměrně velkorysé zákony ve vztahu k uznaným uprchlíkům. Po více než dvou letech od chvíle, kdy prodali byt a opustili rodné Čečensko, se jim podařilo nalézt v životě jistou stabilitu a mohli jej vzít pevněji do svých rukou. Zdroj: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/nase-deti-se-tu-snad-budou-nekdy-citit-doma-pribeh-o-putovani-jedne-rodiny>

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

3. příběh – Útěk Juliette

Juliette bylo šestnáct let, když do domu její rodiny vtrhli povstalci. Během nastalého zmatku se jí podařilo schovat se v zahradě, což jí zachránilo život. Tu noc viděla zemřít své dva bratry a otce. Matku a sestry povstalci unesli, od té doby je neviděla. Juliette vyhledala pomoc rodinných známých, kteří jí pomohli dostat se do bezpečí – do Evropy.

Do České republiky přijela sama. Hned po přiletu na letišti požádala o azyl. Po úvodních procedurách byla asi po měsíci jako nezletilá bez doprovodu umístěna do specializovaného dětského domova pro cizince, kde začala chodit do školy a učit se česky. Díky Organizaci pro pomoc uprchlíkům (OPU) získala v ČR trvalý pobyt z humanitárních důvodů.

Po dosažení plnoletosti a ukončení praktické školy z dětského domova odešla. V současné době Juliette žije v domě na půl cesty a připravuje se na příchod svého prvního dítěte.

Narozena v Kongu, těhotná, 20 let, v ČR od roku 2006

Zdroj: OPU, www.opu.cz

Demokratická republika Kongo ve zkratce

Demokratická republika Kongo se i přes své obrovské přírodní bohatství dlouhodobě řadí mezi státy s nejvyšším počtem lidí žijících pod hranicí chudoby na světě. Od roku 2013 je DR Kongo v rámci žebříčku Index lidského rozvoje (HDI – Human Development Index) na 176. pozici ze 187 států. Politická nestabilita, hluboce zakořeněná korupce státní správy a špatná bezpečnostní situace v zemi negativně ovlivňují rozvoj infrastruktury, zdravotnictví, školství i dalších sektorů. Světová veřejnost má navíc DR Kongo silně spojenou se znásilňováním žen, které je v konfliktem zasažených oblastech dodnes jednou z hojně používaných zbraní rebelů.

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

4. příběh – Mistr jazyků z Filipín

Třicetiletý mistr jazyků pochází z filipínského města Tacloban, které před třemi lety zdemoloval tajfun Haiyan. Dle oficiálních čísel živel zabil přes pět tisíc lidí. „Naši lidé i představitelé okolních států ale věří tomu, že ve skutečnosti měl mnohem víc obětí, až dvacet tisíc. Říká se, že schválně podhodnotili čísla, protože nechtěli, aby tam intervenovala OSN,“ přibližuje přírodní katastrofu.

Usměvavý Louel studoval v Bruselu lékařskou biologii, jeho životní vášní jsou však jazyky. Jako student a stipendista výběrové přírodovědecké střední školy na Filipínách si nemohl svobodně vybrat studijní obor. Musel se zavázat, že se přírodním vědám bude věnovat i na univerzitě. Mezi českými a slovenskými studenty tam mezitím našel dobré přátele a po získání diplomu je následoval do Brna.

Češi a Filipínci

Hodně odlišný je i vztah obou kultur k přírodě. „Nemusím chození na procházky ani kempování, asi bych nepřežil strávit týden v lese. Možná někde na chatě s normálním záchodem. Pod stanem bych vydržel maximálně tři dny, nejsem totiž schopen použít kadibudku. Máte k přírodě velmi zvláštní vztah, utíkáte tam z města,“ zamýšlí se.

Filipínci chodí místo do přírody relaxovat do obchodáků, kterých je v Taclobanu spousta. „Což je dost divné vzhledem k tomu, jak chudá je většina lidí. Často se tam ale chodí jen zchladit do klimatizovaných prostor. Úplně chybí zdejší bohatá kultura, muzea i divadla.“

Čechy nevnímá jako rasisty, všiml si ale, že si cení tvrdě pracujících lidí. „Hodně lidí říká, že Češi jsou závistiví. Našel jsem to i v české učebnici, že jsou nejzávistivější národ na světě. Já si nemyslím, že jsou horší než ostatní, ale víc o závisti mluví. Máte ve zvyku říkat: „Já ti tak závidím,“ uvažuje.

V porovnání s Filipínci mu Češi připadají jako velmi rozvášní voliči. „Určitě pečlivěji uvažují, rozhodují se podle toho, co mají politici v plánu pro ně udělat. Filipínci nedostatečně přemýšlejí o výběru správných lidí do vlády,“ uzavírá.

Autor: Martina Vyroubalová, foto: Anna Vavříková, MAFRA Zdroj části článku: http://zpravy.idnes.cz/cizinci-v-brne-lou-el-ross-calleja-d4x-/domaci.aspx?c=A151023_092434_domaci_mav

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

5. příběh – Jan z Československa

Když bylo Janovi jedenáct let, jeho rodiče byli komunistickým režimem odsouzeni k 14 a 15 letům vězení za pomoc při útěku nevinného člověka z vězení.

Jan a oba jeho mladší sourozenci putovali k tetě. Otec se naštěstí vrátil z vězení už po čtyřech letech, protože jako lékař dostal milost za zlikvidování epidemie na dole, kde si odpykával trest. Maminku propustili až po deseti letech.

V roce 1968 emigrovala celá rodina do Švýcarska, kde Jan a jeho sourozenci žijí dodnes. Po Sametové revoluci v roce 1989 si Jan pořídil byt v rodném Písku, kam jezdí několikrát do roka, ale nastalo zůstává ve švýcarském Fribourgu, přestože, jak říká, Česká republika už navždy zůstane jeho domovem.

V roce 1968 po srpnové okupaci sovětskými vojsky odešlo do emigrace velké množství Čechoslováků, kteří nesouhlasili s komunistickou diktaturou. Zatímco někteří se po roce 1989 vrátili zpět do vlasti, jiní zůstali ve svých nových zemích.

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

6. příběh – Kurdka Dila

Dila pochází ze Sýrie a je příslušnicí kurdského národa. Kurdové jsou nejpočetnějším národnostním etnikem na světě, které nemá svůj stát. Do České republiky nepřišla Dila proto, aby si zlepšila svou ekonomickou situaci. Nepatří mezi ekonomické migranty.

Více než 200 000 Kurdů v Sýrii nemá státní občanství a cestovní pas. Tito Kurdové bez občanství jsou zbaveni základních ekonomických a společenských práv – nemohou vlastnit dům ani zemědělskou půdu, nemohou podnikat a pracovat jako právníci, novináři, inženýři a lékaři. Řada z nich nesmí chodit do školy poté, co dosáhnou věku 14 let. Často je jim odepřeno ošetření ve státních nemocnicích.

Dila si životem uprchlíka v ČR finančně pohoršila. Svou rodnou zemi byla nucena **opustit kvůli politické situaci a porušování základních lidských práv**. Rozhodla se proto **emigrovat**. V Sýrii nemohla svobodně uznávat tradice, ve kterých byla vychována, nemohla svým dětem dávat kurdská jména a nemohla s nimi mluvit svým mateřským jazykem (kurdštinou). Nemohla také svobodně vyznávat náboženství, ve které věří.

Nejvíce Kurdů žije v Turecku, dále v Íránu, Iráku a Sýrii. Kurdům je odepřeno státní občanství země, ve které se narodili – přibližně jedné pětině z nich. Nemají žádné úřední dokumenty. Lidé se tak ocitají v neřešitelných životních situacích, stát neuznává jejich právní nároky na majetek zděděný po rodičích, neuznává sňatky.

Na motivy článku: <http://www.vychovakobcanstvi.cz/pribehy-migrantu>

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

7. příběh – Cesta Oliviera z Bagdádu

Před odchodem z Iráku bydlel s rodiči v Bagdádu, kde měli kožešnictví. Během roku 2001 se ale situace v Iráku stala neúnosnou a Olivier se obával o svůj vlastní život. Válečný konflikt se stupňoval. V září opustil svou rodinu, přátele a rodnou zemi a s pomocí Organizace spojených národů (OSN) odjel do Evropy, nejprve do Francie a pak se dostal do České republiky.

„Vždycky jsem chtěl jednat čestně. **Na cizinecké policii ČR** jsem odevzdal všechny dokumenty a vysvětlil, proč a jak jsem se dostal z Iráku přes Francii do České republiky. V České republice jsem se nemohl volně pohybovat a na sedm měsíců jsem byl umístěn do tzv. **přijímacího střediska pro uprchlíky**. Ministerstvo vnitra ČR rozhodlo, že jsem do České republiky neměl jezdit, ale že jsem měl zůstat ve Francii a tam jsem měl **požádat o dočasnou ochranu**. Proti tomuto rozhodnutí jsem se odvolal, ale po třech měsících jsem obdržel příkaz k opuštění státu. **A tak začal můj život nelegálního migranta.** Jednu noc strávíš tady, další tam a další zase jinde. Neustále hledáš práci. Jeden den ji najdeš, druhý ne, nebo jen na pár hodin. Vezmeš to. Pracuješ někdy i za pár korun na celý den, ale vezmeš to, abys mohl přispět do rozpočtu těch, u kterých jsi hostem.“

Na motivy článku: www.migraceonline.cz (Příběhy migrantů)

Ukázalo se, že moderní zbraně sice umožní snadné dobytí země bez velkých obětí na životech, ale to je vše. Nejmodernější zbraňové systémy samy o sobě nedokážou zabezpečit klid v zemi, kde se protivník uchýlí k partyzánským metodám boje a atentátům.

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

8. příběh – Sergej

„**Narodil jsem se v roce 1963 na Ukrajině**, vyučil jsem se zámečníkem a v patnácti jsem začal pracovat v továrně a po večerech jsem dálkově studoval. Po vojně se mi podařilo složit zkoušky na geologicko-geografickou fakultu na univerzitě pro pracující mládež, kde jsem se seznámil se svou budoucí ženou. Vzali jsme se a brzy se nám narodila dcera. Po ukončení univerzity jsem začal pracovat jako učitel na střední škole. V tuto dobu přišel **rozpad SSSR a Ukrajina získala samostatnost. Plat ve škole byl velmi nízký a občas jsme neměli ani co jíst. Všude kolem byl chaos, velká kriminalita, lidský život prostě neměl žádnou cenu.** Vydřeli jsme to velmi těžko asi pět let...

...a pak se mi podařilo sehnat práci mistra na stavbě na severu Ruska, moje žena nakonec také přijela. Museli jsme každý den pracovat čtrnáct, někdy až šestnáct hodin. Bylo to náročné. Najednou investice do stavebnictví ustaly a my jsme zůstali bez práce. Museli jsme zpět na Ukrajinu. Najít práci s dostačujícím platem bylo nemožné, tak jsme se s manželkou rozhodli podnikat. To se nám nedařilo, kvůli ekonomické krizi. Nakonec jsme se rozhodli **odjet do zahraničí, konkrétně do Čech.** Odjíždíme příští měsíc.“

Upravený text z knihy: Deník migranta, migrantky; str. 42–46. (Dostupné online: http://www2.ekscr.cz/content/files/Denik_migranta_migrantky_email.pdf)

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

9. příběh – Alejandro

„Je mi 37 let a pocházím z Andalusie ve Španělsku. Mám titul z elektrotechniky a ještě před třemi lety byl můj měsíční příjem tři tisíce eur. **Když přišla krize, ztratil jsem ze dne na den práci.** Novou práci jsem sehnal, ale pak o ni opět přišel. Moje žena je na mateřské dovolené se dvěma dcerkami. **Chci, aby moje dcery mohly jednou také studovat, a na to budeme potřebovat peníze. Naše vyhlídky bez příjmu jsou opravdu špatné.** Mí staří rodiče nám dávají 540 eur měsíčně, jen abychom splatili mou hypotéku. Oba jsou v důchodu a nemají peněz nazbyt. Navíc se necítím dobře, pokud mě a mou rodinu musí živit z důchodu.

Vzpomínám si, že jsem jednou viděl v televizi pořad o Španělovi, který žil v České republice, měl vlastní vydavatelství knih a vypadal spokojeně. Stejně jako on jsem se rozhodl skočit po hlavě do vody a řekl jsem o svém nápadu manželce. Řekla mi, že zná jednu známou, která žije v Praze. Pro odchod ze Španělska jsme se rozhodli během několika minut. Museli jsme dokonce prodat byt, takže teď žijeme u rodičů mé ženy. Je to ale jen dočasná situace. **Do Prahy se budeme stěhovat příští měsíc.**“

Na motivy článku: <http://dosmundos.cz/?p=3286>

Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

10. příběh – Kateřina

Třidvacetiletá Kateřina House se do Ameriky přestěhovala nejdřív jako au pair. Po dvou letech se vdala a v USA zůstala. Do Česka se zatím vracet nechce. Podle ní jsou Američané mnohem milejší. „Jdete po ulici a lidi vás zdraví, jdete do obchodu a všichni se vás ptají, jestli jste našli to, co jste hledali, jaký máte den a tak podobně. Když někdo zjistí, že jste z jiné země, tak se vás hned ptají, jak se vám tu líbí,“ říká. Server Lidovky.cz přináší další díl seriálu Češi v cizině.

Lidovky.cz: Vzpomenete si na první dny po přestěhování? Co vám nejvíce ulpělo v paměti?

To, co mi asi nejvíce utkvělo v paměti, bylo, jak špatná moje angličtina je. Nikdy nebyla dobrá, ale i tak jsem spoléhala na své základy. Po pár dnech v USA mi došlo, že mám základy nulové. Přijde mi, že teprve až když se dostanete do země, kde nikdo nemluví vaším rodným jazykem, zjistíte, jaká je realita. Také mě šokovalo, jak přátelší jsou Američani. Jdete po ulici a lidi vás zdraví, jdete do obchodu a všichni se vás ptají, jestli jste našli to, co jste hledali, jaký máte den a tak podobně. Když někdo zjistí, že jste z jiné země, tak se vás hned ptají, jak se vám tu líbí.

Lidovky.cz: S čím jste v cizině narazili? Je nějaký český zvyk, který byl pro okolí krajně nezvyklý?

Co mě nejvíce překvapilo, bylo, že si tu lidé nepřejí dobrou chuť. Doted' si sama pro sebe přeji dobrou chuť, jen protože mi to přijde nemyslitelné. Naštěstí se to manžel ode mě naučil. Také si tu lidé netukají s pivem.

Lidovky.cz: Jaké jsou první asociace, které slýcháváte, když řeknete, že jste z Česka?

První bude asi to, že jsme Rusko, a druhá, že jsme stále Československo. Osobně mi to už nevádí, jsem jen ráda, že lidé vědí, kde Česko je.

Zdroj části článku: http://cestovani.lidovky.cz/ceska-v-usa-lide-si-nepreji-dobrou-chut-a-netukaji-si-s-pivem-p46-/aktuality.aspx?c=A140113_103517_aktuality_ape

Foto: archiv Kateřiny House

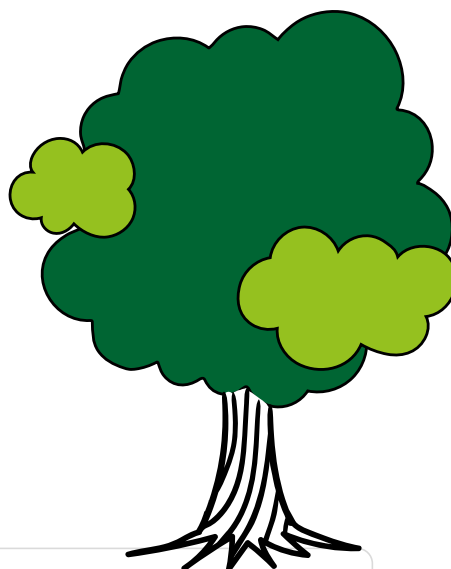
Otázky:

1. Odkud se v tomto příběhu migrovalo?
2. Kam se hrdina/ové příběhu přestěhovali?
3. Jaké byly důvody migrace?

Jméno	Odkud?	Kam?	Jaký byl důvod migrace?
Madeleine Albrightová	z ČR	do Anglie v r. 1939 do USA v r. 1948	2. sv. válka, náboženská nesnášenlivost komunismus, politická situace, emigrace
Rodina Aslana a Sedaly	Čečensko	ČR, Rakousko	Válka, ohrožení života, vyšší šance na azyl
Juliette	Kongo	ČR	Politická nestabilita, chudoba
Louel	Filipíny	Brusel, ČR	Tajfun, (studium)
Jan	ČR	Švýcarsko	Komunismus, politická situace
Dila	Sýrie	ČR	Porušování základních lidských práv, občanská válka
Oliver	Irák	Francie, ČR	Válečný konflikt
Sergej	Ukrajina	Rusko, ČR	Politická a ekonomická situace
Alejandro	Španělsko	ČR	Ekonomická situace
Kateřina	ČR	USA	Au pair, sňatek

Strom migrace z pohledu původního obyvatele

Listy – Co přináší nově příchozí?

Větve – Jak pro mě nově příchozí mění život v mojí zemi?

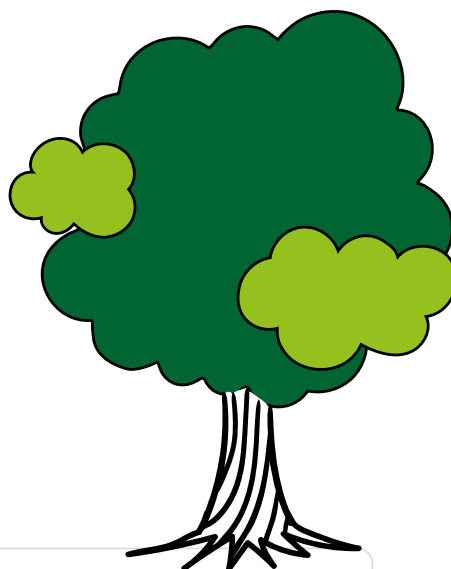
Kmen – Proč nově příchozí mění život v mojí zemi?

Kořeny – Proč se lidé stěhují do naší země?

Strom migrace z pohledu imigranta

Listy – Co mi (materiálně a právně) přináší život v nové zemi?

Větve – Jaký je pro mě život v nové zemi?

Kmen – Jaká je pro migranty cesta do nové země?

Kořeny – Proč se chci vystěhovat?

5. Vzděláváním ze slumu

ANOTACE:

Během této lekce budeme společně hledat souvislosti mezi vzděláním a chudobou. Podíváme se na to, jak si představujeme kvalitní život a přiblížíme si nástroj, kterým toho lze dosáhnout. Totiž vzdělání. Hlavní část programu se zabývá podmínkami pro vzdělávání v Bangladéši jakožto zástupci zemí takzvaného třetího světa. Porovnáme vzájemné podmínky pro vzdělávání a podíváme se na to, zda a jak se může vzdělání stát nástrojem proti chudobě.

CÍLE:

- Žáci a žákyně porozumí vztahu mezi vzděláním a chudobou.
- Žáci a žákyně znají alespoň dva způsoby, jak mohou přispět ke snížení chudoby ve světě.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 45 minut

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Ekologie a životní prostředí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova

1 KONEC CHUDOBY

3 ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT

4 KVALITNÍ VZDĚLÁNÍ

5.1 Můj život v budoucnu

🕒 10 min

POMŮCKY: pracovní list, tužky

Na začátku programu dostanou žáci pracovní list „Já ve třiceti“. Vyplnění pracovního listu je přivede k tématu lekce a navede jejich myšlení na téma kvalitního života.

Po vyplnění pracovního listu si jej žáci nechají u sebe. Není třeba, aby proběhlo sdílení.

5.2 Život v Bangladéši

🕒 50 min

POMŮCKY: přílohy 2a, 2b, 2c, 2d, 2e, papíry, tužky, kostky, projektor

SLOVNÍČEK

SLUM: Je chudinská čtvrť z improvizovaných a obvykle nelegálně postavených chatrčí. Domy bývají bez oken, střechy i stěny jsou chatrné a jsou nebezpečné. Nedostatek vody a velmi špatné hygienické podmínky umožňují rychlé šíření nemocí. Slumy se nacházejí hlavně na předměstích velkoměst v rozvojových zemích Afriky, Asie a Latinské Ameriky.

Promítneme prezentaci 2a: Čalantika, ve které je několik fotografií a informací z Čalantiky v Bangladéši.

Podíváme se nyní do Bangladéše. Konkrétněji do Čalantiky. Jedná se o slum, kde žijí různé rodiny, je zde škola i zdravotní péče pro žáky této školy.

Pokračujeme tím, že si zahrajeme hru inspirovanou životem v Bangladéši. Stanete se nyní na chvíli dítětem z Čalantiky. Vaším úkolem je zajistit mu kvalitní život a opustit tak slum. Ve skupinách budete obcházet postupně karty s otázkami a volbami, vždy zvolíte jednu možnost, která vás odkáže dál. Tímto způsobem projdete celý příběh. Pokud budete činit správná rozhodnutí a budete mít štěstí, můžete si zajistit kvalitní život a zvítězit.

Všichni začínáte v bodě D – Domov (toto první rozcestí promítneme z projektoru. Doporučujeme také promítnout pravidla). Během života budete mít možnost získat nějaké předměty, finance či o něco přijdete. Abyste si mohli vše zapisovat, budete potřebovat papír a tužku.

Příklad toho, jak vypadají karty:

R – Rozcestí

Na rozcestí sedí muž a žebrá o trochu jídla.

a) Dám mu miskou rýže a zeptám se ho na cestu do školy.

— Muž ti poděkoval, s chutí snědl rýži a poslal tě na S.

b) Dám mu miskou rýže a zeptám se ho na práci.

— Muž poděkoval, s chutí rýži snědl a poslal tě na V.

c) Sednu si k němu a budu žebrat s ním.

— Muž si myslel, že mu chceš zabrat místo. Vytáhl hůl a zbil tě. Jdi na L.

d) Jdu raději zase domů.

— Běž na D.

Na hru máme 35 minut (10 minut si necháme na reflexi hry). Její ukončení může tedy vypadat různě. Jedna možnost je, že necháme skupiny pracovat po vymezený čas bez ohledu na to, kolik skupin úkol stihne dokončit. Další možnost je, že hru ukončíme po první úspěšné dvojici. Doporučujeme ovšem nechat na hru dostatek času, a pokud budou nějaké skupiny hotové, dát jim příběhy reálných dětí z Bangladéše. Tyto příběhy si mohou skupiny přečíst a porovnat tamní praxi s tím, jak funguje vzdělávání u nás v ČR.

Reflexe hry probíhá v diskusi se skupinami. Reflexi zahájíme rychlým vyventilováním emocí ze hry. Například otázkou – Jaký pocit máte z této hry? Co se vám nyní, po hře, honí hlavou? Následně se společně snažíme pojmenovat, co je klíčové pro zajištění kvalitního života ve slumech v Bangladéši. (Platí to ovšem nejen pro Bangladéš. Stejně tak bychom mohli mluvit i o evropských zemích.) Diskusi směřujeme k uvědomění, že hlavním klíčem ke zvýšení standardu života je vzdělání. Následně do toho vstupují i další faktory, jako je pohlaví dítěte, přítomnost obou rodičů, počet sourozenců a podobně.

5.3 Srovnání podmínek

 15 min

POMŮCKY: papíry, tužky, seznam ze začátku programu

Vrátíme se nyní k seznamu ze začátku programu a podíváme se na to, co jsme si napsali, že nám pomůže v dosažení našich cílů. Pojmenujeme společně to, co je shodné pro dosahování našich cílů a cílů dětí z Bangladéše. Seznam napíšeme na tabuli.

Následně rozdělíme žáky do skupin, ve kterých mají k jednotlivým položkám seznamu pojmenovat bariéry, se kterými se mohou potkat.

Příklad:

Co je třeba	Bariéry v Bangladéši	Bariéry v ČR
Vzdělání	Nedostatek financí Nedostatečná podpora rodiny	Nedostatek financí Nechuť ke studiu Nemám potřebné technické vybavení
Podpora rodiny	Rada starších rozhoduje Dívky jsou mnohdy prodávány Volbu musí schválit obě rodiny	Málo příležitostí Jiné zájmy
Dobře placená práce	Nedostatek pracovních příležitostí Nedostatečná kvalifikace Nerovné platové ohodnocení Nedostatek důstojné práce	Nemám známé Nemám potřebné vzdělání Nemám jazykové schopnosti

Při sepisování bariér v ČR nabádáme žáky, aby přemýšleli i nad bariérami sociálně slabých.

5.4 Jak mohu pomoci?

 15 min

POMŮCKY: zařízení s internetem (notebook, počítač, telefon...), tužky, papíry

V závěru programu vytvoříme rejstřík možností, jaké máme ke zmírnění chudoby a podpoře vzdělání ve světě. Opřeme se o seznam bariér a necháme žáky vyhledat na internetu, jaká řešení na místní či světové úrovni existují (pokud nemají dostatek zkušeností s vyhledáváním informací na internetu, můžeme jim dát doporučený seznam stránek nadnárodních organizací, jako je Adra, Člověk v tísni, Český červený kříž, OSN, Unicef, či odkaz na diplomovou práci zabývající se vzděláváním v rozvojových zemích). Žáci návrhy zaznamenávají a přidělují jim body 1–10 v oblasti efektivnosti, důvěryhodnosti a vhodnosti pro ně. Návrhy můžeme rozdělit podle toho, co je aplikovatelné na světové úrovni a co mohou udělat pro znevýhodněné v České republice.

Příklady:

- Finanční podpora projektů, organizací, jednotlivců (například pokud je ve třídě znevýhodněný žák, ostatní se mohou složit na jeho lístek do kina, školu v přírodě apod.)
- Sdílení pomůcek (v rámci školy, pokud má někdo např. více úhloměrů či kalkulaček, může být ve škole zřízený sharepoint)
- Příspěvky na elektroniku (počítače do škol)
- Adopce na dálku
- Vzájemný respekt
- Sběr pomůcek pro sociálně znevýhodněné

Na konci programu pak za třídu pojmenujeme jeden krok, který podnikneme pro boj s chudobou ve vztahu k vzdělávání. Společně k němu naplánujeme potřebné kroky a termíny, do kdy tyto kroky mají být splněny, a kdo je za jejich splnění zodpovědný. Jednotlivé úkoly si mohou rozdělit menší skupinky žáků.

Seznam příloh

- příloha 1: Já ve třiceti letech
- příloha 2a: Čalantika
- příloha 2b: Soupis pravidel a karet
- příloha 2c: Prezentace Cesta ze slumu
- příloha 2d: Karty ke hře Cesta ze slumu
- příloha 2e: Skutečné příběhy ze slumu

Použité zdroje a užitečné odkazy

ADRA, o.p.s, Fotograf bez talentu. My, děti slumu. Praha: ADRA. 2017.

Křivohlavá, Aneta. Role České republiky v podpoře vzdělávání v rozvojových zemích. [online]. 2010. Magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta Ústav pedagogických věd Studijní obor Pedagogika. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/e42hi/Diplomka.pdf>

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

My, děti slumu [online]. Fotograf bez talentu [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <http://www.beztalentu.cz/projekty/deti-slumu/>

Banglakids [online]. ADRA [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: www.banglakids.cz

Čalantika [online]. ADRA [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.calantika.cz/>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované AI a archiv organizace ADRA.

Projekt byl podpořen z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí v Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

Já ve třiceti letech

Přesuneme se spolu v čase. Představte si, že je vám 30 let a můžete o sobě říct, že vedete kvalitní život. Zodpovězte následující otázky:

- Kde bydlíte? (vlastní byt, rodinný dům, podnájem, spolubydlení, u rodičů...)

- Odkud berete peníze? (jste zaměstnanec, majitel firmy, rentiér, půjčky...)

- Co vlastníte? (zařízené bydlení, auto, chalupu, bazén, zahradu...)

- Jak často trávíte svůj čas mimo domov? (návštěvy divadel, koncertů, restaurací, výstav...)

- Jak vypadá vaše rodina a jaké máte vztahy? (máte zvířata, děti, partnera...)

- Kam jezdíte na dovolenou?

- Máte dostatek času na koníčky a zájmy?

- Můžete si kdykoli koupit cokoli chcete?

Vítejte ve slumu

Bangladéš v datech

Hlavní město: Dháka

Rozloha: 147 570 km² (ČR 78 871 km²)

Počet obyvatel: 164 082 818

Jazyk: bengálština (úřední), angličtina

Náboženství: muslimové (83%), hinduisté (16%)

Bangladéš - země náctiletých

- ✓ 8. nejvíce lidnatější země světa
- ✓ v hlavním městě Dháka žije přes 15 milionů lidí a je nejrychleji rostoucím městem světa (1100 lidí/km²)
- ✓ třetina bangladéské populace je mladší čtrnácti let, jen 13 % se dožije 55 a více let
- ✓ zákonem je dětská práce zakázána, přesto většina pracuje
- ✓ legálně smějí děti pracovat od 15 let a to 6 dní v týdnu až 12 hodin

Miliarda lidí světa žije ve slumu

- ✓ Slum je označení pro městské chudinské čtvrti, charakteristickými chatrnými obydlími (často jen ze dřeva a plechu), extrémní hustotou zalidnění, minimální infrastrukturou a nedostupnými veřejnými službami jako je kanalizace, nezávadná voda, elektřina a bezpečnost.
- ✓ v Bangladéši žije ve slumech až 10 milionů lidí (tzn. celá ČR)
- ✓ největší slumy se v Bangladéši nachází v Dháce

Bangladéš

গণপ্রজাতন্ত্রী বাংলাদেশ

Čalantika

- ✓ Čalantika je vzdělávací centrum ve stejnojmenném slumu v bangladéské Dháce
- ✓ centrum bylo zřízeno v roce 2013 humanitární organizací ADRA za podpory českých dárců
- ✓ v roce 2021 centrum navštěvuje 80 dětí v rozmezí 1. až 5. ročníku

Hra Cesta ze slumu

Místa:

D – domov
 B – brigáda
 C – cíl
 A – adopce na dálku
 L – lékař
 R – rozcestí
 S – škola
 T – továrna
 V – vývěska
 Z – žebrácký plácek

Pravidla:

- Začíná se doma.
- Pokud otočením varianty dostaneš úkol, jsi povinen ho splnit.
- Nejsi-li nikam poslán, můžeš jít kamkoliv, kde jsi již byl (včetně místa, kde stojíš) a otočit jinou variantu.
- Adopci na dálku můžeš získat jen jednou za hru.
- Všechny kroky a věci, které získáš nebo ztratíš, si můžeš zaznamenávat na papír.
- Vyhrává ten, kdo si zajistí kvalitní život a může opustit slum.

Pomůcky:

- papír a tužka pro každou skupinu
- šestihranná kostka, ideálně pro každou skupinu
- vytištěné a rozmístěné hrací katy
- pravidla a první karta promítnuté na zeď

Popis karet:

D – domov

Ano, toto jsi ty. Právě ses probudil doma, kde bydlíš s otcem, matkou a třemi sourozenci. Je na čase vyrazit do dalšího dne.

a) Raději zůstanu doma a ještě se prospím.

— Na to tě užije! Koukej si dát 10 dřepů, ať se probereš a alou ven.

b) Poprosím mamku o misku rýže na den.

— „Ráda ti ji připravím, ale zazpívej mi krátkou píseň, ať mi jde práce od ruky.“ Pak jdi na R.

c) Vyrazím ven

— Jdi na R.

B – brigáda

Rozhodl ses zkusit si přivydělat na brigádě. Tvé kroky zamíří:

a) Zkusím sběr a prodej recyklovatelného odpadu.

— Udělej 20 dřepů a připiš si 1 500 taka.

b) Vezmu brigádu v tesařské dílně.

— Udělej 30 dřepů a připiš si 2 500 taka.

c) Půjdu pracovat na pole.

— Udělej 25 dřepů a připiš si 3 000 taka.

d) Vyrázím k vodě lovit ryby.

— Hod' si kostkou. Pokud padne liché číslo, ulovil jsi a připiš si ryby. Pokud sudé číslo, máš smůlu, dnes neberou.

e) Zkusím raději něco vyžebrot.

— Pokračuj na Z.

C – cíl

Gratulujeme! Díky dostatečnému vzdělání a získání kvalifikované a dobře placené práce jsi schopen zajistit sebe i svou rodinu. Můžeš si sbalit své věci a OPUSTIT SLUM!

A – adopce na dálku

Vítej v registraci k adopci na dálku. Pokud budeš mít štěstí, může si tě vybrat zahraniční adoptivní rodič, který tě bude podporovat ve tvém studiu. Hod' si kostkou.

a) Padla ti čísla 1 nebo 6.

— Měl jsi štěstí. Podařilo se ti získat adoptivního rodiče. Připiš si 28 000 taka.

b) Padla ti čísla 2, 3, 4 nebo 5.

— Bohužel jsi zatím svého adoptivního rodiče nenašel.

L – lékař

Zdravotnické služby nejsou zadarmo. Co chceš udělat?

a) Zaplatím mu 2 500 taka, máš-li je.

— Doktor částku přijal a vyléčil tě

b) Dám mu miskou rýže, máš-li ji.

— Doktor si pochutnal, ale na vyléčení to nestačilo. Než zaplatíš doktorovi, všechny své výdělky sniž o polovinu.

c) Dám mu ryby, máš-li je.

— Doktor ryby přijal a vyléčil tě.

d) Nemám nic.

— Doktor tě nevléčil. Dokud mu nezaplatíš, všechny své výdělky sniž o polovinu.

R – rozcestí

Na rozcestí sedí muž a žebře o trochu jídla.

a) Dám mu miskou rýže a zeptám se ho na cestu do školy.

— Muž ti poděkoval, s chutí snědl rýži a poslal tě na S.

b) Dám mu miskou rýže a zeptám se ho na práci.

— Muž poděkoval, s chutí rýži snědl a poslal tě na V.

c) Sednu si k němu a budu žebrot s ním.

— Muž si myslel, že mu chceš zabrat místo. Vytáhl hůl a zbil tě. Jdi na L.

d) Jdu raději zase domů.

— Běž na D.

S – škola

Vítej ve školní budově. Na tomto místě můžeš získat potřebné vzdělání za 31 000 taka.

- a) Zaplatím školné (pouze máš-li dostatek peněz).
— Gratulujeme. Získal jsi VZDĚLÁNÍ.
- b) Na školné nemám peníze, zkusím brigádu.
— Pokračuj na B.
- c) Na školné nemám peníze, zkusím továrnu.
— Pokračuj na T.
- d) Na školné nemám peníze, zkusím si sehnat adoptivního rodiče.
— Pokračuj na A.

T – továrna

Vítej v továrně. Nastoupil jsi zde jako dělník. Budeš tu tedy pracovat 6 dní v týdnu 14 hodin denně. Dostaneš zaplacenou 8 000 taka. Tato částka ti zaručí, že budeš mít na nájem a jednu miskou rýže denně. Bohužel další výdaje se ti nepodaří uhradit.

- a) Půjdu si tedy přivydělat na brigádu.
— Pokračuj na B.
- b) Pokusím se sehnat lépe placenou práci.
— Pokračuj na V.

V – vývěska

Pokud si chceš sehnat práci, jsi tu správně. Stačí si na vývěsce vybrat.

- a) Nemáš-li VZDĚLÁNÍ, můžeš zkusit nekvalifikovanou práci dělníka.
— Pokračuj na T.
- b) Máš-li VZDĚLÁNÍ, můžeš zkusit práci manažera.
— Plat je velmi dobrý, ale chceš-li opustit slum, musíš si zaplatit rekvalifikační kurz.
- c) Máš-li VZDĚLÁNÍ a 6 000 taka, můžeš jít na rekvalifikační kurz.
— Díky rekvalifikačnímu kurzu máš vyšší plat. Zvládneš se postarat o svou rodinu a zbude ti na lepší život.
Pokračuj na C.

Z – žebračský plac

Místo, kde se nikdo nechce zdržovat moc dlouho. Občas tu má ale člověk štěstí a narazí na štědrého člověka. Hoď si kostkou.

- a) Padla 1 nebo 4.
— Máš štěstí, podařilo se ti vyžebrať 1 000 taka.
- b) Padla 2 nebo 6.
— Potkal jsi zde ředitele školy, ten ti doporučil zkusit si najít adoptivního rodiče. Pokračuj na A.
- c) Padla 3 nebo 5.
— Zbral jsi místo stálému žebračovi. Ten tě zbil. Pokračuj na L.

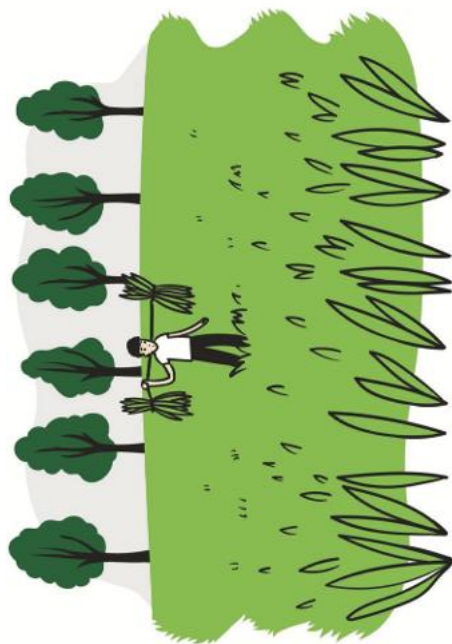
Cesta ze slumu

Pravidla hry

- Začíná se doma.
- Pokud otočením varianty dostaneš úkol, jsi povinen ho splnit.
- Nejsi-li nikam poslán, můžeš jít kamkoliv (včetně místa, kde stojíš), kde jsi již byl a otočit jinou variantu.
- Adopci na dálku můžeš získat jen jednou za hru.
- Všechny kroky a věci, které získáš nebo ztratíš, si můžeš zaznamenávat na papír.
- Vyhrává ten, kdo si zajistí kvalitní život a může opustit slum.

B - BRIGÁDA

Rozhodl ses zkusit si přivydělat na brigádě. Tvé kroky zamíří:

a) Zkusím sběr a prodej recyklovatelného odpadu.

b) Zkusím sběr a prodej recyklovatelného odpadu.

c) Půjdu pracovat na pole.

d) Vyrázím k vodě lovit ryby.

e) Zkusím raději něco vyžebrať.

D - DOMOV

Ano, toto jsi ty. Právě ses probudil doma, kde bydlíš s otcem, matkou a třemi sourozenci. Je na čase vyrazit do dalšího dne.

a) Raději zůstanu doma a ještě se prospím.

b) Poprosím mamku o miskou rýže na den.

c) Vyrázím ven.

a) Udělej
20 dřevů
(každý) a
připíš si
1 500
taka.

b) Udělej
30 dřevů
(každý) a
připíš si
2 500
taka.

c) Udělej
25 dřevů
a připíš si
3 000
taka.

d) Hod' si kost-
kou. Pokud
padne liché
číslo, ulovil jsi
a připíš si
ryby. Pokud
sudé číslo,
máš smůlu,
dnes neberou.

e) Pokra-
čuj na Z.

a) Na to tě užije!
Koukej si dát 10
dřevů, ať se pro-
bereš a alou ven.

b) Ráda ti ji při-
praví, ale zazpívej
jí krátkou píseň,
ať jí jde práce od
ruky. Pak jdi na R.

c) Jdi na R.

B – BRIGÁDA

D – DOMOV

A - ADOPCE NA DÁLKU

Vítej v registraci k adopci na dálku. Pokud budeš mít štěstí, může si tě vybrat zahraniční adoptivní rodič, který tě bude podporovat ve tvém studiu. Hod' si kostkou.

a) Padla ti čísla 1
nebo 6.

b) Padla ti čísla
2, 3, 4 nebo 5.

C - CÍL

Gratulujeme! Díky dostatečnému vzdělání a získání kvalifikované a dobře placené práce jsi schopen zajistit sebe i svou rodinu.

C – CÍL

Gratulujieme! Díky dostatečnému vzdělání a získání kvalifikované a dobře placené práce jsi schopen zajistit sebe i svou rodinu. Můžeš si sbalit své věci a OPUSTIT SLUM!

A – ADOPCE NA DÁLKU

b) Bohužel jsi zatím svého adoptivního rodiče nenašel.

a) Měl jsi štěstí. Podařilo se ti získat adoptivního rodiče. Připíš si 28 000 taka.

R - ROZCESTÍ

Na rozcestí sedí muž a žebra o trochu jídla.

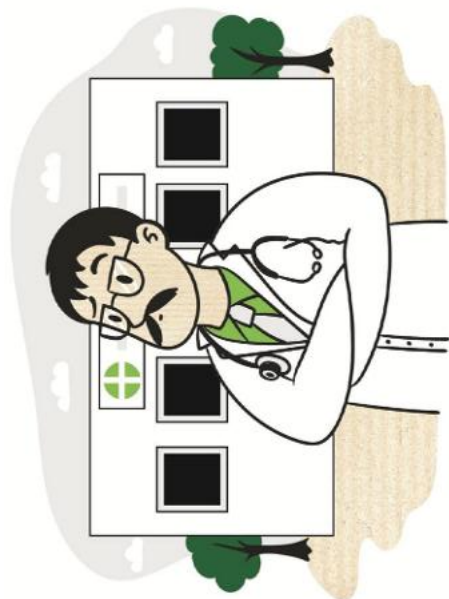
a) Dám mu misku rýže a zeptám se ho na cestu do školy.

b) Dám mu misku rýže a zeptám se ho na práci.

c) Sednu si k němu a budu žebrať s ním.

d) Jdu raději zase domů.

L - LÉKAŘ

Zdravotnické služby nejsou zadarmo. Co chceš udělat?

a) Zaplatím mu 2 500 taka, máš-li je.

b) Dám mu misku rýže, máš-li ji.

c) Dám mu ryby, máš-li je.

d) Nemám u sebe nic.

a) Muž ti podě-
koval, snědl
rýži a poslal tě
na S.

b) Muž podě-
koval, s chutí
rýži snědl a
poslal tě na V.

c) Muž si
myslel, že mu
chceš zabrat
místo. Vytáhl
hůl a zbil tě.
Jdi na L.

d) Běž na D.

a) Doktor
částku přijal
a vyléčil tě.

b) Doktor si po-
chutnal, ale na
vyléčení to nestači-
lo. Jsi stále zraně-
ný a slabý. Dokud
lékaři nezaplatiš,
sniž své výdělky na
polovinu.

c) Doktor ryby
přijal a vyléčil
tě.

d) Doktor tě
nevyléčil. Jsi
stále zraněný a
slabý. Dokud
lékaři nezaplatiš,
sniž své výdělky
na polovinu.

R – ROZCESTÍ

L – LÉKAŘ

T - TOVÁRNA

Vítej v továrně. Nastoupil jsi zde jako dělník. Budeš tu tedy pracovat 6 dní v týdnu 14 hodin denně. Dostaneš zaplacen 8 000 taka. Tato částka ti zaručí, že budeš mít na nájem a jednu miskou rýže denně. Bohužel další výdaje se ti nepodaří uhradit.

a) Půjdu si tedy přivydělat na brigádu.

b) Pokusím se sehnat lépe placenou práci.

S - ŠKOLA

Vítej ve školní budově. Na tomto místě můžeš získat potřebné vzdělání za 31 000 taka.

a) Zaplatím školné (pouze máš-li dostatek peněz).

b) Na školné nemám peníze, zkusím brigádu.

c) Na školné nemám peníze, zkusím tovarnu.

d) Na školné nemám peníze, zkusím si sehnat adoptivního rodiče na dálku.

d) Pokračuj na
A.

c) Pokračuj na
T.

b) Pokračuj na
B.

a) Gratuluje-
me. Získal jsi
VZDĚLÁNÍ.

b) Pokračuj na V.

a) Pokračuj na B.

S - ŠKOLA

T - TOVÁRNA

Z - ŽEBRÁCKÝ PLAC

Místo, kde se nikdo nechce zdržovat moc dlouho. Občas tu má ale člověk štěstí a narazí na štedrého člověka. Hodí si kostkou.

a) Padla 1 nebo 4.

b) Padla 2 nebo 6.

c) Padla 3 nebo 5.

V - VÝVĚSKA

Pokud si chceš sehnat práci, jsi tu správně. Stačí si na vývěsce vybrat.

a) Nemáš-li VZDĚLÁNÍ, můžeš zkusit ne-kvalifikovanou práci dělníka.

b) Máš-li VZDĚLÁNÍ, můžeš zkusit práci ma-nážera.

c) Máš-li VZDĚLÁNÍ a zbyly-li ti nějaké peníze, můžeš jít na rekvalifikač-ní kurz.

c) Díky rekvalifikačnímu kurzu máš vyšší plat. Zvládneš se postarat o svou rodinu a zbude ti na lepší život. Pokračuj na C.

b) Plat je velmi dobrý, ale chceš-li opustit slum, musíš si zaplatit rekvalifikační kurz.

a) Pokračuj na T.

c) Zabral jsi místo stálému žebrákovi. Ten tě zbil. Pokračuj na L.

b) Potkal jsi zde ředitele školy, ten ti doporučil zkusit si najít adoptivního rodiče na dálku. Pokračuj na A.

a) Máš štěstí, podařilo se ti vyžebrať 1 000 taků.

V – VÝVĚSKA

Z – ŽEBRÁCKÝ PLAC

Ronjon

Ronjon Soren je sirotek, který přišel v 5 letech o otce a v 7 letech o matku. Věří, stejně jako mnoho Bangladéšanů, že má svůj osud napsaný na čele. A jaký je jeho osud?

Na svého otce si již nepamatuje, když zemřel, byl ještě malý chlapec. Ví jen, že zemřel na nějakou horečnatou nemoc, která stála jeho rodinu všechny úspory. Péče o děti pak byla jen na matce, která se je snažila uživit. Rodině finančně pomohl sňatek dcery Sabiny, která navíc zůstala v domě matky, aby pomohla s povinnostmi a péčí o děti.

Jednoho dne ovšem Ronjonovu matku uštkl jedovatý had a ona zemřela. O Ronjona a jeho bratra Ukila se tak starala jejich sestra. Obyvatelům vesnice se ovšem nelíbilo, že nežije se svým mužem, a rada starších nakonec rozhodla, že se musí přestěhovat do vesnice a domu svého muže. Tak zůstali bratři na vše sami.

Ujala se jich jejich teta, a oni se tak dostali do kolotoče péče o krávy, úklidu chléva a kurníku, domácích prací, vaření a školy. „Někdy jsme měli ráno tolik práce, že jsme se ani nestihli najíst. Najedli jsme se až po škole.“

Po nějaké době se chlapců ujala opět jejich sestra Sabina. Vzala je do jejího nového domu, kde sice zastávali podobnou práci, ale pomáhal jim sestřin manžel. S novými hladovými krky ovšem rodina neměla dostatek prostředků a žila poskrovně.

Pomoc přišla ze školy, kam chlapci chodili. Jejich učitel se za ně přimluvil v internátní škole SAMS, kam oba nastoupili. Díky internátní škole měli chlapci nejen vzdělání, ale i základní zdravotní péči a potraviny.

Ronjonův velký sen je stát se slavným zpěvákem a pomáhat chudým. Rád by udělal něco pro to, aby už nebyly hádky, křik a potyčky.

Hasan

Hasan bydlí i se svými rodiči ve slumu v Dháce. Usadili se zde, když zde oba jeho rodiče našli práci uklízečů. Po několika měsících však na ně byl vyvinut tlak, aby zaplatili úplatek ve výši 60 000 taka (více než 17 000 Kč), pokud si chtějí práci udržet. Částku rovnající se ročnímu nájmu si nemohli dovolit zaplatit, a tak byli z práce propuštěni.

„Když jsem byl malý, doma nám někdo ukradl nové oblečení. Hodně mě to naštvalo, protože jsme neměli peníze na další. Až budu velký, pochytám všechny zloděje, aby nemohli už nic ukradnout.“ Sen stát se policistou by se mohl Hasanovi splnit, neboť na rozdíl od rodičů dostal šanci chodit do školy.

Kromě základních znalostí se zde naučil i základům společenského chování, jako je umění slušně pozdravit a poděkovat. Našel si zde dost kamarádů, se kterými tráví čas, pokud zrovna nepomáhá matce nanosit vodu, s přípravou jídla, hlídáním brášky či s jinými pracemi v domácnosti.

Po vzoru syna se i Hasanova matka začala vzdělávat a dochází na kurzy gramotnosti. „Jsme moc vděční za příležitost, kterou centrum naší rodině dává. Hasan získává vzdělání, léčbu a také kvalitnější stravu a já se nyní umím alespoň podepsat. Jsme za to moc vděční.“

Šubroto

Jeho snem je stát se inženýrem. Za tímto snem si jde velmi tvrdohlavě. Jako 13letý kluk pracoval v tesařské dílně 15 hodin denně 7 dní v týdnu a snil sen o studiu na 350 km vzdálené škole, kam ho ovšem matka nechtěla pustit.

Jeho plány na studium se začaly hroutit po rozchodu rodičů, kdy se museli s matkou přestěhovat a on ve svých 13 letech nastoupil do práce. Přišel nejen o možnost studia, ale také o své kamarády. „Bylo to nejsmutnější období mého života.“

Po tom, co dostal zprávu z bývalé školy, že se pro něj našel dárce, a tudíž i finanční prostředky na jeho studium, začal kout plán na útěk. A ten se mu podařilo zrealizovat. Cestoval vlaky, lodí, autobusem a pěšky, ale nakonec dorazil do vesnice ke svému strýci. A odtud se po prázdninách vydal zpět do školy. Od té doby o své matce ani sestře už neslyšel.

Bellal

On patří k dětem, které vyrůstají pouze s jedním z rodičů. Jeho otec zemřel, a tak žije se svými dvěma sestrami jen s matkou. Ta pracovala v textilní továrně, ale kvůli špatným hygienickým podmínkám ve slumu trpí kožními problémy a svrabem, kvůli kterým má deformované prsty na nohou. Musela práce v továrně zanechat, a jediným výdělečně činným členem rodiny je tak Jasmin, která vydělá 1 800 Kč za měsíc. Z toho jde 1 450 Kč na nájem.

Ve svých sedmi letech se snaží Bellal pomáhat rodině alespoň tím, že na ulici a v popelnicích vybírá nahnitou zeleninu a další jídlo a to pak nosí domů.

Jeho život se změnil ve chvíli, kdy dostal možnost navštěvovat centrum Čalantika, a odpoledne tak tráví přípravami do školy. Díky docházce do centra také dostane oběd, a uleví tak rodinnému rozpočtu. Navíc díky základům hygieny, které ve škole mají, může doma pomoci s tím, aby se kožní problémy, které má jeho matka, nešířily mezi další členy rodiny a okolí. Jeho rodina totiž sdílí koupelnu a toaletu s dalšími 16 lidmi.

„Až budu velký, budu doktorem a vyléčím nejen svoji maminku a sestru, ale i ostatní lidi ze slumu.“

Šodžíb

Po smrti jeho otce se rodině nedařilo se uživit, a tak se jeho matka i s jeho dvěma mladšími bratry stěhuje. Šodžíb zůstává s babičkou, aby jí pomáhal. Ta se živí pomocí v bohatších domácnostech, ale na uživení obou to sotva stačí.

Slum Čalantika je vlastně takový „rybník“ uprostřed velkoměsta, kam proudí splašky z okolních budov i ze slumu a jeho obydlí. Šodžíb se tak podílí na rodinném rozpočtu tím, že vybírá recyklovatelné odpadky a prodává je. Aby byl ve svém sběru úspěšnější, postavil si s kamarádem z plastů loď, díky které se dostane dál a sesbírá více odpadků.

Jeho snem je stát se manažerem ve firmě a vydělávat dost peněz na to, aby se mohl postarat o babičku a maminku. Díky příležitosti navštěvovat státní školu je svému snu blíž. Mimo to si v centru navykne na řád, dostane základy společenského chování, buduje si hygienické návyky, dostane výživný oběd a také příležitost prožít dětství v bezpečném prostředí.

Shuvo

Začátek života neměl jednoduchý. Jeho otec si vzal matku bez souhlasu rodiny a to není přijímáno dobře. Když rada starších donutila tchána, aby jeho matku přijal do domu, začalo nejhorší období Shuvova života. Otec matku denně bil, někdy i jeho. Navíc musela trpět pomluvy a útoky celé rodiny. Nakonec dal otec Shuvu do katolického sirotčince.

Rodiče se nakonec rozvedli a matka zůstala na děti sama. Odstěhovala se do Dháky a Shuvo zůstal v sirotčinci. S matkou se viděl jednou za rok.

Jejich shledání se odehrálo díky řediteli školy DAPS v Dháce, který jim pomohl a zajistil, že Shuvo i jeho sestra mohli za matkou do Dháky. Nějakou dobu chodili oba se sestrou do školy a jejich matka pracovala v textilní továrně 7 dní v týdnu od 8 ráno do 10 do večera a někdy brala i noční směny, aby všechny uživila.

18. června 2007 se život opět obrátil vzhůru nohama. „Ráno, když byl čas vstávat, tak jsem vstal a zjistil, že se maminka neprobudila. Třásl jsem jí, ale nehýbala se... Maminka zemřela.“

Shuvo i se sestrou přešli do nové školy, kde se Shuvo zamiloval. Jeho dívka ovšem rozvíjela současně vztah i s jiným chlapcem, a když se to Shuvo dozvěděl, dívku fyzicky napadl (zkopíroval chování svého otce) a musel školu opustit.

Nějakou dobu pracoval v továrně na výrobu tašek. Po několika měsících mu ředitel školy pomohl dokončit studium. Shuvo tak odmaturoval a začal studovat bakalářský obor. Škola je drahá, a tak je jeho den náročný. Od 8 do 14 je ve škole, od 15 pracuje ve školní jídelně. Po večeři jde do práce, kde jako noční hlídač pracuje od 22 do 2 hodin a v 6 vstává opět do školy.

Až Shuvo dostuduje, chce pomáhat sirotkům.

6. Fairtrade

ANOTACE:

Během programu se budeme zabývat pracovními podmínkami v textilním průmyslu, zejména v Bangladéši. Žáci a žákyně se zamyslí nad tím, jaké podmínky by sami chtěli v zaměstnání mít, následně je porovnájí s realitou zaměstnanců textilní manufaktury a zamyslí se nad možnostmi, jak tyto podmínky změnit. Seznámí se s konceptem certifikace Fairtrade a možnými způsoby jeho podpory.

CÍLE:

- Žáci a žákyně porozumí přínosům i omezením certifikace Fairtrade pro aktéry v textilním řetězci.
- Žáci a žákyně se seznámí s tím, jak mohou oni sami koncept Fairtrade podpořit.

DOBA TRVÁNÍ LEKCE:

🕒 90 minut

ZAŘAZENÍ DO RVP:

Člověk a příroda, Člověk a společnost, Ekologie a životní prostředí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova

1 KONEC
CHUDOBY

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

10 MĚNĚ
NEROVNOSTÍ

6.1 Pracovní pohovor

🕒 10 min

POMŮCKY: příloha 1: Pracovní dotazník, tužky

V úvodu řekneme žákům, že se v dnešní lekci budeme věnovat tématu práce a pracovních podmínek. Začneme tím, jak si oni sami představují v budoucnu podmínky, ve kterých by chtěli pracovat. Rozdáme pracovní list „Dotazník pracovní pohovor“.

Na konci aktivity společně odpovědi shrneme. Uzavřené otázky stačí probrat formou hlasování.

6.2 Realita práce

🕒 25 min

POMŮCKY: příloha 2a: Příběhy, příloha 2b: Vennův diagram, tužky

Žákům rozdáme (či je necháme vylosovat) kartičky s příběhy zaměstnanců v textilním průmyslu. Každý příběh bude ve třídě zastoupený vícekrát. Kartičky s příběhy obsahují informace o pracovní náplni, přibližnou mzdu, motivaci, problémy. Nejprve dáme žákům čas na to, aby si příběhy přečetli. Následně je rozdělíme do skupin tak, aby v každé skupině byl zastoupen každý příběh alespoň jednou. Ve skupinách pak žáci pomocí Vennových diagramů společně přemýšlí nad tím, co mají jejich příběhy společné, a v čem se liší. Do průniku kružnic Vennových diagramů píší žáci skutečnosti platné pro více příběhů. Do zbytku kružnice napíšou ty informace, které mají příběhy rozdílné.

V následné diskusi sdělíme společné a rozdílné informace z příběhů z textilních továren. Porovnávání informací z jednotlivých příběhů by mělo vést k závěrečnému shrnutí, jaké jsou pracovní podmínky v textilním průmyslu v Bangladéši. V návaznosti na první aktivitu s žáky uzavřeme diskusi otázkou, jak by jim vyhovovalo pracovat v takových podmínkách s ohledem na ty, které si pro sebe definovali v první aktivitě (příloha 1: Pracovní dotazník).

6.3 Fairtrade

 20 min

POMŮCKY: projektor, příloha 3a: Prezentace, příloha 3b: Informace k prezentaci

V úvodu aktivity žákům pomoci prezentace a doplňujících informací (které si načtete z přílohy 3b) představíme koncept a principy férového obchodu – Fairtrade – jako jednoho z možných řešení, jak jako spotřebitelé můžeme podporovat lepší pracovní podmínky v rozvojových zemích, a to nejen v textilním průmyslu. Při prezentaci si žáci mohou dělat poznámky ke svým Vennovým diagramům z předešlé aktivity, jak koncept Fairtrade řeší problematiku pracovních podmínek v rozvojových zemích, o kterých byla řeč. Prezentace by měla zabrat 7 minut (max. 10 minut). Následuje diskuse nad poznámkami žáků, jak Fairtrade pomáhá řešit jednotlivé problémy. Společně hledáme odpovědi a argumenty, proč je nebo není Fairtrade řešením. Snažíme se být co nejkonkrétnější. Tedy nespokojíme se s odpovědí ano/ne, ale bavíme se o tom, proč ano/proč ne.

6.4 Galerie

 20 min

POMŮCKY: informační stanoviště, příloha 4a: T-graf, příloha 4b: Texty stanoviště (příp. IT/technika na IV. stanoviště)

Ve třídě už před výukou připravíme několik stanovišť, na kterých budou nyní žáci buď jednotlivě, nebo ve dvojicích či trojicích pracovat. Stanoviště žákům ukazují, jak mohou svým spotřebitelským chováním podpořit koncept Fairtrade jako jednu z možností, jak řešit špatné pracovní podmínky v rozvojových zemích. Do T-grafu si vždy napíší číslo, název stanoviště a zhodnotí do něj, co na tomto způsobu podpory Fairtrade sami hodnotí kladně a co záporně – co se jim líbí, nebo naopak nelíbí. Žáci mají za úkol obejít všechna stanoviště, ale nemusí dodržet jejich pořadí.

Přehled stanovišť:

- I. Fairtrade sortiment – potraviny
- II. Fairtrade sortiment – oblečení
- III. Fairtradové školy a města
- IV. Fairtrade – férové snídáně

Máme-li tu možnost, na poslední IV. stanoviště k férové snídani dáme žákům k dispozici nejen krátký text, ale i počítač, na němž budou otevřeny internetové stránky, které si žáci mají za úkol prohlédnout:

Ladislav Zibura zve na Férovou snídani na YouTube :

<https://www.youtube.com/watch?v=CccQbducR28>

Férové snídáně na webu Fairtrade Česko a Slovensko:

<https://fairtrade.cz/zapojte-se/ferova-snidane/>

Férové snídáně na Facebooku:

https://www.facebook.com/ferovasnidane/photos/?ref=page_internal

Pokud tuto možnost nemáme, umístíme na toto stanoviště jen text a na začátku reflexe si ještě společně tyto stránky a video prohlédneme.

POMŮCKY: žádné

Po ukončení práce na stanovištích se vrátíme zpět na místa a položíme žákům následující otázku: „Kdybys chtěl/a podpořit Fairtrade, jakou z nabízených možností by sis vybral/a a proč?“ Necháme jim několik minut na výběr jedné z možností. Ve zbývajícím čase do konce hodiny společně sdílíme svoje volby.

Seznam příloh

- příloha 1: Pracovní dotazník
- příloha 2a: Příběhy
- příloha 2b: Vennův diagram
- příloha 3a: Prezentace
- příloha 3b: Informace k prezentaci
- příloha 4a: T-graf
- příloha 4b: Texty stanoviště

Použité zdroje a užitečné odkazy

Co znamená Fairtrade nebo-li spravedlivé obchodování? [online]. Fair Made s.r.o. [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.fairmade.cz/fairtrade>

Fairtrade [online]. Fairtrade Česko a Slovensko [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://fairtrade.cz/>

Metodické materiály [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.nazemi.cz/cs/metodicke-materialy>

Více o Věnnových diagramech: Havlíková, Hana. Významná výročí v roce 2019 – primární vzdělávání: Ondřej Sekora. [online]. Metodický portál RVP.cz. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22101/VYZNAMNA-VYROCI-V-ROCE-2019---PRIMARNI-VZDELAVANI-ONDREJ-SEKORA.html/>

Výroční zpráva Fairtrade Česko a Slovensko, z.s. 2018 [online]. Fairtrade Česko a Slovensko [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: https://fairtrade-cesko.cz/wp-content/uploads/2019/01/web_Fairtrade_CZ-SK_VZ-2018.pdf

O Fair Trade [online]. Fair Trade Centrum [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.fairtradecentrum.cz/o-fair-trade/>

Férová móda [online]. Férová móda. [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.ferovamoda.cz>

Férová snídane [online]. Fairtrade Česko a Slovensko [cit. 5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://fairtrade.cz/zapojte-se/ferova-snidane/>

Fairtradová města [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.fairtradovamesta.cz/ft_mesta

Fairtradové školy [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.fairtradoveskoly.cz/ft_skoly

Obchod Na Zemi [online]. Na Zemi [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://obchod.nazemi.cz/info/7-o-fair-trade>

Zboží s certifikací Fairtrade se prodává v ČR stále více, dominuje kakao a káva [online]. Obnovitelně.cz [cit. 5. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.obnovitelně.cz/clanek/935/zbozi-s-certifikaci-fairtrade-se-prodava-v-cr-stale-vi-ce-dominuji-kakao-a-kava/>

FairtradeCZSK, 2021, Ladislav Zibura zve na férovou snídani, YouTube video [5. 10. 2021].

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CccQbducR28>

Pro obrázkové přílohy byly použity volně dostupné internetové databáze, fotografie generované AI a archiv organizace ADRA.

Moje požadavky na pracovní místo

Zaškrtněte či vyplňte svou odpověď.

Až budu pracovat, chci:

- týdnů dovolené (vyplňte počet)
- Chci mít možnost volby přesčasů? **ANO x NE**
- Chci mít placené přesčasy? **ANO x NE**
- Chci mít možnost pracovat z domova, pokud to moje práce dovoluje? **ANO x NE**
- Chci mít možnost využít placených dní – sickdays (dní volna mimo dovolenou, které si z náhlých zdravotních důvodů mohu neplánovaně vybrat)? **ANO x NE**
- Jakou si představuji měsíční mzdu? Kč
- Jak dlouho dojíždím do práce?
- Jsem ochotný pracovat ve ztížených podmínkách, pokud budu mít vyšší mzdu? **ANO x NE**
- Chci mít možnost kariérního růstu? **ANO x NE**

Moje požadavky na pracovní místo

Zaškrtněte či vyplňte svou odpověď.

Až budu pracovat, chci:

- týdnů dovolené (vyplňte počet)
- Chci mít možnost volby přesčasů? **ANO x NE**
- Chci mít placené přesčasy? **ANO x NE**
- Chci mít možnost pracovat z domova, pokud to moje práce dovoluje? **ANO x NE**
- Chci mít možnost využít placených dní – sickdays (dní volna mimo dovolenou, které si z náhlých zdravotních důvodů mohu neplánovaně vybrat)? **ANO x NE**
- Jakou si představuji měsíční mzdu? Kč
- Jak dlouho dojíždím do práce?
- Jsem ochotný pracovat ve ztížených podmínkách, pokud budu mít vyšší mzdu? **ANO x NE**
- Chci mít možnost kariérního růstu? **ANO x NE**

Příběhy

Neena, továrna Themes, Dháka, Bangladéš

„Dostávám i takové směny, které začínají v půl deváté ráno a končí v jednu v noci. Mám během té doby dvě menší a jednu větší přestávku, ale to nestačí, abych si odpočinula. Jedna taková směna by mi nevadila, ale někdy jsou i čtyři dny po sobě. Jsem pak tak unavená, že pořádně nevnímám, co dělám. Šiju nekvalitně – vynechávám švy, nezačišťuju pořádně. Nemám z toho radost, a když si toho navíc všimne manažer, zkrátí mi mzdu. Za přesčasy mi stejně neplatí. Ale nemůžu s tím nic dělat, víc sil už prostě nemám a na moje pracovní místo čeká zástup dalších. Mám pracovní smlouvu jen na měsíc. Když budu dělat problémy, manažer mi ji neprodlouží a moje rodina bude bez peněz. Můj plat živí nejen mě, ale i mé staré rodiče. Průměrně si vydělám v přepočtu 2 000 Kč měsíčně.“

Sultana, továrna Aphelion Tex, Dháka, Bangladéš

„Můj pracovní den obvykle vypadá tak, že začnu okolo deváté a leckdy pracuju dlouho do noci. Nemůžu přitom říci, že bych nechtěla dělat přesčas – pro moje vedení by to byl důvod si na mě zasednout a moji situaci by to ještě ztížilo. Za ty přesčasy přitom nedostanu zaplacené, a to bych za ně podle zákona měla dostat dokonce dvojnásobek hodinového platu. V továrně navíc nemám přístup k čisté vodě, toaletám, povolení si odskočit mimo přestávku dostanu jen jednou za směnu. Můj plat je tak malý, že sotva užívím svoji rodinu. Až děti povyrostou, budu je muset také poslat do továrny – na jejich vzdělání už prostě nezbyvají peníze.“

Suhada, 25 let, Bangladéš

„Poslední rok jsem v továrně pracovala u šicího stroje. Můj plat měl být 1 800 taka (Tk) za měsíc, ale dostávala jsem jen něco mezi 1 400 a 1 600 Tk (v přepočtu 350–400 Kč). Ani mi pořádně neplatili přesčasy. Manažeři většinou upřednostňují pro práci mladé a přitažlivé dívky a platí jim víc než nám. Slyšela jsem, že vrchní dozorce obtěžoval jednu dívku během noční směny. Většinou pracuji od sedmi ráno do sedmi večer, někdy však až do desíti. Pracujeme také v noci. Nedávno jsem pracovala šest nocí po sobě s malou pauzou od 3:30 do 8 hodin ráno. Žaludek a oči mě bolely z přepracování a byla jsem vyčerpaná. Přísně nás trestali za každou chybu. Jednou jsem byla den nepřítomná kvůli bolestem žaludku, další den si mě zavolali a musela jsem za trest před všemi dělníky stát jednu hodinu. Jednou, když mi bylo znovu špatně, jsem zůstala o chvíli déle na toaletě a byla jsem hned potrestána. Odečetli mi celodenní plat. Předák se mě opakovaně pokoušel udeřit. Dozorci mě pravidelně ponižovali. Před dvěma měsíci jsem pracovala dva dny bez jídla, a proto jsem byla hodně unavená. Nakonec udělala chybu. Předák kolem toho udělal velký povyk a na místě mě propustil. Propukla jsem v pláč a prosila jej, aby mě nevyhazoval, ale bylo to k ničemu. Pracovala jsem tam celý rok. Zaplatili mi pak mzdu bez bonusu, na které jsem měla nárok.“

Sakib, 10 let, Bangladéš

Desetiletý Sakib usnul po náročné práci přímo v dílně. „Táta chtěl, abych se naučil něco, co nám přinese v budoucnu peníze, a proto mě poslal do továrny na výrobu bot. Strašně moc mi ale chybí kamarádi ze školy. Co jsem tady, moje máma prý pořád pláče a prosí strýce, aby mě dovezl zpátky domů. A já brečím steskem po mamince taky. Ale strýc mi řekl, že musím být silný. Výroba bot je nyní můj život. Pracovat začínám v osm hodin ráno a končím v deset večer. Strýc mi zajistil v továrně ubytování a jídlo. Chci se naučit dělat všechny části boty a jednoho dne se možná stanu obuvnickým mistrem. Za dva roky snad budu dostávat i plat.“

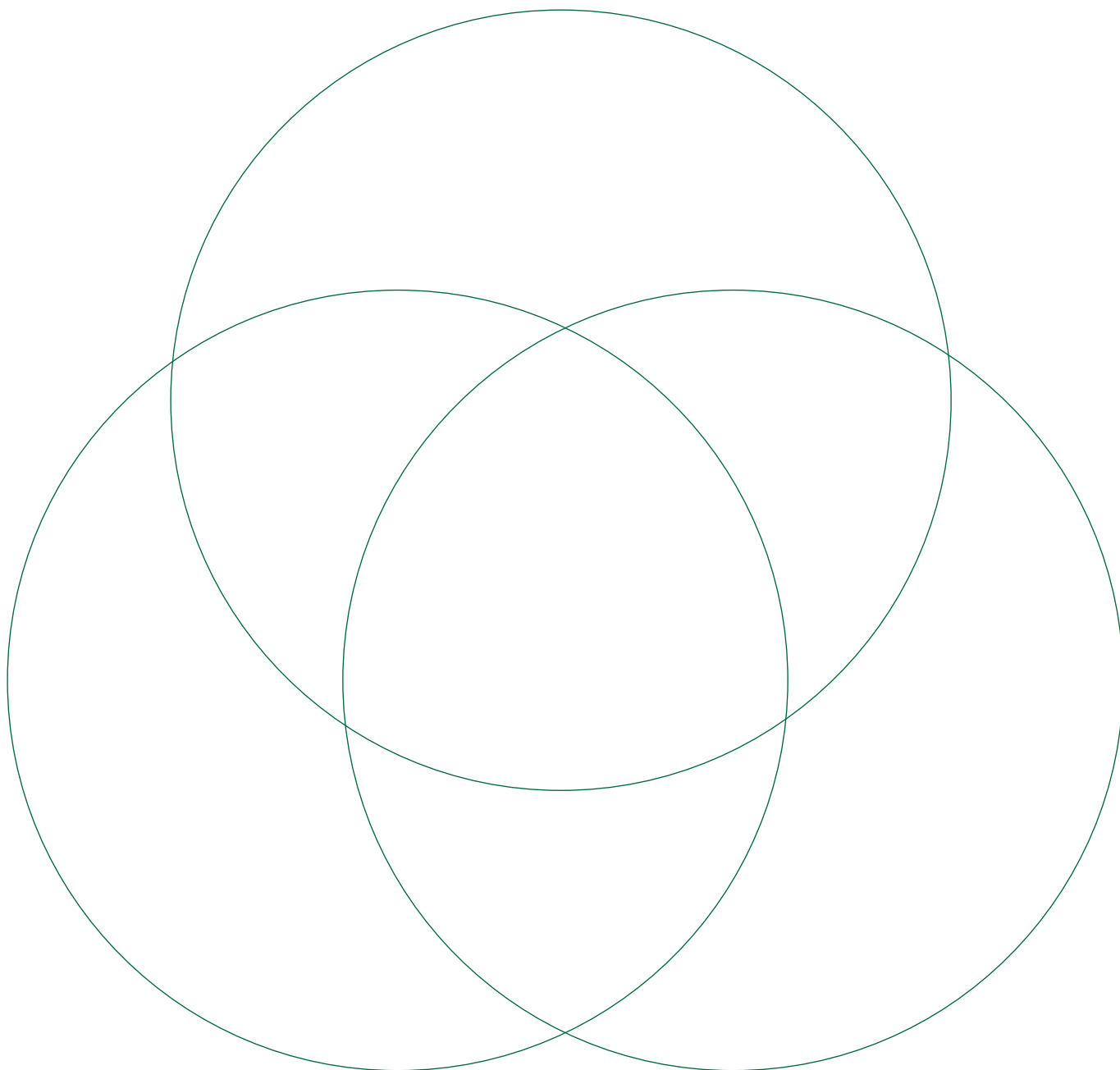
— — — — —

Sharmin, 18 let, Bangladéš

Jsem matkou malých dvojčat a v koželužně pracuji od svých 13 let. Jako těhotná jsem měla v práci obrovské problémy. V koželužně je to pro těhotné velmi nebezpečné. Doktor mi řekl, že pokud nepřeruším práci, můžu těžce poškodit své ještě nenarozené děti. Přestala jsem tedy pracovat a nyní nás živí jen můj manžel. Z jeho nízkého platu se ale nedá vyžít. Rozhodla jsem se proto, že se další měsíc vrátím do práce. Nemám jinou možnost než dělat tuhle práci, i když budu dostávat jen poloviční plat oproti mužům, což je potupné.“

Vennův diagram

Ke každé kružnici si napiš jedno jméno dělníka/dělnice, které je zastoupené ve vaší skupině. Do průniků dvou nebo všech tří kružnic napiš, co mají příběhy daných dělnic/dělníků společného. Do zbytku kružnice pak doplň, co je pro konkrétní příběh jedinečné nebo se naopak v ostatních příbězích neobjevuje.

Co je fairtrade?

- obchod založený na partnerství
- mezinárodní certifikace

Jak chrání životní prostředí?

- snaží se šetrněji hospodařit s přírodními zdroji – půda, voda
- omezuje využívání chemických látek pro hubení škůdců
- zakazuje využívání geneticky modifikovaných plodin
- podporuje místní zemědělce a jejich rodiny

Zdroj: <https://obchodniky.cz/2018/04/10/Vyvojci-spravy-Fairtrade-podpora-dobrotivosti-a-17044>

Jak pomáhá zaměstnancům?

- kontroluje dodržování jejich základních lidských práv
- kontroluje dodržování pracovních podmínek
- zakazuje nucené práce a neplacené přesčasy
- zajišťuje jim dlouhodobé pracovní smlouvy
- zakazuje práci dětí

Sortiment fairtrade

Informace a další odkazy k fairtrade k prezentaci

1. slide – Fairtrade

Mezinárodní značka Fairtrade: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-znamka-nove-schema/>

Video o fairtrade (13 min): <https://www.youtube.com/watch?v=8SMXLt7m3O4>

Brožura NaZemi – základní informace k fairtrade:

https://www.nazemi.cz/sites/default/files/brozura_o_fair_trade.pdf

Proces certifikace a kontrola dodržování pravidel certifikace:

<https://fairtrade.cz/fairtrade/fairtrade-certifikace-a-kontrola/>

Otázka pro žáky: Už jste na nějakém obalu viděli tuto značku? Na jakém výrobku?

2. slide – Ochrana přírody ve fairtrade

Příklady, jak konkrétně fairtrade pěstitelé chrání životní prostředí:

<https://fairtrade.cz/news/osm-prikladu-jak-fairtradovi-pestitele-chrani-zivotni-prostredi/>

Otázka pro žáky: Jak můžeme chránit životní prostředí v rozvojových zemích, kde se pěstuje káva, čokoláda aj., my?

3. slide – Jak pomáhat zaměstnancům

Otázka pro žáky: Jaké největší prohřešky proti pracovnímu právu podle vás snáší dělníci v rozvojových zemích?

Vliv fairtrade systému na pracovní podmínky zaměstnanců: <https://www.nazemi.cz/cs/fairtrade>

Dokument k dodržování pracovních práv a k fairtrade kávě (26 min): <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10604713149-cesi-na-misi/214562262010001-pruvodce-feroveho-pijaka-kavy/>

4. slide – Sortiment

— fairtrade potraviny jsou již běžně dostupné v supermarketech

— většina supermarketů má své řady fairtrade výrobků, vždy je poznáme dle značky Fairtrade

Podrobnosti k ceně fairtrade výrobků: <https://fairtrade.cz/news/minimalni-vykupni-cena-a-fairtradovy-priplatek/>

Další informace k fairtrade sortimentu potravin: <https://fairtrade.cz/fairtradove-komodity/>

Další informace k fairtrade a udržitelnému textilu: <https://www.fashionrevolution.org/europe/czech-republic/>

Další informace a odkazy k fairtrade

Infografika k fairtrade: <https://fairtrade.cz/fairtrade/fakta-a-cisla/infografiky/>

Mýty k fairtrade: <https://fairtrade.cz/fairtrade/myty-o-fairtrade/>

Soubor lekcí společnosti NaZemi k podmínkám v textilním průmyslu, fairtrade ap.:

https://www.nazemi.cz/sites/default/files/bavlna_cela.pdf

Informační materiály k fairtrade: <https://ekumakad.cz/cz/publikace/fair-trade-3>

Jak hodnotíš možnosti podpory Fairtrade, příp. jiné možnosti, jak nakupovat s ohledem na pracovní podmínky v rozvojových zemích? Na každém stanovišti nejdříve napiš jeho název a potom podle informací, které se na něm dozvíš, odpověz do obou sloupců na otázku.

Co hodnotíš na tomto způsobu spotřebního chování kladně? Tedy co se ti na něm líbí?	A co na něm hodnotíš záporně, nelíbí se ti to?

I. Fairtrade sortiment – potraviny

Fairtrade potraviny dnes už běžně koupíte. Jsou dostupné v supermarketech Lidl, Tesco, Globus a dalších, které mají povětšinou své vlastní Fairtrade řady výrobků. Při nákupu je poznáte podle černo-modro-zelené mezinárodní značky na obale. Jak můžete vidět na obrázcích, z potravin jsou k dostání v kvalitě Fairtrade hlavně:

- nejrůznější druhy čaje a kávy (káva je k dostání i v kapslích do kávovarů)
- čokoláda a kakao, čokoládové pomazánky, tyčinky ap.
- slané a sladké pochutiny – oříšky, marmelády, sušenky, oplatky a jiné pamlsky, ale i zeleninové pomazánky a další
- zmrzlina
- ovocné džusy
- suché potraviny z ciziny – rýže, červená čočka apod.
- exotické ovoce – nejběžnější jsou banány, již méně jsou k dostání pomeranče, papája ap.

V supermarketech většinou najdete Fairtrade výrobky v regálech mezi běžnými výrobky a poznáte je podle značky na obalu. Některé výrobky bývají umístěné odděleně v úsecích zdravých potravin a biopotravin.

Fairtrade kávu vám naservírují i v některých kavárnách a restauracích nebo na benzínových pumpách společnosti Benzina (Orlen), ÖMV. Začíná se i objevovat v nápojových automatech některých supermarketových řetězců – např. Lidl.

II. Fairtrade sortiment – oblečení

Oblečení je další z věcí, které potřebujeme každý den. V textilních továrnách v asijských zemích – v Číně, v Bangladéši a dalších – se však velmi často nedodržují pracovní a lidská práva dělníků, z nichž část tvoří i děti. O to více bychom při nákupu oblečení měli zvažovat, zda dané oblečení opravdu potřebujeme a kde ho koupíme.

Levné oblečení v obchodních řetězcích, které se šije ve zmíněných asijských textilních továrnách, nás svou cenou svádí k častým nákupům. Jeho kvalita však také odpovídá ceně a nakoupená trička, džíny a další kousky nám tak vydrží sotva jednu sezónu. Problémem není jen kvalita materiálů, ale také nespravedlivé podmínky pracovníků textilních továren, kteří pro nás oblečení šijí.

Nejlepší nákup oblečení, který můžeme udělat, je ten, který neuděláme. Budeme prostě zvažovat, kolik a jakého oblečení potřebujeme. Případně si ušetříme na dražší oblečení tzv. férové módy nebo „slow módy“ – oblečení, které dělníci ušili za spravedlivý plat, byla přitom dodržována jejich pracovní práva a dbalo se i na menší znečišťování životního prostředí při výrobě. Tyto podmínky splňuje právě Fairtrade oblečení. V obchodních řetězcích ho zatím koupíme spíše v omezené míře a výběru. Běžně můžeme narazit na bavlněná trička, volnočasové kalhoty, spodní prádlo, ponožky. Větší výběr je v nejruznějších specializovaných e-shopech, které najdeme na internetu pod hesly „slow fashion“ nebo „Fairtrade móda“.

Další možností, jak nakupovat oblečení šetrně k dělníkům a dělnicím textilní výroby i k přírodě, je využívat nákupu v second handech a bazarech, jak kamenných, tak i internetových obchodech. Někdy v nich narazíme i na nepoužité kousky ještě s originál visačkami. Světová produkce oblečení je totiž tak obrovská, že vyrobené kusy lidstvo na celé planetě nestačí využít.

III. Fairtradové školy a města

Fairtradové školy a Fairtradová města jsou mezinárodní kampaně, které se věnují osvětě v tématu Fairtrade výrobků a podpoře jejich prodeje v dané obci, městě či škole (např. ve školním bufetu, ve školních automatech ap.)

Ve školách je nejen možnost Fairtrade potraviny prodávat, ale také žákům vysvětlovat a představovat problémy výroby v rozvojových zemích, hlavně v textilním a potravinovém průmyslu, a hledat pro ně také řešení. Ve škole o těchto problémech nemusíme jen učit; můžeme pro veřejnost uspořádat ochutnávku Fairtrade produktů, besedu nebo výstavu k pracovním podmínkám v rozvojových zemích ap. Na těchto akcích můžeme spolupracovat s knihovnou, místními obchodníky nebo žádat o podporu zastupce obce. Když se škola tématu Fairtrade takto aktivně věnuje, může získat mezinárodní certifikát Fairtradová škola. Těchto škol už je v ČR přes 50 a přidávají se další. Podobně kampaň funguje i na úrovni obcí a měst, které myšlenku Fairtrade a prodej jeho výrobků podporují. Mohou se tak stát fairtradovými městy, kterých už je v ČR přes dvacet – například Vsetín, Praha 8, Třebíč, Český Krumlov.

Fairtrade – férové snídaně

Férové snídaně se může každoročně vždy na začátku května zúčastnit kdokoli, kdo chce podpořit myšlenku Fairtrade, a to velmi příjemným způsobem. Tyto snídaně, které se pořádají už od roku 2011 na oslavu Světového dne pro Fairtrade, jsou vlastně veřejným piknikem, který propaguje Fairtrade. Hoduje se při nich společně na pochutinách uvařených a upečených z Fairtrade přísad a výrobků. Tato akce se běžně pořádá na téměř 200 místech republiky a schází se na ní přes 8 000 lidí. Můžeme tak vyjádřit podporu dělníkům, kteří pro nás vyrábějí oblečení a pěstují kávu, čokoládu, banány...

Prohlédni si webové i facebookové stránky k Férové snídani.

<https://fairtrade.cz/zapojte-se/ferova-snidane/>

